T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İÇİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ODAKLI GELİŞME MODELİ ÖNERİSİ

HAKKI CAN ÖZKAN

DOKTORA TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
BİNA ARAŞTIRMA VE PLANLAMA PROGRAMI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. SELİM ÖKEM

İSTANBUL, 2018

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İÇİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ODAKLI GELİŞME MODELİ ÖNERİSİ

Hakkı Can ÖZKAN tarafından hazırlanan tez çalışması 29.06.2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Selim ÖKEM

Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Selim ÖKEM

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Tolga SAYIN

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi _____

Doç. Dr. Ahmet TERCAN

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi _____

Doç. Dr. Pınar ARABACIOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

ÖNSÖZ

Çevre sorunlarının yerel ölçekteki mücadelesi daha eski tarihlerde başlamış olsa da, hükümetler, sivil toplum örgütleri ve doğa severler ilk defa 1972 yılında Birleşmiş Milletler'in Stokholm'de düzenlediği "İnsan Çevresi" konferansında bir araya gelip konuyu küresel ölçekte ele almışlardır. Kırkaltı yıl önce başlayan küresel farkındalık her geçen gün daha da artarak devam etmektedir. Yakın tarih boyunca teknolojinin artan bir ivmeyle gelişmesi, dünya savaşları, soğuk savaş ve terör gibi küresel gelişmeler çevre problemlerinin görmezden gelinmesine neden olsa da son yıllarda çevre sorunları yeniden gündemdeki yerini almayı başarmıştır.

Her ne kadar popüler gündeme değdiği noktalar yetersiz kalsa da, gerek Birleşmiş Milletler gerekse Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Konseyi gibi kuruluşlar, 1972'den beri her daim çevre sorunları üzerine yoğunlaşmaya çalışmışlardır. Bu araştırma, bahsedilen ve birçok kurum/kişi tarafından ortaya konan "sürdürülebilir gelişme" fikrini modelleştirmeye çalışmaktadır. İlk küresel ölçekte çevre sorununa değinen ve çevre koruma fikri etrafında şekillenen Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın düzenlediği ve 10 yılda bir yapılan ana konferansların, 40 yıl boyunca (1972-2012) sürdürülebilir gelişme adına ortaya koyduğu fikirleri ortak paydada kurgulayabilecek bir gelişme modeli üzerine yoğunlaşmaktadır.

Çalışmamda bana olan inancı ve değerli fikirleri ile doğru yollara sapmamı sağlayan danışmanım Doç. Dr. H.Selim Ökem'e, pozitif bir tez süreci geçirmemde emeği olan Prof. Dr. Çiğdem Polatoğlu ve Dr. Öğr. Üyesi Tolga Sayın'a, varlıklarıyla mesleki hayatımda her zaman ilerlememi sağlayan aileme, özverili ve inançlı desteğinden dolayı eşim Y.Mim. Özlem Özdener Özkan'a teşekkürlerimi sunarım.

Haziran, 2018

Hakkı Can ÖZKAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ vi

ŞEKİL LİSTESİ vii

ÇİZELGE LİSTESİ viii

ÖZET ix

ABSTRACT xi

BÖLÜM 1 1

GİRİŞ 1

1.1 Literatür Özeti 1
1.2 Tezin Amacı 3
Araştırma Yöntemi 4
Araştırma Kapsamı 6
1.3 Hipotez 7
Tezin Literatüre Olan Katkısı 7

BÖLÜM 2 9

SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME ÜZERİNE KAVRAMSAL YAKLAŞIMLAR, TARİHSEL SÜREÇ VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇEVRE KONFERANSLARI 9

2.1 Çevre, Çevre Sorunları ve Nedenleri 9
2.2 Kent-Çevre İlişkisi ve Kentsel Planlama Kavramları 12
2.3 Kentsel Tasarım Kontrol Araçları ve Kentsel Tasarım Rehberleri 14
2.4 Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Gelişme 17
2.4.1 Sürdürülebilir Kentsel Gelişme 18
2.4.2 Sürdürülebilir Kentsel Planlama 19
2.4.3 Sürdürülebilir Kentsel Planlamanın Uygulanabilirliği 21
2.5 Birleşmiş Milletler Çevre Konferansları 23
2.5.1 Stokholm Konferansı ve Tavsiye Raporu 27
2.5.2 Nairobi Konferansı 30
2.5.3 Rio Konferansı ve Gündem 21 30

2.5.4 Johannesburg Konferansı ve Uygulama Eylem Planı 32
2.5.5 Rio +20 Konferansı ve İstediğimiz Gelecek 33
2.6 Bölüm Sonucu 35

BÖLÜM 3 37

BM KONFERANS RAPORLARININ İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE ÇÖZÜMLEMESİ, SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME MODEL ÖNERİSİ VE MEVCUT ÜÇ MODEL İLE KARŞILAŞTIRMASI 37

3.1 BM Konferans Verilerinin İçerik Analizi Yöntemi İle Çözümlemesi 37
3.2 İçerik Analizi 38
3.2.1 Verilerin Kodlanması 40
3.2.2 Örneklem Tasarımı 41
3.2.3 Kodlama Kuralları 52
3.2.4 Kategorilerin ve Temaların Bulunması 57
3.3 BM Çevre Konferanslarının Çözümlemesi ile Geliştirilen Sürdürülebilir Gelişme Modeli ve Mevcut Sürdürülebilirlik Modelleri ile Karşılaştırması 62
3.3.1 Öneri Sürdürülebilir Gelişme Modeli, Kapsamı ve İşlerliği 63
3.3.2 Sürdürülebilir Gelişme Modelinin Uygulanmakta Olan Sürdürülebilirlik Modelleri ile Karşılaştırması 68
3.3.3 BM Odaklı Geliştrilen Modelin BM 2015 Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri ile Karşılaştırılması 69
3.3.4 BM Odaklı Geliştirilen Modelinin Sürdürülebilir Kentler Endeksi ile Karşılaştırılması 73
3.3.5 Sakin Şehirler ile Karşılaştırma 77
3.4 Bölüm Sonucu 80

BÖLÜM 4 85

SONUÇ VE ÖNERİLER 85

4.1 Araştırma Sonuçları 86
4.2 Mevcut Sürdürülebilirlik Modelleri ile Karşılaştırma ve Sonuçların Tartışılması 89
4.3 Öneriler 92

KAYNAKLAR 94

ÖZGEÇMİŞ 97

KISALTMA LİSTESİ

BM	Birleşmiş Milletler
CITES	The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora / Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme
CSD	United Nations Commision on Sustainable Development / BM Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu
ECOSOC	United Nations Economic and Social Council / BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi
FAO	Food and Agriculture Organization of the UN / BM Tarım ve Gıda Örgütü
GATT	the General Agreement on Tariffs and Trade / Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
OECD	the Organisation for Economic Co-operation and Development / Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe / Avrupa güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
SG	Sürdürülebilir Gelişme
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development / Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNDP	United Nations Development Programme / BM Kalkınma Programı
UNEP	United Nations Environment Programme / BM Çevre Programı
UNIDO	the United Nations Industrial Development Organization / BM Sınai Kalkınma Teşkilatı
WB	The World Bank / Dünya Bankası
WHO	World Health Organization / Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. 1 BM odaklı sürdürülebilir gelişme modelinin okuma süreci 5
Şekil 2. 1 Stokholm Konferansı (1972) 29
Şekil 2. 2 Rio Konferansı (1992) 32
Şekil 2. 3 Johannesburg Konferansı (2002) 33
Şekil 2. 4 Rio +20 Konferansı (2012) 35
Şekil 3. 1 İçerik analizinde veri kodlama ile temalara ulaşımın temsili gösterim şeması 40
Şekil 3. 2 Birleşmiş Milletler odaklı sürdürülebilir gelişme modeli 67
Şekil 3. 3 Birleşimiş Milletler Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri 2015 logoları 70
Şekil 3. 4 BM odaklı geliştirilen modelin BM 2015 Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri ile karşılaştırması 72
Şekil 3. 5 BM odaklı geliştirilen modelin Sürdürülebilir Kentler Endeksi ile karşılaştırması (2002) 76
Şekil 3. 6 BM odaklı geliştirilen modelin Sakin Şehirler Modeli ile karşılaştırması 79
Şekil 3. 7 Sürdürülebilir gelişme modelinin içerik analizi ile çözümleme süreci 84

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3. 1 Örneklem evrenine konu olan veri sayısı ve kaynağı 42
Çizelge 3. 2 Verilerden elde edilen kodlar ve frekans değerleri 43
Çizelge 3. 3 Çözümlenen verilerin frekans değerleri 49
Çizelge 3. 4 Kod-Frekans grafiği 50
Çizelge 3. 5 Ağırlıklı Kod-Frekans grafiği 52
Çizelge 3. 6 İçerik analizi ile çözümlenen verilerin kod ve frekans değerleri 56
Çizelge 3. 7 Kavramsal benzerlik gösteren kodların biraraya gelerek oluşturdukları kategoriler 58
Çizelge 3. 8 Kategori-Frekans grafiği 59
Çizelge 3. 9 Kavramsal benzerlik gösteren kategorilerin biraraya gelerek oluşturdukları temalar 60
Çizelge 3. 10 Tema-Frekans grafiği 61
Çizelge 3. 11 Sürdürülebilir gelişme modeli 64
Çizelge 3. 12 Modelin ağırlık oranları 65
Çizelge 3. 13 BM Odaklı geliştirilen modelin sürdürülebilir gelişme hedefleri ile karşılaştırması 71
Çizelge 3. 14 BM Odaklı geliştirilen modelin Sürdürülebilir Kentler Endeksi İle karşılaştırılması 75
Çizelge 3. 15 BM Odaklı geliştirilen modelin Sakin Şehirler Modeli ile karşılaştırılması 78
Çizelge 3. 16 Modellerin eşleşen frekans değerleri 82
Çizelge 3. 17 Kod eşleşme tablosu 83

ÖZET

KENTLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İÇİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ODAKLI GELİŞME MODELİ ÖNERİSİ

Hakkı Can ÖZKAN

Mimarlık Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Selim ÖKEM

Aldo Leopold'ün 1949'da hazırladığı "A Sand County" isimli almanak, insanoğlunun doğaya etkisi konusundaki ikazlar üzerinden, insan ve çevre arasındaki etkileşimi inceleyen ilk örneklerdendir. Gelişirken çevresini ne ölçüde etkilediğini tartışan "The Limits of Growth" 1968 senesinde yayınlanır ve yaklaşan çevresel tehlikeleri haber verme çabasında görünür. Teknolojinin, kitlelere daha rahat erişimi sağlayan ilerlemesi, insanoğlunun medeniyet taşlarını bu dönemde örerken bir yandan da yıktığı çevre düzeni hakkında küresel bir farkındalık yaratmaya başlamıştır.

Ekoloji biliminin ön planda olduğu ilk yüksek katılımcılı küresel konferans, 1972'de yeni kurulan Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın düzenlediği Stockholm'deki İnsan Çevresi Konferansı olmuştur. Bu organizasyon ile devam eden bir çok fikir alışverişi, çeşitli kurumlar ve düzenledikleri organizasyonlarla devam etmiştir. 1987'de Brundtland Raporu'nda ilk defa geçen "sürdürülebilir gelişme" kavramı ile artık insanlık varoluşunu ancak gelecek kuşaklara bırakabileceği sağlıklı bir çevre ile devam ettirebileceğini ortaya koymuştur.

Sürdürülebilir gelişmeyi anlamak ve çevresel sorunlarla baş edebilmek adına her sene sayısız organizasyon düzenleniyor olsa da en geniş katılımı ve küresel bakış açısı ile Birleşmiş Milletler Dünya ve Çevre Zirveleri bir üst akıl oluşturmayı başarmıştır. Araştırma evrenine de konu olan 1972, 1992, 2002 ve 2012'de düzenlenen konferanslar ile dünyadaki çevre gündemini belirlenmiş ve hem resmi hem de sivil

birçok kurum ve kuruluşu küresel bazda hareket etmeye davet edilmiştir. Çevre bakanlıkları gibi resmi kurumları, bağımsız enstitü ve kuruluşlar ile birçok sivil toplum örgütünü, binlerce çevreci ve aktivist ile bir araya getiren bu organizasyonlar sürdürülebilir gelişme için fikirler ve politikalar üretmiş, eylem planları geliştirmiştir.

Bu tez çalışması, 2022 yılında 50. yılına girmiş olacak ve küresel çapta uluslararası katılım ile sürdürülebilir gelişme hakkında ortaya konan politika ve uygulamaların değerlendirildiği Dünya Zirveleri'nin, 1972'den beri kentlerin sürdürülebilirliği hakkında görünenin ötesindeki alt metinlerinde neleri gerçekten önerdiğini sayısal veri analizi ile araştırıp sonuçları bir model olarak sunmaktadır.

Araştırma, seçilen dört ana konferansı, düzenleyici kurumun resmi otoriteler tarafından kabul görmesi, katılımcı sayısının yüksek olması ve periyodik olarak konunun on yılda bir ele alınması gibi parametrelerden dolayı örneklem evreni içerisine katarken, benzer kurumların daha yerel yahut tek bir kıtayı içine alan organizasyonlarını, bu çalışmanın altkümeleri konumunda kalacağından dolayı bilinçli olarak dışarıda bırakmıştır.

Araştırma, yöntem olarak içerik analizi ile seçili veri grubunun hangi sıklıkta ne tip politik söylemler üretildiğini çözümlemiştir. Ele alınan kapsamlı çevre ve gelişme konferansları sonucunda ortaya çıkan söylemler sayısal olarak kod, kategori ve temalarına ayrıştırılmıştır. Küresel ölçekte Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın altmetninde nasıl bir sürdürülebilir gelişme modeli önerdiği bu yöntemle aranmıştır. Bu kırk yılı aşkın bilgi birikiminin ortak paydasından oluşturulan gelişme modeli, günümüz şehirlerinde ve sürdürülebilirlik çerçevesindeki yerel yönetimlerde bulduğu karşılık mevcut modellerle yapılan karşılaştırmalar ile irdelenmiştir.

Araştırma sonucu önerilen gelişme modeli, tarihsel ve süreç odaklı olup karşılaştırıldığı mevcut sürdürülebilirlik modellerinden daha kapsayıcı olduğu ortaya çıkmıştır. Modelin çevresel ve toplumsal yanının ekonomik yanından daha çok söylem ürettiği ve uygulayıcı aktörlerin model için önemli bir bölüm olduğu görülmüştür. Model kentlerin sürdürülebilir olma eğilimlerinde kurulacak olan yönetimsel sistemlere bir altlık oluşturma noktasında yön gösterici olabilir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilirlik politikaları, çevre konferansları, sürdürülebilir gelişme modelleri

ABSTRACT

UNITED NATIONS BASED DEVELOPMENT MODEL PROPOSAL FOR THE SUSTAINABILITY OF THE CITIES

Hakkı Can ÖZKAN

Department of Architecture

PhD Thesis

Adviser: Assoc. Prof. Dr. Selim ÖKEM

Aldo Leopold's "A Sand County" almanac, prepared in 1949, is the first example that examines the interaction between mankind and the environment through the context of warnings about the human impact on nature.

Published in 1968, 'The Limits of Growth' discusses how much development effects the surroundings as it develops and aims to warn about the upcoming environmental dangers. The advance of technology that progresses to achieve ease of access to the masses, whilst paving the way for an advance civilization of humankind, is also starting to create a global awareness to the environmental distruction that it causes.

The first global conference with high attendance where the science of ecology was at the forefront was the The United Nations Conference on Human Environment, which was held in Stockholm in 1972.

The ideas exchanged at this organization was carried on by different institutions and the organizations they arranged. The concept 'Sustainable Development' that was first put forward in the Brundtland Report in 1987 and it stated that the only way to sustain the mere existence of human life is by leaving a healthy environment to the future generations.

Countless organizations are held every year in order to understand sustainable development and tackle the environmental problems, but the with the highest

attendance and a global perspective, The United Nations World and Environment Summits have managed to create a superior mind. The summits held in 1972, 1992, 2002 and 2012 have been the subject to the universe of research and they have determined the environmental agend for both governmental and non-governmental organizations and institutions inviting them to act on a global mindset.

This thesis study will be in its 50th year by 2022 and the policies put forward about sustainable development with international participation on a global scale and their applications are evaluated at these World Summits. Since 1972, going in to the sub-text to show what is really imprtant and with the help of numerical data analysis research, these summits present the results as a model for the sustainability of urban areas.

Also the research has included the four main conferences based on the parameters such as the orginazatory institution being recognised by the official authorities, high attendance and that the topic is reevaluated every ten years whilst organizations held by similar institutes that are more local or covering only a contenant have been discluded because they would be the sub set of this study.

The research method is to figure out how frequent and which political discourse is created by contextual analysis of a selected group. Undertaking the extensive environmental and development conferences, the resulting discourse has been sorted numerically by code, category amd theme. In this study, enquiry is made into what kind of sustainable development model is proposed in the sub-text The United Nations Environmental Programme on a global scale.

The cumulative knowledge that has built up over fourty years has created the common ground that has made up the development model. Comparison is made with the current models that todays cities have with their local governmental, provision to this development model, under the framework of sustainability.

The proposed development model as a result of this research, focusing on the process and historical precedence, is more inclusive than the models it is compared to.

It is evident that the environmental and social side of this model has created more discourse than the economical side and that the actors implementing the model are an essential part of the model. The model could be a guide and a starting point to the local authority systems that are inclined to achieve sustainable cities.

Keywords: Sustainable development, sustainability policies, environmental conferences, sustainable development models

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Literatür Özeti

Sürdürülebilir gelişmeden bahsederken, önce çevre ve çevrenin sürdürülebilirliği üzerine kavramsal bir çerçeve çizmek gerekir. Çevre; barındırdığı tüm canlıların hayati eylemlerini devam ettirdikleri ve birbirleri ile iletişim içerisinde oldukları sosyal ve fiziki mekandır. Düzenli ve canlı bir çevre ancak varlıkların sağlıklı bir yaşama sahip olmasıyla sağlanabilir. Bir çok görünür/görünmez iletişim ağını barındıran çevrenin arızalanması/aksaması, çoğunlukla insan asıllı etmenlerin meydana getirdiği doğal ahengin bozulmasıyla ortaya çıkmıştır [1].

Çevrenin sürdürülebilirliği kavramının ortaya atıldığı ve bu tezin "gelişme" üzerinden cevap aradığı sürdürülebilirlik sorunsalının ilk gözlemsel ve varsayımsal izlerini taşıyan çalışmalar, Aldo Leopold'in 1949 yılında birey ve doğa arasındaki etkileşimi inceleyen ‘A Sand County - Bir Kum Bölgesi’ [2] ve sürdürülebilirlik kavramını sadece çevre ile değil, insan boyutu ile de ele alan, 1968 senesinde evrensel ve bağımsız bir kuruluş olarak açılan Roma Kulübü'nün yayınladığı 'The Limits of Growth - Büyümenin Sınırları' kitaplarıdır [3]. Öte yandan çalışmanın kavramsal altyapısını oluşturmak için yararlanılan diğer bir kaynak, 1969 senesinde basılan ‘Design With Nature - Doğayla Tasarım’ adlı yayındır. Bu yayın sürdürülebilirlik savunucusu çevrelerce kayda değer bir referans niteliği taşımaktadır. Yazarı Ian L. McHarg bu yayında, doğal ve yapısal çevre arasındaki etkileşimi detaylı bir şekilde anlatmıştır. Bu çalışmalar, tezin sorguladığı sürdürülebilirlik kavramını irdeleyen öncü ve yol gösteren yayınlardan olmuştur.

Öte yandan çalışmanın kentsel ayağını oluşturan kavramsal yapı, kentleşme olgusunun meydana getirdiği, düzen içerisinde bir arada bulunulan mekân anlamına gelen "kent" kavramının sürdürülebilirliği ile açıklanabilir [4]. Bu kavram, üzerine bilimsel çalışmaları olan Paul Knox ve Heide Mayer, Ritzer'in de bahsetmiş olduğu [5], globalleşmenin ve ekonominin sınırlar ötesine taşındığı finans ortamında kapitalizmin etkilerinin yıkıcı olduğunu, kentlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için kendi değerlerini ve geleneklerini korumaları gerektiğini 2009'da kaleme aldıkları 'Small Town Sustainablility - Küçük Kentlerin Sürdürülebilirliliği' isimli kitaptan yapılan okumalarla irdelenmiştir [6].

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan acele yerleşim kurma hareketleri, finans, bilim, sanayici açılım ve kontrol altına alınamayan nüfus artışları ile beraber, çevre önemini yitirmiş ve tüketim odaklı kontrol edilmesi güç bir gelişme süreci başlamıştır. [7]. 20. yüzyılın üçüncü çeyreğinin sonlarına doğru doğal dengenin yavaş yavaş bitirilmesinin ve sebebinin de doğal ve beşeri gelişme arasındaki ilişkinin yeterince dikkate alınmaması olduğu anlaşılmaktadır [8].

Bu bilinç ile doğanın korunması adına yüzden fazla ülke temsilcisinin katılımı ile organize edilmiş ilk yüksek katılımcılı konferans, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1972 yılında İsveç'in Stokholm kentinde yapılmıştır. Birçok ülkenin çevre koruma stratejilerini gözden geçirmesini sağlayan bu konferans, çevre problemlerinin global ölçekte ele alınıp, sosyal ve ekonomik gelişmenin doğa ile olan ilişkisine vurgu yapmaktadır. Bu konferansın çıktısı niteliğindeki 'Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı Deklarasyonu[1]' çalışmanın ana veri kaynaklarından biridir.

Bu konferansı izleyen süreçte "Sürdürülebilir Gelişme" terimi (SG), 1987'de Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından düzenlenen Brundtland Raporu[2]'nda "*gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeksizin bugünün şartlarını yerine getiren bir gelişme*" olarak belirtilmiş ve o zamandan beri sıklıkla kullanılmaktadır [9]. Bu rapor da tezin kavramsal kurgusu için yapılan taramalarda yer almış ve çalışmanın ana omurgasının kurulmasında yol gösterici olmuştur.

[1] Declaration of The United Nations Conference on Human Environment, 1972

[2] Report of the World Commission on Environment and Development : Our Common Future, 1987

Küresel ölçekte çevresel problemlere ilişkin en yüksek katılımcılı perspektif ilk olarak, 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janerio kentinde düzenlenen "BM Çevre ve Gelişme Konferansı"nda kabul edilmiştir. Konferansta, çevre ve gelişme stratejileri üzerinde durulmuş ve karşılıklı etkileşimlerinin sorgulanmasıyla bir gündem olgusu yayınlanması kararlaştırılmıştır. 'Agenda 21 - Gündem 21' olarak anılan ve Rio'da yürürlüğe konan bu yayının ilkeleri, ülkeleri bilgi paylaşımında bulunmaya teşvik etmiş ve Kyoto Protokolü'nde kabul edilen emisyon ticareti mekanizmasının yolunu açarak, global ölçekteki kirliliğin neden olduğu zararların telafi edilebileceğine dair görüşlerin meydana gelmesine vesile olmuştur [10]. Gündem 21, tezin en çok veri kaynağını içeren yayın olmuştur.

1990'lardan bu yana, kentlerin ekolojik denge üzerindeki baskısını azaltmak ve daha etkin ve yaşanabilir şehirler kurabilmek için planlama yaklaşımları geliştirilmiş ve 'Sakin Şehirler' gibi sınırlı sayıdaki model gerçekleştirilebilmiştir. Daha çok yerel kuruluşlar şeklinde bulunabilen bu girişimler bazen belirli coğrafi yerleşimlerin planlanmasıyla ilgilenen ve bazen de birbirleriyle iletişim kuran küresel bir ağ haline gelmişlerdir [11]. Sakin Şehirler ve benzeri yerel planlama-yönetim modelleri çalışmaya ilham vermiş ve küresel bir model kurgulanması için yol açıcı olmuştur.

1.2 Tezin Amacı

İnsanoğlu barınma ihtiyacını karşılama iç güdüsü ve sosyal gereksinimleri doğrultusunda bir arada yaşamaya başladığından günümüze kadar geçen süre içinde tasarladığı ya da rastlantısal olasılıklar üzerinden inşa ettiği farklı ölçekli kentlerde yaşamını sürdürmektedir. BM Dünya Kentleşme Olasılıkları Raporu'na göre 2014'te dünya nüfusunun %54'ü kentlerde yaşıyor iken, 2050 yılında bu oranın %66'ya ulaşacağı öngörülmektedir [12].

Kentleşmenin getirdiği ekonomik faydalar finansal sistemler içerisinde her ne kadar göz ardı edilemeyecek fırsatlar doğursa da içinde bulunduğumuz yüzyılda ekolojik dengenin bozulduğu gerçeğini değiştirememektedir. Dünyadaki finansal ve tekno-sanayi gelişme hızı, kentsel planlama hızımızdan daha yüksek olduğu (veya geri planda kaldığı) için göz ardı edilemeyecek yoğunlukta nüfus plansız, planlı ama kontrol edilememiş veya

tasarlanmış ama denetlenememiş kentlerde yaşamak ve çevreye karşı olan duyarsız ve bilinçsiz duruşa devam etmek zorunda kalmıştır.

Bu noktada tez, BM Çevre Programı'nın (UNEP) her on senede bir gerçekleştirdiği küresel ölçekteki zirvelerinde ortaya atılan politikaları/düşünceleri içerik analizi ile çözümleyip, sistematik bir yönetim altlığı (yönetmelik, kanun, kontrol listesi vb.) oluşturmayı ve bu altlığı bir gelişme modeli olarak benzer modellerle sınamayı hedeflemektedir. Üç farklı model yapıları ötürü, öneri modelin farklı yönlerini sınamak için seçilmiştir. Bu modeller çalışmanın veri kaynağının sunduğu bir başka model olan Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri, küresel ölçekte kapsayıcılığı olan Sürdürülebilir Kentler Endeksi ve yerel yönetim politikalarını içeren Sakin Şehirler'dir.

Araştırma Yöntemi

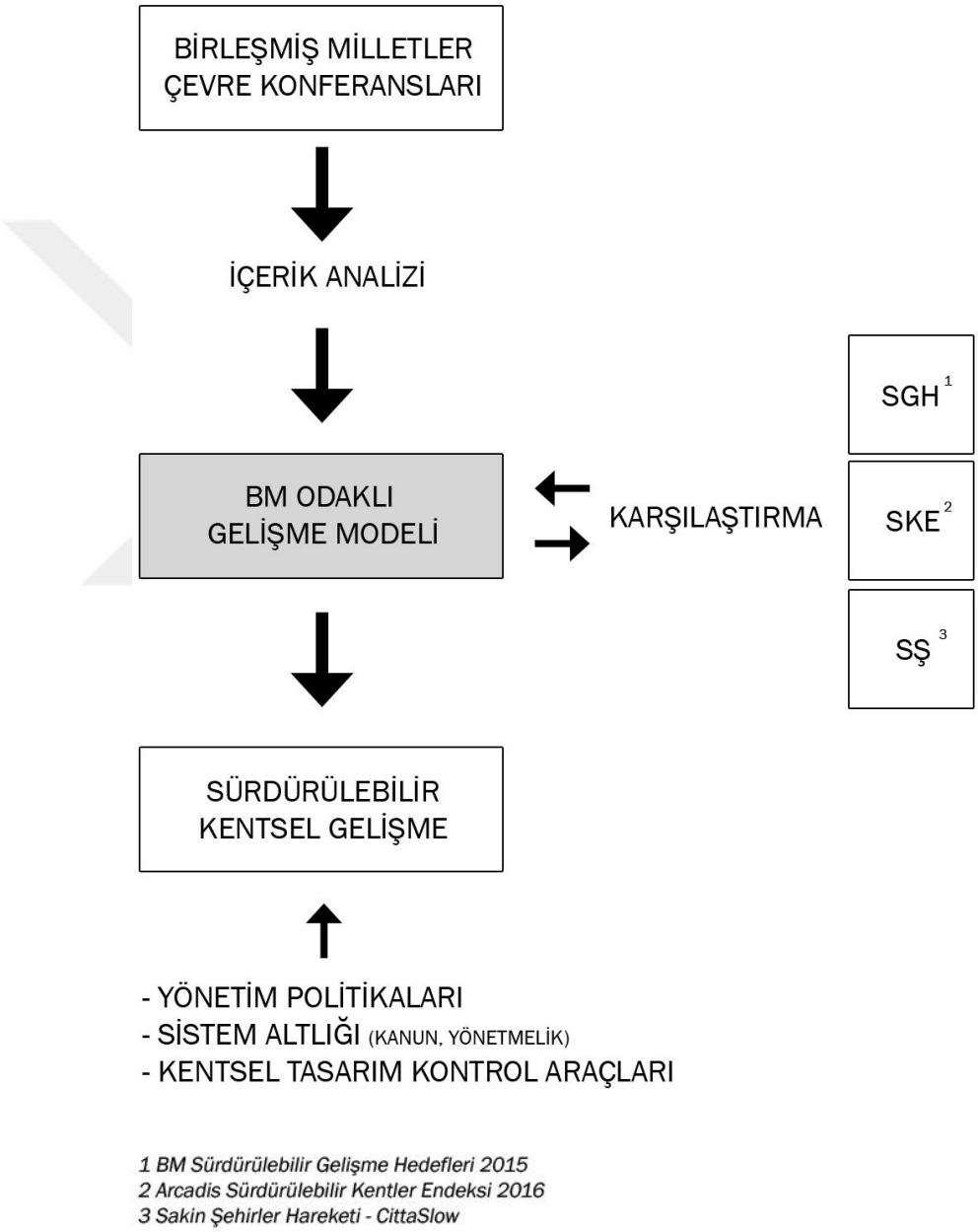
UNEP'nin düzenlediği çevre konferansları çıktılarının daha anlaşılır olması ve sistematik yönetim politikaları altlığı haline getirilebilmesi için, içerik analizi yöntemi aracılığıyla, sürdürülebilir gelişme politikaları ile bağdaşan alt metinlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Farklı birçok çevresel ve toplumsal sorun ve konuya da kapsamında değinen bu metinlerin sürdürülebilir gelişme başlığı altında çözümlenmesi ve sınıflandırılarak kentsel yönetim stratejileri üretiminde kullanılacak bir model oluşturulması hedeflenmiştir.

Metinlerde yer alan benzer ve ortak kavramlar MAXQDA 12 veri analiz yazılımı kullanılarak yapılan kodlama ile önce kategorilere ayrılmış ve benzeşen kategorilerin oluşturduğu temalar altında içerik analizi yöntemi ile toplanmıştır. Sonuç olarak daha yalın, saf ve farklı platformlarda dile getirilmiş olan birçok ortak görüşün SG çerçevesinde bir araya getirilerek kentsel yönetime altlık niteliği taşıyan bir model kurgulanmıştır.

Model üç ana bileşen ile açıklanabilir. Bunlar kod, kategori ve temalardır. Kodlar her ne ne kadar benzer politik söylemlerin iç ve dış tutarlılık olguları doğrultusunda kategorileri oluşturuyor gibi görünse de aslında otonom bir biçim almamakta, daha esnek ve geçirgen bir yapıyı işaret etmektedir. Kategoriler ve temalar ise birbirinden kesin çizgilerle ayrılıp gruplaşmış ve farklı politik söylemleri belirgin hale getirmiştir. Bu

söylemlerin metinlerde değinilme sıklığı olan frekans değerleri ise çalışmada SG için türetilen verinin alt metin okumalarını yapmak için kullanılmıştır.

Bir çok ülke temsilcisi ve topluluk tarafından katılımı gerçekleştirilmiş sürdürülebilirlik çerçevesinde düzenlenmiş bu konferans ve oturumlarda ortaya konulan 1962 maddelik deklarasyon, eylem planı ve bildirge konuları, metinlerde geçen frekans değerlerine göre SG çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Şekil 1. 1 BM odaklı sürdürülebilir gelişme modelinin okuma süreci

Araştırma Kapsamı

Araştırma, SG hakkında üretilen sayısız çıktının anlam kaymalarına yol açtığı, bu nedenle de nitelikli ve sistematik modellerin kurgulanmasının zor olduğu bir örneklem evreninde özgün bir alan belirlemekte ve bu alan içerisindeki söylemlerin sistemli bir okumasını yapmaktadır. SG temalı düzenlenen konferanslar, katılımcı sayısı, periyodik oluşu, ulaştığı kesim ve kapsayıcılık üzerinden okunduğunda farklı sorunsallara cevap arayan sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Aalborg Şartı, Avrupa Kentsel Şartı veya Montreal Protokolü vb. çıktıların sonuç olarak yayınlandığı kıtasal ama tamamen küresel olmayan belli başlı tema ve sorunlar üzerine değinen organizasyonlar kapsam dışında bırakmıştır. Ayrıca 20. yüzyılın ortasından itibaren ortaya atılan ve romantik anlatım şekilleriyle ön plana çıkan bireysel sürdürülebilirlik kavramının işlendiği yazınlar da çerçeve dışında tutulmuştur. Teorik olarak konulmak istenen çerçeve küresel ve yerden bağımsız olma özelliği ile üretilebilmiş, küresel geçerlilikteki politika ve stratejilerin 1970'lerden günümüze kadar üretilmiş/tartışılmış olan ekoloji ve SG teması altında vuku bulmuş BM'nin uluslararası olarak düzenlediği, yüksek katılımcılı ve bürokratik değer taşıyan organizasyon, kongre, konferans, panel ve bunların çıktısı olan bildirge, rapor ve şartlardır.

Seçilen örneklem evreni araştırmayı, sürdürülebilir olarak gelişmek isteyen kent yönetimlerinin kurgulayacakları politik sistemlerin bir altlığı, kontrol listesi veya ilkeler dizini olarak modellemektedir.

Araştırmada ilk olarak çevre, kent, ekoloji, kentsel yönetim politikaları ve modelleri üzerinden kavramsal bir tanımlama yapılıp ve araştırmaya kaynak oluşturan küresel ve uluslararası platformdaki çalışmalar açıklanmıştır. Ardından, içerik analizi yöntemi ile yeniden sınıflanarak modelleştirilen ilke, ölçüt, politika ve tavsiyeler karşılaştırmalı olarak uygulanabilirliği irdelenmektedir. Son bölümde araştırmanın bulguları paylaşılıp literatüre ne gibi bir katkı sağlayacağına cevap aranmaktadır.

1.3 Hipotez

Tez, BM'nin 1972 yılında ilk olarak Stockholm'de düzenlediği ve küresel ölçekte çevre sorunlarının sürdürülebilir gelişme odaklı olarak ele alındığı konferanstan, 2012 yılında Rio' da düzenlenen geniş kapsamlı konferansa kadar on yılda bir yapılan konferans dizisinin çıktılarının, kırk yıllık süre zarfında SG adına ne söyledikleri, çevre ve gelişme çerçevesinde alt metinlerinin ne olduğunun anlaşılması adına bir söylem evreni oluşturmayı önermektedir. Araştırma, BM çevre konferanslarını sürdürülebilir gelişme söyleminin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında bir araç olarak kullanılmaktadır.

2022 yılında 50. yılına girmiş olacak ve küresel çapta uluslararası katılım ile yeniden ele alınacak Birleşmiş Milletler sürdürülebilir gelişme konferanslarında, "*geçtiğimiz kırk yıl boyunca sürdürülebilir gelişme bizlere ne önermektedir?*" sorusunun cevabını aramaktadır. İçerik analizi ile araştırma kapsamındaki dört ana konferansın çıktılarında hangi konulara, temalara ve başlıklara ağırlık verildiği, hangi kavramlar üzerinde daha çok yoğunlaşıldığı yahut değinildiği analiz edilmiş, bu elli yıla yakın birikimin alt metninde nasıl bir sürdürülebilir gelişme modeli elde edilebileceği incelenmiş ve bu çalışmanın kentin gelişmesinde, planlanmasında ve yönetiminde nasıl kullanılabileceği üzerine dizgesel bir bilgi üretilmiştir.

Çalışma bize BM'lerin SG hakkında, ekonomik gelişmenin ön planda görülmesine karşın çevresel ve toplumsal alanda daha çok politikanın üretilmiş olduğunu, yönetimlerin ticari yatırım eğilimlerden çok altyapı ve insan sağlığı gibi başlıklara yönelmeleri gerektiğini göstermektedir.

Tezin Literatüre Olan Katkısı

Kent ekolojisi adına söylenmiş ve yazılmış bir çok metin içerisinden araştırma kapsamına girenlerin, daha rahat anlaşılması ve sistematik okunabilirliliği adına bir SG modeli oluşturması, sınıflandırılması ve belli temalar altında toplanması ile çevre sorunlarına yerellik ölçeğinde çözümler aranmıştır. Birçok paydaşı etkileyen/tetikleyen ve birçok paydaşın ortak akıl ve tecrübesi ile ürettiği fikirler, farklı coğrafyalarda da olsa küreselleşmenin getirdiği benzer çevre sorunları ile karşılaşacak olan kentler için planlama aktörlerine, sürdürülebilir gelişme alanında farklı bir bakış açısı kazandırabilir.

Kurgulanan bu model genel yönetim organları, sivil toplum kuruluşları yahut yerel yönetimlerin tasarlayacakları kentsel planlama eğilimleri için bir sistem altlığı olarak kullanabilir. Ayrıca, sürdürülebilir gelişme politikaları üzerine yapılacak olan başka çalışmaları model, kontrol listesi olma niteliğiyle de destekleyebilir. Modelin esnek ve kapsayıcı yapısı hem büyük ölçekli hem de yerel ölçekteki gelişme politikaları için yön gösterici olabilir.

İncelenen kaynaklar doğrultusunda literatürde sürdürülebilir gelişme kavramının farklı tanımlar içerdiği görülmüştür. Aynı zamanda kentlerin sürdürülebilir planlamasında, yönetimsel olarak dikkate alınması gereken ölçütlerin neler olması gerektiği konusunda çeşitli önceliklere göre sıralanan ve kapsayıcı olmayan birçok listeye rastlanmıştır. Tam bir tanımı ve kapsamı bulunmayan sürdürülebilir gelişme için tez çalışması ile geliştirilen model, geniş içeriği ve kapsayıcı özelliği ile literatürde yer alan bu boşluğa katkı sağlamayı hedeflemiştir.

İçerik analizi ile yapılan bu sistematik okuma ve ortaya çıkan sonuçlarının göreceli nesnelliği benzer konularda yapılacak araştırmalar için yeni bir yöntem önerisi sunmaktadır. Analizin örneklem seçimindeki öznelliği değiştikçe, farklı bakış açılarına sahip, farklı amaca yönelik araştırmalar ortaya konabilir.

BÖLÜM 2

SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME ÜZERİNE KAVRAMSAL YAKLAŞIMLAR, TARİHSEL SÜREÇ VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇEVRE KONFERANSLARI

Sürdürülebilir gelişme kavramı, ilk defa 1987 yılında Brundtland raporunda geçen bir kavram olsa da sürdürülebilirlik fikri çok daha eskilere dayanır. Çevre ve onunla beraber uyum içinde yaşama fikri, toplumlar modernleştikçe yerini onunla mücadele etmeye bırakmıştır.

2.1 Çevre, Çevre Sorunları ve Nedenleri

Çevre; maddi ve manevi, soyut ve somut tüm kavramların bir aradalığı ve etkileşimleri düşünüldüğü zaman, tüm canlı ve cansız varlıkların bütün davranış ve faaliyetlerinin fiziki, kimyasal, biyolojik ve toplumsal nitelikteki etkenlerinin tamamı olarak kabul edilmektedir [6].

Çevresel problemlerden bahsetmeden önce "ekoloji" fikrinin kavranması doğru olacaktır. Bu fikir ve sözcük ilk olarak 1866 senesinde biyolog Ernst Haeckel tarafından dile getirilmiştir. Alman biyolog ekoloji kelimesini Yunanca yer-yurt manasına gelen "oikos" ve bilim-mantık anlamına gelen "logia" kelimelerinden meydana getirmiştir. Ekoloji, kökenbilimce yerbilimi, yurt söylemi anlamına gelmektedir. Çevre diye bahsettiğimiz kavram ancak insanoğlunun mesken tuttuğu yer/yurt olarak kabul edildiğinde ekoloji kavramı anlam bulmaktadır. Bir doğa bilimi dalı olarak betimlediği ekolojiyi Haeckel, tabiatın kusursuz işleyişinin öğretisi, yerküredeki tüm canlıların arasındaki kompleks etkileşimler olgusu olarak tanımlamaktadır [13].

Modern Ekoloji'nin kurucusu olarak anılan Eugene Odum 1971'de yayınladığı "Ekolojinin Temel İlkeleri" kitabına göre ekolojiyi, ekosistemlerin fonksiyonlarını inceleyen bilim dalı olarak tanıtmaktadır. Bu tanımı derinlemesine irdeleyecek olursak; ekoloji, ekosistemlerin kantitatif ve matematiksel çalışmasının temelini oluşturan enerji akışı, kimyasal madde döngüsü ve nüfus kontrolü işlevlerini araştırmaktadır. Bazı kaynaklar da ise çevre bilimi olarak da yer almaktadır. Tüm farklı kavram ve tanımlamaların ortak noktası ise insanın çevre ile uyum içerisinde var oluşunu, doğal kaynakların tüketiminin en aza indirgemesi ve enerji ihtiyacını asgari düzeyde tutabilmesiyle yaşamını sürdürme fikridir [14].

Dünyamız ve doğası bir çok canlı ve cansız varlığa ev sahipliği yapmaktadır. Aklı ve gelişmiş yapısı ile insanoğlu bu canlılar içerisinde en etkin olanıdır. Lakin bu etkinlik ona, doğa ile tüm canlı-cansız varlıklar arasındaki dengenin dışında bir ayrıcalık tanımamaktadır. İnsan da her varlık gibi yaşadığı çevreye uyum göstermesiyle var oluşunu sürdürülebilir kılabilmektedir. Fakat bu dengenin bozulması ve sekteye uğraması bazı çevre sorunlarını meydana getirmektedir. Bu sorunların sebepleri, nüfus artışı ve bu artış ile doğal kaynaklara olan tüketim talebin artmasıyla daha fazla atık ve kirliliğin de üretilmesi olarak gösterilebilir. Kaynakların gereğinden fazla kullanılması ve kirliliğin insan sağlığına zarar verecek boyutlarda artması nüfusun artışta olduğu yerlerde daha yoğun olarak gözlenmektedir.

Çevre kirliliğinin ve sorunlarının en büyük aktörleri gelişmiş ülkeler olarak gösterilebilir. Bu ülkelerin üretim ve tüketim arasındaki bağın hızlı ilerlemesine bağlı olarak doğal ve yenilenemeyen kaynakları büyük bir ivme ile kullanması, hava ve su kirliliklerine yol açmaktadır. Bu kirlilik pastasının küçük ama yadsınamaz diğer dilimi ise gelişmekte olan ülkelerin geri kalmışlıklarından ve yoksulluğundan kaynaklanmakta, düşük teknolojinin üretimi ve kullanımı çevre sorunlarına yol açmaktadır [15].

Teknolojik gelişmeler ve ışığında oluşturulan üretim biçimlerinin değişimi bir olanak sunsa da yaşadığımız çevre olan tabiattan telafisi olmayan değerlerin yok olup gitmesine de neden olmaktadır. Gezegen çapındaki en önemli çevresel sorunların başında, nüfusun kontrolsüz artışı, bunu takip eden artan enerji ihtiyacı ve sonucunda ortaya çıkan kontrolsüz kentleşme, sanayileşme ve yitirilen geri döndürülemez doğal

kaynaklar gelmektedir. Bu tüketme ihtiyacının sonucunda oluşan kirlilik ve küresel çapta etkilerini hissettiğimiz iklim değişiklikleri ile sonuçlanan yıkımın diğer sonuçları Kurgun, Tarkay ve Aydın'a göre [16] şöyle sıralanmıştır;

1. Göçler ve kontrolsüz kentleşme

2. Kişi başına düşen enerji, su, kağıt, kömür vb. artışı

3. Ormanların tahribi, yangınlar ve erozyon

4. Aşırı otlatma ve doğal bitki örtüsünün tahribi

5. Konutlardaki ve işyerlerindeki ısınmadan kaynaklanan hava kirliliği

6. Motorlu araçlar ve deniz araçlarından kaynaklanan kirlilik

7. Maden, kireç, taş ve kum ocaklarından kaynaklanan kirlilik

8. Gübre ve zirai mücadele ilaçları

9. Atmosferik olaylar ve doğal afetler

10. Evsel, sanayi ve endüstriyel kuruluşlardan çıkan atıkların arıtılmaksızın alıcı ortamlara verilmesi ve sulamada kullanılması

11. Katı atıklar ve çöp

12. Sulak alanların ve göllerin kurutulması

13. Arazilerin yanlış kullanımı

14. Kaçak avlanma

Bu sorunlarla başa çıkmak için bireysel adımların dışında hükümetler 1970'lerden itibaren uluslararası hukukta insan haklarının korunmasına ilişkin tanımların "*sağlıklı ve insan onuruna yakışır bir çevrede yaşama hakkı*"nı da kapsayacak bir perspektiften bakılarak oluşturulması gerekliliği fikrine varmışlardır.

"Sağlıklı Çevre" sorunsalına değinilen ve çevre koruma adına yapılan ilk kapsamlı konferans Birleşmiş Milletler tarafından organize edilen ve 113 ülkenin katılımı ile Stokholm'de düzenlenen 1972 yılındaki "İnsan Çevresi" konferansıdır. Bu uluslararası konferans, çevre sorunlarına ekoloji perspektifinden bakılması gerekliliği konusunda yaptığı vurgu ile bir dönüm noktası olmuş ve ekonomik-sosyal gelişmenin çevre ile

bağlantısını vurgulayan ilkelerin geliştirilmesiyle, birçok hükümetin çevre stratejilerini doğrudan etkilemesine sebep olmuştur.

2.2 Kent-Çevre İlişkisi ve Kentsel Planlama Kavramları

Gelişmiş ülkeler, yukarıda bahsi geçen çevre politikalarını kentsel planlama kavramı içerisinde ele almakta ve çevre-insan denklemini, çevre-kent olarak daha geniş kapsamlı bir şekilde tartışmaktadır.

Kent, mal ve hizmetlerin, üretim, dağıtım ve tüketimi sürecinde toplumun sürekli olarak değişen gereksinimlerini karşılamak için ortaya çıkan bir ekonomik mekanizmadır. İdare biçimi olarak politik bir muhteviyattan da bahsedebileceğimiz kent kelimesi, İngilizce'de "city", Fransızca'da "la cite" olarak karşılık bulur. Latince'deki "civitas" tam olarak bu idari hiyerarşinin bulunduğu kent kavramını vurgular. Lakin bu dillerdeki "urban" ve "urbain" kelimeleri daha çok sosyolojik bir içeriği işaret eden kent anlamına gelen yerleşimleri tanımlamak için kullanılırlar. Latince'deki yönetilebilen birim/ünite anlamına gelen kent kavramı "urbs", bunların oluşturduğu bütüne ise "urbanus" denmektedir [17].

Ülkemizde 442 sayılı kanuna göre; nüfusu 2.000 kişiye kadar olan yerleşim yerleri köy, 20.000 kişiye kadar olanları kasaba yahut ilçe 20.000 kişiden fazla olan yerleşimler ise kent veya il olarak tanımlanmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı da 20.000 ve üzeri nüfuslu yerleri kent olarak kabul etmiştir. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Bölge Planlama Dairesi ise 10.000 nüfuslu yerleşimleri kent olarak kabul etmektedir [18].

Kentsel planlama, nüfusu giderek artan veya artacağına ilişkin öngörüler sonucunda ortaya çıkacak problemleri çözmek veya önlemek için yapılmaktadır. Kentlerdeki bu nüfus artışı çoğunlukla o toplumun iktisadi ve/veya sosyolojik yapısındaki değişiklikler sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu değişiklikler teknolojik ve endüstriyel gelişmeler sonucu ekonominin kırsaldan (kırsal üretimden) kente geçişi ile meydana gelmiştir. Fiziksel açıdan genişleyen kent ve kentsel topluluklar için iktisadi ve sosyal açıdan planlama yapma ihtiyacı doğmuştur.

Endüstrileşmenin ve üretimin şekil değiştirmesi ile tarım ve hayvancılık gibi daha çok kırsal alan üretimi olarak adlandırılan kavramlar yavaş yavaş etkinliğini kaybederek bu coğrafyada yaşayan ve yaşanan değerlerin şehirlere göç etmesine neden olmuştur. Bu göçler kentlerdeki toplumsal ve fiziki biraradalığın niteliksel değerlerini değiştirmektedir. Kentler kalabalıklaştıkça kültür, sanat, siyaset ve tüketim konusundaki benliklerini yitirmiş ve yeni toplumsal grupların ihtiyaçlarına çare olacak yapılanmalar kendiliğinden baş göstermeye başlamıştır. Gerek üretim ve tüketim şekillerinin değişmesi, gerekse yeni nüfusa kaynak sağlayacak değerlerin kontrolsüz kullanımı ile kent-çevre arasındaki ekolojik dengede bozulmalar yaşanmaktadır.

Orhan'a (2015) göre kent, stabil tabakalardan oluşmamaktadır. Kent durağan olan değerleriyle, sürekli dönüşüm içerisinde olanların etkileşimidir. Kentsel planlama alanında sadece fiziki/yapılı çevre ile ilişkili olsak da kenti anlamak ve planlamak için hem somut hem de soyut olan kavramların arasındaki ilişkileri anlamak gerekmektedir. Böylelikle kenti değerlendirirken onun çok katmanlı ve boyutlu yapısını göz önünde bulundurmuş oluruz [19].

Yukarıda da belirtildiği gibi çevre sorunlarının kaynağına inmek için "kent"e bakmak gerekmektedir. Kentsel planlamanın, kentin çok katmanlı ve hem stabil hem de değişken yapısını göz önüne alarak disiplinlerarası iş birliği ile yapılması anlamlı ve faydalı olacaktır. Kent ile doğa arasındaki çok katmanlı bir aradalığın zarar görme boyutunda olduğu ve ekonomi ile ekolojinin birlikte sürdürülebilirliğinin zamanının geldiği, ilk kez yoğun bir katılımın gerçekleştiği 1972'deki Stokholm Konferansı'nda kabul görmüştür.

Endüstri devrimi sonrasında kırsal alandan kentlere göçün yoğunlaşması, küreselleşme ile kentlerin finansal piyasalarda kendilerini daha rekabetçi hale sokmaları ile büyüyen ekonomileri ve teknolojik ilerleme ışığında bilgi topluluklarının gelişmesi ile kentler hızla büyümeye ve dönüşmeye başlamışlardır. Bu dönüşüm (başkalaşım) üretim-tüketim kavramları arasındaki dengelerin değişmesine ve artan nüfus ile de kentlerde bir çok sorunun baş göstermesine sebep olmuştur. Halihazırdaki planlama ve kentleşme stratejileri bu sorunsallığı çözmekte yetersiz kalmış, mimarlık ve planlama

üzerinden çok disiplinli bir yaklaşım oluşturan "kentsel tasarım" kavramı ortaya çıkmıştır.

Kaplan'a göre, fiziki, sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamda çok boyutlu, kent ölçeğinde yapılan detaylı tasarım ve uygulamalar bütününe kentsel tasarım denmektedir [20].

2.3 Kentsel Tasarım Kontrol Araçları ve Kentsel Tasarım Rehberleri

Kentsel tasarım uygulama araçlarından olan tasarım kontrolleri, süreci yönlendiren ve organize eden önemli araçlardır. Plan, program, politikalar ve rehberlerden oluşan tasarım kontrolleri, tasarım sürecinde bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bu kontrol türleri bütünlük içinde gelişme tutarlılığı göstermektedir. Birbiri ile gelişen, güncellenen ve çözümlenen bir yapıda gelişmelidir.

Tasarım kontrolleri aynı zamanda tasarım sürecinin iyi bir sonuç ürünü vermesini sağlayan yöntemdir. Tasarım sürecindeki tüm aşamalarda ürünün iyi sonuca ulaşması için katılımcılık da önemlidir. Kentsel aktörlerin, paydaşların ve kişilerin katılımı sağlanarak tasarım sürecinde etkin katılım sağlanmalıdır. Mekanın işlevsel şemasını sistematik hale getiren araçlar olan tasarım programları diğer kollarla ilişkilidir. Politikalar ise tasarım amaçları doğrultusunda alınan karar ve ilkeler bütünüdür. Kentsel mekanın yerel özellikleri birbirinden farklıdır.

Kentleri iyileştirmek, geliştirmek, korumak ve devamlılığını sağlamak için tasarım rehberlerine ihtiyaç vardır. Rehberlerin politikalarla birlikte yerellik üzerinde durarak, özgün kimliğini ön plana çıkaran stratejiler geliştirilmelidir. Geniş kapsamlı olan rehberler, kullanıcı ve mekan arasında aynı dili oluşturmalı, yeni gelişmelere teşvik edici olmalıdır.

Kentsel tasarım rehberleri, genellikle yerel yönetimler (belediyeler) aracılığıyla, sorumlu oldukları yerleşim bölgelerinin belli kriterler doğrultusunda tasarım ve düzenlenmelerini belli konsept kavramlar üzerinden meydana getiren ve uygulatan yönlendirici araçlardır. Kentsel tasarım rehberleri o yörenin kültürel ve toplumsal değerleri gözetilerek oluşturulur ve idarelerin tasarım kontrollerindeki sorumluluklarına bağlıdır [21].

Kentsel tasarım rehberleri; kentsel tasarım tanımının içinde yer alan ve aynı hedef ve kriterlere sahip, uygulandıkları kentin karakterine göre çoğunlukla yerel yönetimlerce organize edilen, etkin tasarım stratejilerini barındıran tasarım kontrol mekanizmalarıdır.

Bu rehberler birçok biçimde sınıflandırılabilir. Değişik ölçek, tema, uygulama modellerine göre farklılık gösterebilirler. Tüm bu farklılıkları iki ayrı konu başlığında toplamak mümkündür: proje bazlı rehberler ve süreç odaklı rehberler. Belirlenmiş bir konsept çerçevesinde hazırlanan tasarım kriterlerini içeren rehber proje bazlı olarak kabul edilirken, kentin genel yaşantısı ve değerlerine göre şekillenen stratejileri içerenler süreç odaklı rehberler olarak anılmaktadır. Günümüzde, birçok yerel yönetim tarafından kullanılan bu rehberler, bölgenin karakterine ve yaratılmak istenen tasarım konseptinin içeriğine göre şekillenmektedir.

Tasarım rehberleri bir kentin en detaylı dizayn stratejilerinin somutlaşabileceği mekanizmalardır. Kantitatif normlar oluşturabilirler velhasıl genellikle, kalitatiflerdir. "Scarborough Şehir Planlama Departmanı"nın yayımladığı "Kentsel Tasarım Rehberi"nin ilk kısmında, "Rehberler, ne ayrıntılı tanımlamalardır ne de engelleyici alternatiflerdir. Onlar kentin tercihleridir" ifadesiyle tanımlanmıştır.

Bu tanımlamaya karşılık Quay, tasarım rehberinin hedefinin, kentsel tasarımda yeni stratejiler belirlemek değil tasarımda daha kaliteli normlar oluşturmak; planlama sistematiğinde, tasarım için yer alan hükümet politikalarına paralel ve destekleyici nitelikte, teşvik edici ayrıntılar olduğunu ifade etmektedir. Tasarım rehberlerinin muhteviyatı, değişik biçim ve detay düzeyine elverişli olmalıdır. Yerel olma durumu ile ilintili olarak, tüm yerleşimler farklı karakterlerde olduğundan bu farklılaşma kendiliğinden vuku bulmaktadır. Lakin çoğu tasarım rehberinin hazırlama aşaması benzerlikler barındırsa da, bu aşamalarda öncelikle ilgili stratejiler belirlenmekte, bu stratejilere yön verecek kriterler oluşturulmakta, halihazır standartları ve yerel aidiyet oluşturan bileşenler inceleme altına alınmaktadır [22].

Bu rehberler, strüktürel olarak kentin bütün görüntüsü ile alakadar olmakta; yapıların ve boş alanların dizaynı, yumuşak ve sert zemin düzenlemesi ve erişim ağını barındıran

tüm skaladaki planlama ve tasarım kriterlerini içermekte; tesir ettiği alanda gelişmeyi organize eden aktörler ve özellikle o yerde barınan halkı direkt olarak alakadar etmektedir. Tasarım rehberleri; güvenlik, yaya, iklime göre yönlenme, engellilere yönelik tasarım gibi belli bir konsepte yönelik; kent merkezi, konut alanı, koruma alanı gibi dar veya peyzaj düzenlemesi gibi geniş bir alana yönelik; ağaçlar, parklar, sokaklar, aydınlatma elemanları gibi kentin yalnızca özellikli alanlarına yönelik de olabilir [20].

Rehberler, yapılı çevrenin niteliğiyle alakalı olarak çalışan kuruluşların kalite standartlarına yön veren mekanizmalardır. Bu rehberleri yapmaktaki gaye, bazı düzenleme ve yapılaşma kriterleri getirerek, fiziki çevrenin kalite düzeyini belli bir standartta tutmaktır. Tasarım rehberleri ülkesel tasarım standartlarının oluşması ve var olan standartların somut biçimde ortaya konmasında etmendir [23].

Ekolojik kent tasarım rehberleri ise; kentlerin sürdürülebilirliği için kentsel tasarım projelerini, altyapı projelerini, kültür ve sosyal politikaların mekansal uygulamalarını ekoloji temalı şekillenmesini sağlayan rehberlerdir. Ekolojik kentsel tasarım rehberleri ayrıca;

• Ekoloji odaklı kentsel tasarım yönlendiricileridir.

• Sürdürülebilir kentsel gelişmeyi amaçlar.

• Arazi kullanım, ulaşım, altyapı, enerji, atık ve su yönetimi gibi kentsel bileşenler

arasında ekolojik denge kurgulamayı sağlar.

• Kentsel kimliği ve sosyal yaşamı yeniden şekillendirir, ekolojik kimliği

güçlendiren imaj öğeleri yaratır.

2.4 Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Gelişme

Ekoloji kavramı ile birlikte "sürdürülebilirlik" kavramı da literatürde ön plana çıkmaktadır. Nüfus artışı ve kontrolsüz kentleşme ile, artan nüfusun beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarının dahi karşılanmasında doğal kaynakların geri dönüşü olmaksızın tüketilmesi bu kavramın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sözcüğün etimolojik olarak Latince' deki korumak ya da alttan desteklemek anlamlarına gelen "subtenir" kökünden gelmektedir. Yeni bir kavram olmayıp, insanoğlunun gelecekteki kuşakları için yapmakla yükümlü olduğu sorumlulukları betimlemek için yeniden adlandırılmış bir anlatımdır [8].

Sürdürülebilirlik kavramı, yukarda bahsi geçtiği gibi yeni bir tanım değildir. Hatta Yunan mitolojisinde bile dikkatli bakıldığında yeri olduğu görülebilir. O'Riodan, sürdürülebilirlik anlayışının ilk ortaya çıkışı Yunan mitolojisinde yeryüzü tanrıçası olarak geçen Gaia'nın insanlarla arasındaki çevre ilişkisinden ortaya çıktığını anlatır. Gaia bütün canlıları kendi çocukları gibi besleyip bakan bir tanrıçadır. Her canlı ondan yaratılmış ve ölünce tekrar ona geri dönecektir. Antik Yunan kentlerinin refah ya da sefalet içindeki durumlarına göre Gaia'nın kentin yöneticilerini ödüllendirdiği yahut cezalandırdığına inanılırdı. Bu nedenle yönetimden sorumlu kimseler Gaia'yı memnun etmek için özverili bir şekilde çalışmaktaydılar. Yunan mitolojisindeki Gaia'yı bir çok doğu uygarlığında da başka isim ve şekillerde görebiliriz. O'Riodan'ın bu betimlemesi nesnelliğin dışında olup, sürdürülebilirlik kavramının bir çok kültürde var olan, geleneksel ve yerel bir anlam taşıdığın söylemek yanlış olmayacaktır [24][25].

Modern toplumda sürdürülebilirlik kavramı ilk defa Dünya Doğayı Koruma Birliği tarafından düzenlenen Dünya Doğa Şartı (1982) belgesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu şarta göre insanoğlunun faydalandığı tüm doğal kaynakların sürdürülebilirliliğini sağlayacak biçimde idame edilmeleri şartı ancak bunun ekosistemlerin ve tüm canlıların bütünlüğünü koruyacak şekilde yapılmasıyla sağlanabilir [26].

Çevre sorunları ve çevrenin korunması konusunda uluslararası düzeyde gerçekleştirilen ve "sürdürülebilir gelişme" teriminin geçtiği ilk çalışma BM Genel Kurulu'nun 1983'de

aldığı bir kararla kurulan ve dönemin Norveç Başbakanı G. Harlem Brundtland başkanlığında, birçok ülke temsilcilerinden oluşan bir grubun hazırladığı “Ortak Geleceğimiz” isimli Brundtland raporudur. Bu raporda belirtildiği şekliyle sürdürülebilir gelişme, "*gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini giderme olanaklarını tehlikeye atmadan bugünün gereksinimlerini yerine getirmek*" biçiminde de tanımlanabilir [27].

2.4.1 Sürdürülebilir Kentsel Gelişme

Çevre sorunlarının çoğu ya kentlerde ya da kentlere enerji sağlanırken ortaya çıkmaktadır. Üretim ve tüketimin kalbi konumunda bulunan kentler bu yüzden sürdürülebilirliliğin merkezinde bulunurlar. Bu nedenle çevre ile ilgili tartışmaların gündemi, doğal kaynakların en büyük tüketicisi olan kentler üzerinde yoğunlaşmıştır.

Sürdürülebilir kent kavramı, üzerine uzlaşılmış tam bir tanımı olmamakla birlikte kentsel sürdürülebilirlik, yerel yönetim stratejilerinin ana hedefi haline gelmiştir. Üretim ve tüketim faaliyetlerinin ve nüfusun toplandığı merkezler olarak kentler, sürdürülebilirliğin ekonomik büyüme, toplumsal gelişme ve çevre koruma hedeflerine ulaşmada belirleyici bir yer tutmaktadır. Bu anlamda kentler, sürdürülebilirlik politikalarının başarısında kilit rol oynamaktadır. Kentlerin sürdürülebilir gelişmede taşıdıkları önem ve üstlendikleri işler, bu nitelikleri karşılamak üzere önerilen kavramlaştırmalardan da izlenebilmektedir. Ertan (2005)'a göre, kent ve sürdürülebilirlik ilişkisini kuran bu kavramlardan bazıları şunlardır: “sürdürülebilir kentler” ve “sürdürülebilir kentsel gelişme” [28].

Kentlerin sürdürülebilirliliği adına ortaya atılan kavram ve tanımlar her gün artmakta ve çeşitlenmektedir. Farklı isimler ile anılsa da en kapsayıcı olarak "sürdürülebilir kent" kavramı kullanılmaktadır. Ancak bu kavramın bile halen net bir tanımlama ile özellikleri belirlenememiş, ortak bir paydada içeriği öngörülememiştir. Örneğin Satterthwaite'e göre, doğaları gereği kentlerin sürdürülebilir olamayacağını, bu nedenle “sürdürülebilir kentler” gibi bir kavramlaştırma yerine kentlerin sürdürülebilirliğe katkıları üzerinde durmak gerektiğini öne sürmektedir [29].

Kentsel mekan içinde çevresel, ekonomik, sosyal, politik, demografik, kurumsal ve kültürel değerlerin her birinin, toplumsal değerlerle bir bütün olarak sağlıklı ve dengeli bir şekilde korunup, kullanılması ve bu ilkeler ışığında geleceğe aktarılması kentlerde sürdürülebilirliği sağlamaktadır [30].

Kentlerin sürdürülebilirliği, insanların yapılı çevrelerini, mobilitelerini kolaylaştıracak biçimde düzenleme, daha temiz kaynak sağlama, ihtiyaçlarına daha iyi cevap verecek biçimde kentler kurgulama ile gerçekleşmektedir. Kentlerin sürdürülebilirlikleri, içinde bulundukları toplumsal ilişkilerin yapısıyla yakından ilgilidir. Toplumda yaşanan kuralsızlıklar, düzensizlikler, çarpıklıklar, olumlu ve olumsuz yapılaşmalar kentin görünümüne yansımaktadır.

Sürdürülebilir kent kavramını tanımlamak, açıklamak ve gerçekleştirmek amacıyla ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde birçok girişimde bulunulmuştur. Bu olgu uluslararası süreçte de tanınmış ve yerel yönetimler tarafından benimsenmiştir. Ayrıca sürdürülebilir kentler, sürdürülebilir kentsel gelişme, akıllı yerleşimler, eko kentler, yeşil kentler, yaşanabilir kentler gibi kavramlar önerilmiştir.

2.4.2 Sürdürülebilir Kentsel Planlama

Stokholm'daki Dünya Zirvesi'nden sonra gelişme ve sürdürülebilirlik kavramları beraber anılmaya başlamış, özellikle 1987'de yayınlanan "Ortak Geleceğimiz - Brundtland Bildirgesi" ile de gelişmenin sürdürülebilirlik olmadan başarılı olamayacağı açıkça gözler önüne serilmiştir. Böylece planlama alanında da sürdürülebilirlik ön plana çıkmış, tarım dostu olmayı, kültürel mirasa saygıyı ve kaynakların etkin kullanımını öngören birçok model ortaya atılmıştır [31].

Ortak Geleceğimiz'de bahsedilen SG, 19. yüzyılın ikinci yarısında ABD'de gelişen çevre koruma politikalarının ana temasından, ana söyleminden gelmektedir. "Çevre Duyarlılığı"nın ilk çıkış noktası sayabileceğimiz "koruma" kavramının kökünde bir "planlama" anlayışı içermesi, İngiltere'de başlayıp diğer Batı ülkelerine yayılan ve doğal kaynakların korunabilmesi kaygısından yola çıkan bir "kent planlaması" işlevini ortaya çıkartmıştır [27].

Çevre duyarlılığı ve çevre koruması, doğanın bize bıraktığı mirasa sahip çıkmak, onu akıllıca değerlendirip geliştirerek çoğaltarak yahut en azından gelecek kuşakların ihtiyaçları doğrultusunda bilinçli tüketerek başarılabilir. Bu duyarlılık, çevreyi en fazla zedeleyen mekanizmalar olan kentlerde dinamik ve katılımcı öncelikli planlama yapmaktan ve projeler tasarlamaktan geçmektedir. Uygulamada da toplumun çevre duyarlılığı bilincini oluşturacak politikalar geliştirmek ve kent sorunlarının çözümünde ortaklık kurarak onları bilgilendirmek ve sağ duyu oluşturmak amaçlanmalıdır [32].

Ataman'a göre sürdürülebilirlik kavramı, canlı türlerinin (insan da dahil) yaşamlarına devam edip edemeyeceği sorunsalı üzerine oluşmuştur. Gelişme kavramı ise çevre korumada negatif bir yargı yaratarak durdurulması, yavaşlatılması gereken bir söylem gibi görünse de aslında dünya nüfusunun hızla artışı göz önüne alındığında bir an önce hayata geçirilmesi gereken bir tarafının da olduğu anlaşılmaktadır. Çevre korumada gelişmiş ülkelerin üretim fazlalıkları yüzünden tahrip olan doğal kaynaklardan bahsediyor olsak da, düşük teknoloji kullanımı ile de çevreye verilen zarar göz ardı edilememektedir [33].

SG'de esas hedef kaynak kullanımını azaltmaktır. Bu, kaynağın kendini yenileyebileceği zaman döngüsünü ona tanımak ve yenilenemez kaynakların kullanımını olabildiğince azaltarak sürdürülebilirliliğinin sağlanması anlamına gelmektedir [34].

İleriki zaman dilimlerinde de bugünün üretim randımanına sahip olmak için, bugün kullandığımız kaynak stoğunu sabit tutmak ve büyüme/gelişme oranını, kaynakların yenilenebilme oranından düşük tutmak gerekmektedir.

Sonat'a göre, sahip olduğumuz kaynakların, üretime ham madde olarak geçebilmesi için oluşturulan kurgusal yönteme "plan" denir. Planlama ise süreçleri değişik olan aşamaların bir arada düşünüldüğü bütüncül metodu tarif eder. Sürdürülebilir gelişme için hem proje ölçeğinde çevresel etki değerlendirilmesinden başlayıp, makro ölçekte çevre stratejisi ve nazım plana uzanan planlama sürecinin bütün aşamalarının gerçekleştirilmesi ve bunlar arasında dikey bütünleşmesinin sağlanması, hem de bu sürecin her aşamada iktisadi planlama süreci ile bütünleştirilmesi gerekmektedir. Bütün şartların karşılandığı bir planlama süreci içinde bir sürdürülebilir

gelişmegerçekleştirilebilir. Ancak bunun için; hem ulusal hem de uluslararası düzlemde kaynak dağılım mekanizmalarının, üretim ve dönüşüm ilişkilerinin sürece uygun olması gerekir [35].

Sürdürülebilir kentsel planlamanın amacı bu noktada, kaynakların korunarak sonraki dönemlere aktarılabildiği bir perspektif yaratmaktır. Sadece belli bir zaman aralığını kapsayan kullanıcı odaklı olmaktan çıkıp, gelecek kuşaklara da aynı imkanları tanıyan ve bunun gerçekleştirirken de kendi zaman ve çevresini de korumuş olan bir planlama yaklaşımıdır.

Tüm dünyada çevre konusunda sağ duyulu bir ahlaki görüş oluşturmak için sürdürülebilir kent planları organize edilmektedir. Bunu için ülkelerin hukuki zeminlerinin ivediyle ekoloji bazlı olarak tekrar düzenlenmesi, kanunlarla sıkı ve denetleyici düzenlemelere gidilmesi mecburidir. Brundtland Raporu'nda da belirtildiği üzere, her planlamanın kentsel ve toplumsal gelişimini ve geri bildirimlerini kontrol edip değerlendirmek maksatlı kontrol mekanizmaları ve yönetimsel birimleri kurulmalıdır. Doğal hayatın korunması ve sürdürülebilir yönetimi için yaşam alanı öğelerinin biyolojik ve ekolojik ilişkileri saptanmalıdır. Çalışanların güçlendirilmesi için yönetim planlaması, izleme, çevresel etki değerlendirilmesi, acil eylem planları gibi konularda eğitim programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Başta çocuklar ve gençler olmak üzere belirlenen hedef kitlenin medya, eğitim kurumları ve sivil toplum örgütleri gibi kurum ve kuruluşlar aracılığıyla doğa koruma bilinçleri arttırılmalı, doğa koruma faaliyetlerine aktif olarak katılımları sağlanmalıdır. Planlama ve karar süreçlerinde yerel halkın ve sivil toplum örgütlerinin katılımı için çabalar arttırılmalıdır.

2.4.3 Sürdürülebilir Kentsel Planlamanın Uygulanabilirliği

Kentler, içinde bulunduğumuz zaman göz önüne alındığında eskiye göre çok daha çabuk değişmekte, büyümekte ve dönüşmektedir. Bu başkalaşım sadece fiziksel olmamakla beraber içinde barındırdığı toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını da etkilemektedir. 2. Dünya Savaşı sonrası, endüstri devrimi, teknolojik gelişmeler ve nüfus artışı gibi olgular kentleri yeni yapılanmalara götürmüştür. Bu olgulara kapitalizm, globalizm ve liberal ekonominin getirdiği rekabet vurgusu da eklendiğinde

bu dönüşümler kaçınılmaz olacaktır. Tüm bu başkalaşımlar toplumun genlerini değiştirmekte ve artık bizi daha farklı tüketiciler haline sokmaktadır.

Türkiye'de de bu dönüşüm hız kazanmış, artan nüfus giderek daha yüksek oranda kentlerde yaşamaya başlamış, yeterli altyapısı ve imkânı bulunmayan yerleşimler nüfus oranlarından dolayı ilçe hatta il haline gelmiş, hızla eksikler tamamlanmaya çalışılıp daha fazla kontrolsüz yerleşim bölgeleri, tüketim ve üretim biçimleri baş göstermiştir. Bu kavramların hiçbirinin de sağlıklı kent dokusu, sosyal konfor ve hoşnutluk, sürdürülebilir gelişme, kültür mirası ve doğal miras gibi kavramlarla örtüşmediğini söylemek yanlış olmayacaktır [10].

1992 yılında Avrupa Konseyi eliyle üye ülkeler tarafından kabul edilen "Avrupa Kentsel Şartı" ideal kenti “kentli haklarının korunduğu, en iyi yaşam koşullarının sağlandığı, halka iyi bir yaşam biçiminin sunulduğu, değerini orada yaşayan, ziyaret eden, çalışan ve ticaret yapan, eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden alarak birçok sektör ve aktiviteyi bir arada uyum içinde barındıran yer" olarak tanımlanırken ve ideal bir kentin, modern gelişme ile tarihi mirasın korunması arasındaki dengeyi kurabilmesi, eskiyi tahrip etmeden yeniyle bütünleştirilmesi ve sürdürülebilir gelişme ilkelerini sağlayabilmesi gibi faktörleri ve tüm bunların yanında iyi ve yetkin bir kent yönetimi için yerel yönetimlerde olması gereken vasıfları sıralarken, Türkiye de bu son derece önemli belgeyi kabul etmiştir [30].

Kentsel planlama, kentlerde SG'nin sağlanabilmesinde önemli bir araçtır. SG'yi sağlamada kentsel alanlara ilişkin politikalar kent planlamanın da hedefleri arasında yer almaktadır. Planlama süreci yaşam kalitesinin arttırılmasına neden olduğundan, toplumun kente ilgisinin artmasına olanak tanır. Ülkemiz şartları, yerel yönetimlerin iktisadi kaynaklarını arttırmaya imkân vermemekte bu nedenle, yerel yönetimler yeni kaynaklara yönelmek durumunda kalmaktadırlar. Bunun için, tüm dünyada örneğine sıkça rastlanan “ortaklık” modelinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması önerilir. Yerel yönetimler; merkezi yönetim, yatırım firmaları, yerel halk, esnaf, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, üniversiteler ile katılımı örgütlemelidirler. Bu örgütlemeyi de kamu örgütleri ile toplantılar, geçici iş birlikleri, bilgilendirici toplantılar, oturumlar, anketler, referandumlar, danışmanlık komiteleri ve meclisleri gibi oluşumlarla sağlanır.

Bu çerçeve içinde, bir yandan halkın bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi, diğer yandan yatırımcının teşvik edilerek yönlendirilmesi de yerel yönetimlerin temel görevlerinden biridir.

2.5 Birleşmiş Milletler Çevre Konferansları

Her ne kadar sürdürülebilirlik kavramının kentsel planlama ilkeleri içerisinde yeterli özveriyle ele alınması 20. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşmiş olsa da 1800'lü yıllarda da ekolojik tasarım süreçlerinde sürdürülebilirlik kavramı bir tartıştırma konusu olmayı başarmıştır. O yıllarda da yaşanan çevresel sorunlarda ekolojik yaklaşımlarda bulunulmuştur; ancak üzerinde bugünkü kadar önemle durulmamıştır.

Bu konudaki ilk bilimsel farkındalık, 19. Yüzyıl ortalarında Kuzey Afrika'da, özellikle sürdürülebilirlik kavramından oldukça beslenen peyzaj ve planlama alanlarında kendini göstermeye başlamıştır [36].

Daha önce bahsi geçen Roma Klübü 1972'de 'The Limits of Growth' isimli bir kitap yayınlayarak, batının süratli büyüyen iktisadi ve siyasi düzeninin çevre ile ilişkisini tartışmıştır. Bu tartışma ortamı en sonunda Birleşmiş Milletleri harekete geçirerek tarihin ilk yoğun katılımcılı çevre konferansının düzenlenmesine zemin hazırlamıştır [3].

1972 yılında Stokholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nda, Birleşmiş Milletler'de çevre sorunlarını küresel boyutta ele alacak uluslararası bir organın kurulmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine, BM Genel Kurulu'nun 2997 sayı ve 15 Aralık 1972 tarihli kararıyla, Birleşmiş Milletler Çevre Programı /United Nations Environment Program (UNEP), BM'ye bağlı bir "program" olarak oluşturulmuştur.

UNEP'nin gelişiminde ve güçlenmesinde, 1992 yılında Rio 'da gerçekleştirilen BM Çevre ve Gelişme Konferansı, 2002 yılında Johannesburg'da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi ve son olarak 2012 yılında Rio'daki Dünya Zirvesi gibi uluslararası çevre politikasına yön veren konferanslar çerçevesinde edindiği görevler etkili olmuştur.

UNEP, kurulduğu günden bugüne kadar çok sayıda çok taraflı çevre sözleşmesinin gelişmesinde kilit rol oynamıştır. UNEP'ye yeni sorumluluklar getiren bu sözleşmeler arasında, Nesli Tehlike Altındaki Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine ilişkin CITES[1] Sözleşmesi (1973), Vahşi Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına ilişkin Bonn Sözleşmesi (1979), Ozon Tabakasının Korunmasına ilişkin Viyana Sözleşmesi (1985), Ozon Tabakasını İncelten Maddelere ilişkin Montreal Protokolü (1987), Tehlikeli Atıkların Sınırötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne ilişkin Basel Sözleşmesi (1989), Biyoçeşitlilik Sözleşmesi (1992), Belirli Tehlikeli Kimyasalların ve Pestisitlerin Uluslararası Ticaretinde Ön Bildirime ilişkin Rotterdam Sözleşmesi (1998), Biyogüvenlik Kartagena Protokolü (2000), Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stokholm Sözleşmesi (2001) yer almaktadır.

Çok sayıda uluslararası ve bölgesel düzeyde çevre sözleşmesinin olduğu, pek çok BM örgütünün çevre konularında faaliyette bulunduğu, bunlar arasında eşgüdüm ve işbirliğinin olmadığı görülmüş, bu uluslararası sistemin iyileştirilmesine yönelik UNEP'in daha yetkin bir konuma getirilmesine karar verilmiştir [37].

Bu gelişmelerin ışığında, çevre ve sürdürülebilir gelişme kavramı 20. yüzyıl sonlarında tüm dünyada etkin bir şekilde boy göstermeye başlamıştır. 1972 senesinde gerçekleşen Stockholm Konferansı bu sürecin en mühim parçası olarak kabul edilmektedir. Aynı dönemde sürdürülebilirliğin çevresel gelişmişlikle ilişkisi üzerinde durulmuş ve bunu üzerine evrensel nitelikte önem taşıyan "sürdürülebilir gelişme" anlayışı üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların ilk örneği 1987'de derlenen ve 1992'de Rio'da onaylanan Bruntland Raporu olarak gösterilebilir. Kırk başlıktan oluşan raporda sürdürülebilir gelişme konusu ile ilgili ilk tefsirler ve açıklamalar yer almıştır. Rio'da benimsenen maddelerin nasıl tatbik edileceği veya edilemeyeceği hususu ise 2002'de organize edilen Johannesburg Zirvesi'nde tartışılmıştır. Çevre esaslı evrensel yükümlülüklerimizden bahseden bu rapor, bahsi geçen bütün bu süreç ve bu sürecin neticeleri doğrultusunda biçimlenmiştir [9].

[1] Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)

Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu[1] 1984 yılında faaliyete geçmiştir. Komisyon bugünkü iktisadi ilerlemenin ekolojik sorumlulukları yerine getiremeyeceğini, alternatif yollara başvurarak evrensel sürdürülebilirliği oluşturabilmek adına yeni çözümler bulunması gerekliliğini vurgulamıştır.

UNEP'nin Rio de Janerio'da 1992 yılında düzenlediği Dünya Zirvesi ile doğa farkındalığının ehemmiyeti gezegen ölçeğinde anlaşılmış ve sürdürülebilir gelişme konsepti birçok ülkece güncel olarak benimsenmeye başlanmıştır. Bu şekilde, ülkelerin hava, su ve ekolojik farklılık gibi doğal kaynaklar ile ilgili farkındalığı artmış, bu farkındalık ülkelerin gelişme politikaları oluşturulurken de yönlendirici olmuştur.

5-16 Haziran 1972 senesinde Stockholm'de "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı" gerçekleştirilmiş ve bu konferansta çevre ile ilgili dünya çapında incelemeler tartışılmıştır. BM Genel Kurulu bu konferansta, UNEP'yi tesis etmeye karar vermiş ve bu kararı 1972 yılının 12 Aralık günü hayata geçirmiştir. BM ve alt kuruluşları başta olmak üzere, Avrupa Topluluğu[2], Uluslararası Para Fonu[3] ve Dünya Bankası[4], Gümrükler ve Tarifeler Genel Anlaşmasına[5], Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı[6], Avrupa Konseyi[7] ve İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı[8] gibi kurum ve kuruluşlar, Stockholm Konferansı'ndan hemen sonra çevre muhafazasına dair prensip, tasarı ve planları geniş ölçüde dikkate almaya başlamışlardır. Tarım ve Gıda Örgütü[9], Dünya Sağlık Örgütü[10], Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı[11] ve Birleşmiş Milletler Sanayi

[1] United Nations World Commision on Environment and Development

[2] European Communities (EC)

[3] International Monetary Fund (IMF)

[4] World Bank (WB)

[5] General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)

[6] Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)

[7] European Council

[8] The Organization for Economic Co-operation and Development

[9] Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

[10] World Health Organization (WHO)

[11] United Nations Development Program (UNDP)

Geliştirme Örgütü[1], BM'ye bağlı diğer global kuruluşlardır. Türkiye'nin de çevre tasarılarını ve gelişme stratejilerini oluştururken, bu düzlemde idare edilen çalışmalar tarafından aydınlatılması önemli bir husustur.

Bir başka konferans ise Rio de Janerio'da 1992 senesinde düzenlenmiştir. BM Çevre ve Kalkınma Konferansı[2] diye bilinen konferans, doğa ve gelişmişlik üzerine bütün dünya ülkeleri global ölçekte birleştiren ilk konferans olması sebebiyle "Dünya Zirvesi" şeklinde de anılmaktadır. Ülkelerin ekolojik gelişme ve gelişme prensipleri ile ilgili yaşadıkları süreçleri bir kez daha incelemesi yönünde teşvik edici çıkarımlarda bulunan konferans, çevresel faktörlerin diğer bütün disiplinler ve ülkelerin ileriye dönük iktisadi planlarıyla da ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Konferansa BM üyesi 64 devlet başkanı, 46 hükümet başkanı ve 8 başkan yardımcısı iştirak etmiştir.

Konferans, Stockholm Konferansı'ndan 20 sene sonra gerçekleşmesine rağmen, geçen 20 sene içerisinde dikkate değer bir yol kat edilemediği gözlemlenmiştir [27].

Rio de Jenairo'da gerçekleştirilen Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı'ndan sonra, konferansta tartışılan ve kabul edilen konuların hayata geçirilmesi sürecini takip edebilmesi adına "Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu[3] (BMSKK)" adında bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon BM Ekonomik ve Sosyal Konsey[4]'in desteğiyle hayata geçirilmiştir. 53 üye tarafından varlığını sürdüren komisyonda Türkiye de üç yıllığına "Avrupa ve Diğerleri" grubunda üye olarak yer almıştır. Üyelikler coğrafi düzenlemeye göre verilmiştir. Türkiye'nin üyeliği 31 Aralık 1995 senesinde sonlanmıştır.

Bununla birlikte, Türkiye 23-27 Haziran 1997'de New York'ta düzenlenen "Rio+5" oturumuna katılım göstermiştir. Oturum, BM Genel Kurul Özel Oturumu olarak nitelendirilmiş ve Rio'da varılan sonuçların takibi ve hayata geçirilmesine yönelik

[1] United Nations Industrial Development Organization (UNIDO)

[2] United Nations Conference on Enviroment and Development (UNCED)

[3] United Nations Commision on Sustainable Development (CSD)

[4] United Nations Economic and Social Council (ECOSOC)

gerçekleştirilmiştir. Bu konferans sonucunda komite yönetimi tarafından düzenlenen siyasal deklarasyon ile değerlendirilme çıktısı hakkındaki tartışmalar Haziran 1997 yılındaki resmi olmayan görüşmelerde tartışılmış ve hemen akabinde yaklaşık 150 hükümetin yöneticileri ve çevre bakanları tarafından Rio Kriterleri ve bu kriterlerin uygulamadaki işlerliğine değinilmiştir. Mevzubahis toplantıda siyasi deklarasyon üzerinde mutabakata varılamamış lakin değerlendirme raporu kabul görmüştür.

BMSKK'nın 1998-2002 seneleri içerisinde kabul görmüş "çalışma programı" kapsamındaki temaların 1999 senesi için Okyanuslar ve Denizler, Tüketim ve Üretim Kalıpları, Turizm, 2000 yılı için Arazi Kaynakları, Mali Kaynaklar, Ticaret ve Yatırım, Ekonomik Büyüme, Sürdürülebilir Tarım; 2001 yılı için Atmosfer; Enerji, Karar-verme ve Katılımda Bilgilenme, Çevre alanında Uluslararası İşbirliği ve Enerji; Ulaştırma olarak belirlenmiştir. 2002 yılında Johannesburg'taki konferansta bu 10 yıllık çalışmaların izlendiği kapsamlı bir panel düzenlenmiştir.

2.5.1 Stokholm Konferansı ve Tavsiye Raporu

1970 senesi itibariyle, ekolojik problemler yerel kapsamda incelenmekten uluslararası boyuta geçmiştir. Bu konudaki kırılma anı Stockholm'de 1972 senesinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı kabul edilebilir. Bu şekilde toplumsal ve kültürel farklılıklar bir yana bırakılarak, ekolojik problemlere karşı bütün dünyada birleşmeler yaşanmaya başlanmıştır. Konferanstaki en önemli nokta, bütün farklılıklara rağmen ülkelerin aynı düşünce uğruna birleşerek müşterek amaçlar doğrultusunda aynı düzlemde yer almasıdır. Konferanstan beklenen ise yine aynı ülkelerin bu koşullarda müşterek görevleri benimseyici bir tutum kazanmalarıdır.

1971 yılında, daha Stockholm Konferansı düzenlenmemişken İsviçre Founex'te bir araya gelinmiş ve ekoloji ile gelişme arasındaki bağ gündeme getirilmiştir. İlk başlarda gelişmede yeterli ivme kazananmış toplumlar, çevresel problemlerin endüstrinin gelişmesiyle doğru orantılı olarak arttığını kabul etmiş ama bu durumun endüstrileşmeye neden olan toplumlar tarafından çözülmesi gerektiğini savunmuşlardır; fakat zaman içerisinde çevresel problemlerin tek sebebinin

sanayileşme olmadığını ve gelişmemişliğin de ekolojik problemlerden beslendiğini fark etmişler ve bu konuda ellerini taşın altına koymaya karar vermişlerdir.

Bir başka konu ise, daha önce endüstrileşme sürecinden geçen ülkelerin daha önce yaşadıkları çevresel problemleri ve bu konudaki edindikleri tecrübeleri, şuan yeni gelişmekte olan toplumlarla paylaşmaları, yaşanması muhtemel sorunların önüne geçilebilmesi için önemli bir adım olacaktır.

Ekonomik ve sosyal gelişmemişliğin sebep olduğu çevresel sorunların, bu problemler arasında en vahimi olduğu her iki konferansta da kabul edilmiştir. Bütün bunların yanında Stockholm'de gerçekleştirilen 1. Uluslararası Çevre Konferansında iştirakçi ülkelerin kendi içlerinde ekonomik yapılanmalarına göre 2 gruba bölündükleri dikkatlerden kaçmamıştır. Kuzey ülkelerinde yaşayan ekonomik gelişmelerini tamamlamış toplumlar ile güneyde yaşayan daha fakir toplumlar konferansta ekolojik problemler konusunda birbirlerini sorumlu göstermişlerdir. Ekonomik sınıflandırma içinde yer almayan ülkeler de bu suçlamalar esnasında gelişmemiş ülkelerden yana saf tutmuşlardır. Buna ek olarak, Romanya hariç Doğu Bloğunda yer alan diğer ülkeler, ekolojik problemlerin sermaye sahibi ülkeler yüzünden ortaya çıktığını savunarak konferansa katılım göstermemişlerdir. Çin ise bu tartışmalar esnasında gelişmemiş toplumların yanında durarak, 10 maddesi olan bir tebligat önermişlerdir. Bütün bu problemler bir yana, konferansın global ölçekte ekolojik sorunlara değinip uluslararası alanda farkındalık yaratmasının yanında, UNEP'nin kurulması da konferansın önemli kazanımlarından kabul edilebilir.

Organizasyon üssü, iyi niyet ve dostluğu temsilen Güney kesimde yer alan Kenya'da kurulmuştur. Konferansın bir başka getirisi ise 5 Haziran tarihinin bundan böyle Dünya Çevre Günü olarak benimsenmesine vesile olmasıdır. Konferansın ana tartışma konuları aşağıda sıralanmıştır.

-Konutlarda çevre organizasyonu ve idaresi

-Doğal kaynakların zarar görmesi su kirliliği

-Uluslararası ölçekte doğaya hasar veren bileşenlerin tanımlanması ve kontrolü

-Ekolojik problemler ile alakalı toplumsal, kültürel ve eğitici faaliyetler

-Gelişme ve çevre

-Çevresel faaliyetlerde uluslararası kuruluşların görev alması

Konferansın toplanmasına ilişkin görüşme ve kararların yanı sıra, bizzat konferanstaki eylem planlarında ele alınan, çevre sorunları konusundaki sorumluluk, daima ortak ana fikir olmuştur. Nitekim bu eylem planlarında, devletlerin egemenlik haklarına saygılı olması ve uygulanacak çevre politikalarının, gelişmekte olan ülkelerin gelişme çabalarını olumsuz yönde etkilememesi konusu üzerinde titizlikle durmuştur. Konferansta yeni bir egemenlik anlayışı öngörülmektedir.

Şekil 2. 1 Stokholm Konferansı (1972)

Ulusal egemenlik anlayışına ters düşmeyen, ancak bu hakkın tüm insanlığın geleceği için daha büyük bir sorumlulukla kullanılması ve bunun için yeni kurumsal araçların oluşturulması gerekli görülmüştür. Ele alınan temel konulardan biri de, ülkelerin farklı gelişmişlik düzeylerinden hareketle, gelişmenin temel araç olarak görülmesi ve çevre koruma faaliyetlerinin gelişmesini aksatacak bir etmen olarak algılanmasıdır. Ancak çevre korunması için bazı yerlerde özellikle kirlenme alanlarında kısa ve orta ölçekli bölge, alt bölge ve sektörel planların hazırlanması ve uygulanması ve gelişmiş ülkelerin

bilgi birikimlerinin diğer ülkelere de aktarılması, bir teknik yardım koordinasyonu gerçekleştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Stockholm sonuç bildirgesinde, her insanın sağlıklı bir çevrede yasamaya ve çevre korumaya ilişkin kararlara katılma hakkı olduğun yani çevre hakkının bir insan hakkı olarak kabul edilmesi sağlanmıştır. Bildiriye göre; insanların; insanlık onuruna yaraşır bir biçimde gönenç içinde yaşamalarını sağlamak için, tıpkı ırkçılığa, sömürgeciliğe ve diğer baskı biçimlerine karsı yapılan savaşım gibi çaba gerekmektedir [20].

2.5.2 Nairobi Konferansı

1982'de Nairobi'de Stokholm+10 olarak da anılan Dünya Zirvesi düzenlenmiştir. Zirve dönem koşulları, soğuk savaş ve katılımın düşüklüğü gibi nedenlerden ötürü başarısız olarak sonuçlanmıştır. Konferans sonunda Nairobi Deklarasyonu yayınlanmış ve geçen on yıllık süre içerisinde yeteri kadar yol kat edilemediği, gelecek on sene içerisinde sürdürülebilir gelişme adına atılacak bir çok adım olduğu dile getirilmiştir.

Bu konferansa ait, sürdürülebilir gelişmeye katkı sağlayacak nitelikte bir rapor yayınlanamadığı için, onar yıl arayla yapılan majör sürdürülebilir gelişme konferansları arasında gösterilememektedir. Ayrıca yine 1987'de yapılan ve çıktısı "Brundtland Raporu" diye bilinen BM'nin sürdürülebilir gelişme adına düzenlediği ana konferans, 1992 Rio konferansında geniş kapsamlı olarak değerlendirildiğinden bu araştırmanın örneklem evreninde yer almamaktadır.

2.5.3 Rio Konferansı ve Gündem 21

1992’deki Rio Konferansı’na kadar çevresel alanda birçok çalışma yapılmıştır. Rio Konferansı, 1972’de kabul edilmiş olan BM Stockholm Çevre Konferansı Deklarasyonu’nu yasama geçirmeyi amaçlayarak; yeni ve küresel bir ortaklığın kurulabilmesi için devletlerin, yönetimlerin, sektörlerin ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile küresel çevre ve gelişme sistemini koruma hedefi ile düzenlenmiştir. Bu konferansta, dünyadaki kaynakların tasarruflu kullanımı için uluslararası ortak çalışmaların önemi vurgulanmıştır. Ayrıca bundan önceki konferanslardan farklı olarak, merkezi yönetim kurumlarının yanında yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve

çeşitli kesimlerden temsilcilerin de katılımı ile “çok sesli ve katılımcı” bir anlayışın gelişmesi sağlanmıştır. Konferans sonucu, Türkiye’nin de içinde bulunduğu birçok ülkenin devlet ve hükümet başkanlarınca onaylanan deklarasyonda, sürekli ve dengeli gelişmeyi sağlamak ve insanlar için kaliteli yasam çevreleri oluşturmak için, devletlerin sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarını azaltması, ortadan kaldırması gerektiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca yerel ve geleneksel uygulamaların gelişme ve çevre yönetimi üzerindeki önemi vurgulanıp, sürdürülebilir gelişmenin başarılmasında etkili katılımın sağlanması için kimliklerin ve kültürlerin desteklenmesi istenmiştir [37].

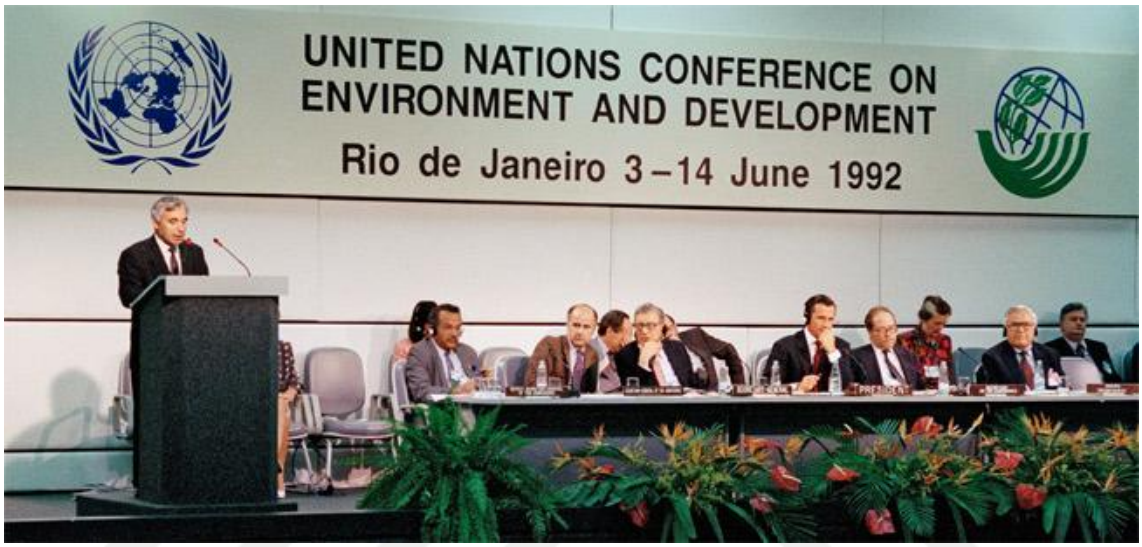
Rio Deklarasyonu’nun yanı sıra, konferans sonucunda, “Ormancılık Prensipleri”, “Çölleşme ve Mücadele Sözleşmesi”, “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” ve “iklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi” düzenlenmiştir. Rio Konferansı’nın önemli sonuçlarından biri de, çevre, ekonomi ve toplumsal alanlarda hükümetlerin ve ilgili kuruluşların gerçekleştirmeleri gereken etkinliklere yön veren ve 21. yüzyıla yönelik "Gündem 21" adı verilen bir eylem planı kabul edilmiş olmasıdır. Gündem 21 Eylem Planı, sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun vadeli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde katılımcı ve çok sektörlü bir süreçtir. Bu eylem planı için hazırlanan belge, dört temel kısımdan oluşmaktadır.

Bunlar;

a. sosyal ve ekonomik boyutlar,
b. gelişme için kaynakların korunması ve yönetimi,
c. etkin grupların rolünün güçlendirilmesi, ve
d. uygulama mekanizmasıdır.

Keleş’e ve Yılmaz’a [38] göre, sürdürülebilirlik kavramı, 1995’te Avrupa Birliği tarafından benimsenen bu eylem planı ilerleme göstermiştir. Ne var ki, 1992’deki Rio Zirvesi’nde uluslararası düzlemde kabul edilen “sürdürülebilir gelişme” kavramı doğrultusunda politika üretilmesinin olanaksızlığı 1986-1994 yılları arasında gerçekleştirilen Uruguay Raundu anlaşmalarıyla ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni, başta ekonomik olmak üzere birçok konuda, gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkeler arasındaki fikir ayrılıklarıdır. Torunoglu’na [39] göre, “sürdürülebilir gelişme” kavramı, uygulamaya yönelik taşıdığı belirsizlikler nedeniyle, gelişmiş Kuzey ülkelerinde ve geri

kalmış Güney ülkelerinde tamamıyla farklı sonuçlar doğurmaktadır. “Sermayenin uluslararası nitelik kazanmasıyla birlikte farklı ülkelerdeki düşük maliyetle ulaşılabilir hammadde, enerji, maden ve doğal kaynakları, yine farklı ülkelerdeki ucuz ve nitelikli emekle buluşturma olanağı yakalanmıştır”.[40] Ortaya çıkan farkların anlaşılması için BM, Dünya Bankası (DB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşların gelişme tanımlarının açıklanması ve bu tür kuruluşların “sürdürülebilir gelişme” kavramına yüklediği misyonların belirlenmesi gerekmektedir [8].

Şekil 2. 2 Rio Konferansı (1992)

2.5.4 Johannesburg Konferansı ve Uygulama Eylem Planı

21. yüzyılın ilk küresel konferansı olan BM Dünya Sürdürülebilir Gelişme Konferansı Zirvesi 2002 tarihinde Johannesburg kentinde düzenlenmiştir. 1992 Rio Zirvesi sonrasında dünyada Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesini hedeflemesi nedeniyle, “Rio+10” adıyla da anılmaktadır. Johannesburg Zirvesi’nde, Rio’nun ana çıktısı olan Gündem 21’in sorgulanması yerine, “sürdürülebilir gelişme” konusundaki taahhütlerin yenilenmesine ve uygulama mekanizmalarına işlerlik kazandırılmasına yönelik bir eylem planı üzerinde uzlaşma sağlanması hedeflenmekteydi. Zirve’nin iki temel çıktısı olarak, “Uygulama Planı” ile “Johannesburg Sürdürülebilir Gelişme Bildirgesi” benimsenmiştir. Zirve’ye katılan tüm hükümetlerin imzaladığı “Uygulama Planı”, yoksulluğun azaltılması başta olmak üzere, tüketim, doğal kaynaklar, sağlık, uygulama araçları ve kurumsal çerçeve gibi konuları kapsamaktadır. “Johannesburg

Sürdürülebilir Gelişme Bildirgesi"nde, Rio'dan Johannesburg'a uzanan süreç özetlendikten sonra, karşılaşılan sıkıntılara dikkat çekilmekte, "sürdürülebilir gelişme" hedefine yönelik küresel taahhüt yinelenmekte, ortakların önemi dile getirilmekte ve uygulamanın güçlendirilmesi gereği vurgulanmaktadır [20].

Şekil 2. 3 Johannesburg Konferansı (2002)

2.5.5 Rio +20 Konferansı ve İstediğimiz Gelecek

Rio konferanslarının üçüncüsü niteliğinde olan Rio+20, 13-22 Haziran 2012 yılında Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Brezilya Hükümeti işbirliği ile düzenlenmiştir. Birçok ülkeden temsilcilerinin de katıldığı bu toplantı on gün sürmüştür. Konferans sonunda "The Future We Want" (İstediğimiz Gelecek) adıyla, görüşmelerin neticesinde ortaya çıkan fikirlerin yer aldığı sonuç raporu ortaya çıkmıştır. Bu rapor altı başlıktan oluşmaktadır.

Bunlar;

-Ortak Vizyon
-Siyasal Sorumlulukların Revizyonu
-Yeşil Ekonomi
-Sürdürülebilir Gelişme İçin Kurumsal Çerçeve
-Eylem ve İzleme
-Yürütme Araçları

Bu raporun birinci bölümünde devletlerin, bugünkü kaynaklarımızın gelecek kuşaklara da aktarılabilmesi için dünya çapında bütün işbirlikçi hükümetlerin sosyal, çevresel ve ekonomik zorunluluklarını yerine getirmeleri hatırlatılmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne atıfta bulunulan bölümde, düşünce, köken, ırk vs. ayrımı yapılmaksızın insanca yaşama hak ve özgürlüklerinin desteklenmesi ve korunması dile getirilmiştir. Genel olarak, evrensel düzeyde demokrasinin işlerliği ve yaşanabilir bir çevrenin en temel hak olduğu vurgulanmaktadır. Bunun için sürdürülebilir ekonomik, sosyal ve toplumsal gelişmenin önemi belirtilmiştir [27].

Siyasal sorumlulukların revize edilmesi ile alakalı ikinci bölümde, Rio Konferans serisinde kabul görmüş kriterlerin, eylem planlarının ve diğer sürdürülebilirlikle alakalı konferansların işaret ettiği uygulamaya yönelik donelerin işlerliği, gerçekleştirilmesi ve sağlanan ilerlemenin değerlendirilmesine yer verilmektedir.

Yeşil ekonomi kavramından bahsedilen bölümde, sürdürülebilir gelişme için önem arz eden unsurlardan birinin yoksulluğun kaldırılmasına yönelik oluşturulan ekonomi olduğundan, yatırım yaptırıcı ve yapan kuruluşlar için bu kıstasların ehemmiyetinden söz edilmektedir. Buna ek olarak yeşil ekonomi çalışmaları yürüten hükümetlerin teknik ve teknolojik olarak desteklenmesi gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Dördüncü bölümde, sürdürülebilirlik için ekonomik, sosyal ve çevresel değerlerin geliştirilmesi gerekliliği, uluslararası işbirlikleri ile daha etkin gelişme politikaları oluşturulması ve gelişmede çevresel destek gibi konulara değinilmektedir.

Eylem ve izleme kısmında ise tematik alan çalışmaları ve kesişen sektörel konular ve sürdürülebilir gelişme hedefleri anlatılmaktadır. Belirli uygulama sahalarında sürdürülebilir gelişme adına kurumsal bir çerçeve oluşturmak, yoksulluğun yok edilmesine ilişkin yeşil ekonomi politikaları düzenlemek, benzer konferans çıktılarının uygulanma alanlarını irdeleyip, gelişmelerini yahut ilerleyemeyişlerinin altında yatan nedenleri saptamak bu bölümün içeriğidir.

Yürütme araçları ile ilgili son bölümde ise finansman, diğer konferans yürütme planlarının işlerliği, Gündem 21'in daha etkin yürütülmesine ilişkin programlar gibi yürütme araçlarına değinilmiştir.

Şekil 2. 4 Rio +20 Konferansı (2012)

Rio+20 Konferansı, Yerel Gündem 21 hareketinin yirmi yıllık süreçte kat ettiği aşamaların tartışılması ve sürdürülebilir kentler için yapılabilecek çalışmaların masaya yatırılması bakımından önem arz eden bir toplantıdır. Konferansın müzakere süreçlerin, yerel yönetimlerin global sürdürülebilirliğe katkı sağlamaları için ulusal ve uluslararası düzeyde uygulanacak olan yönetim çerçevesinin de ele alınması bakımından önemlidir.

2.6 Bölüm Sonucu

Yaşadığımız çevre, canlı cansız bir çok varlığa ev sahipliği yapmaktadır. Tıpkı diğer tüm canlılar gibi insanoğlu da, neslini gelecek kuşaklarda devam ettirmek üzerine bir iç güdü ile hareket etmektedir. Günümüzde çevre sorunları küresel bir boyutta ele alınmakta ve artık çevre dediğimiz kavram tüm gezegen olarak kabul edilmekte olup, çevre sorunu tüm gezegeni ilgilendiren küresel bir hal almıştır.

Gezegenin en büyük kirleticisi olan insan, daha organize bir toplum olarak yaşadığından beri kent kavramı önem kazanmıştır. Günümüzde en büyük çevre sorunlarının başında bu kentler için gerekli olan enerji kaynaklarını kullanım şekli ve değişen tüketim alışkanlıklarımızı karşılayacak üretim biçimlerimizin yol açtığı sorunlar gelmektedir.

Gerek nüfus artışı gerekse toplumsal gelişmeler, bizi daha çok doğal kaynak kullanmaya ve geçmişe göre daha fazla üretmeye yönlendirmektedir. Bu enerji ihtiyacını karşıladığımız doğal kaynaklar git gide azalmaktır. Tüketilen kaynaklar gezegendeki diğer türlerin giderek azalmasına ve hatta yok olmasına neden olmaktadır.

Bu çevre sorunu ile baş etmede ortaya çıkan birçok fikrin ve uygulamanın bugün sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramları altında yer aldığını görmekteyiz. Tam da bu noktada sürdürülebilirliliğe en ihtiyaç duyulan noktanın en çok enerji tüketen ve kirliliğe sebep olan kentler olduğunu söyleyebiliriz.

1972 yılında BM'nin, Çevre Programı'nı başlatması ile küresel ölçekte çevre sorunları ele alınmaya başlanmıştır. Her yıl çeşitli etkinlikler program dahilinde yürütülüyor olsa da on yıl arayla yapılan büyük konferanslarla programın başlattığı ivmenin çevre sorunlarını çözmekteki yetkinliği tartışılmakta ve yeni hedefler ile güncel sorunlara yeni bakış açılarının yaratılmasına çalışılmaktadır. Her büyük konferans geniş ve bürokratik katılım düzeyi ile sürdürülebilir gelişme için genel bir çerçeve çizmektedir. Konferansların sonunda yayınlanan/paylaşılan fikir ve stratejilerin yer aldığı planlar, tavsiyeler ve deklarasyon gibi çıktılar, araştırmanın veri kaynağı olmuştur. 3. Bölümde bu politikalar üzerinden içerik analizi ile bir irdeleme sunulmaktadır.

BÖLÜM 3

BM KONFERANS RAPORLARININ İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE ÇÖZÜMLEMESİ, SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME MODEL ÖNERİSİ VE MEVCUT ÜÇ MODEL İLE KARŞILAŞTIRMASI

3.1 BM Konferans Verilerinin İçerik Analizi Yöntemi İle Çözümlemesi

Nitel analizler, sosyal olaylar ve olguların *nasıl* ve *ne şekilde* gerçekleştiğini anlamamızı sağlayan tekniklerdir. Nitel araştırmalarda amaç ölçmekten çok, değişkenlerin derinlemesine incelenmesi ve çalışılmasıdır.

Bu çalışmada dört farklı konferans çıktısından okunan önermeler/politikalar en basit ve anlaşılır şekilde kavramlaştırılmış, her politikanın işaret ettiği eyleme bir isim (kod) verilmiştir. Bu kodların anlamsal ve eylemsel olarak yakınlık gösterenleri, belirli kavramsal anlam kümeleri etrafında toplanmış ve kategorilere ayrıştırılmıştır. Benzer işlem kategorilere yapılarak, ana başlıklara (temalara) ulaşılmış ve bir model ön görülmüştür. İçerik analizi ile meydana gelen bu çalışma, Birleşmiş Milletler' in seçili konferanslar yoluyla sürdürülebilir gelişme adına önerdiği politikaların, ***'hangi yoğunlukta ve hangi gelişme stratejilerine önem verdiği'*** ni açıklamaya çalışmaktadır. Bu açıklama, görünen yahut ön plandaymış gibi addedilen bazı stratejilerin arkasında kalan, örgütün üzerinde durup ana hatlarını çizmediği örtük yanlarını görmemizi sağlamaktadır. Bu nedenle konferans çıktıları kodlanırken örgütün sunduğu anlamlı başlık ve kavramlar yok sayılarak, her bir önerme/politika kendi içinde ihtiva ettiği anlam üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bölümün ilgili maddesinde bu kodlamanın söylem evreninde tanımlanan kuralları açıklanmıştır.

3.2 İçerik Analizi

İçerik analizi, insan davranışlarını ve doğasını belirleme üzerine doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkân tanıyan bir tekniktir. Bu teknik özellikle sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan en önemli yöntem araçlarından biridir. Bir başka deyişle belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır. İçerik analizi yalnızca metinler üzerinde kullanılan bir teknik olmayıp, televizyon programları, röportajlar ve çekimler üzerine incelemelerde de kullanılır. Metinler yalnızca kitap, kitap bölümü, mektup, tarihsel dokümanlar, gazete başlıkları ve yazıları gibi düşünülmemelidir. Görüşmeler, tartışmalar, konuşmalar, sohbetler, tiyatro gösterileri içerik analizi tekniği kullanılarak incelenebilir [41].

İçerik analizi, çok çeşitli söylemlere uygulanan birtakım yöntemsel araç ve tekniklerin bütünü olarak tanımlanabilir. İçerik analizi adı altında toplanan bu araç ve teknikler, her şeyden önce kontrollü bir yorum çabası olarak ve genelde tümdengelime dayalı bir "okuma" aracı olarak nitelendirilebilirler. Söz konusu okuma, sınırları belirlenmiş söylem örneklemlerinin çözümlenmesi esasına dayanmaktadır. İçerik analiziyle ilgili olarak aşağıda farklı bakış açılarıyla tanımlamalar yapılmıştır [42]:

*İçerik analizi, iletişimin görünen içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel yollardan betimlenmesidir [43].

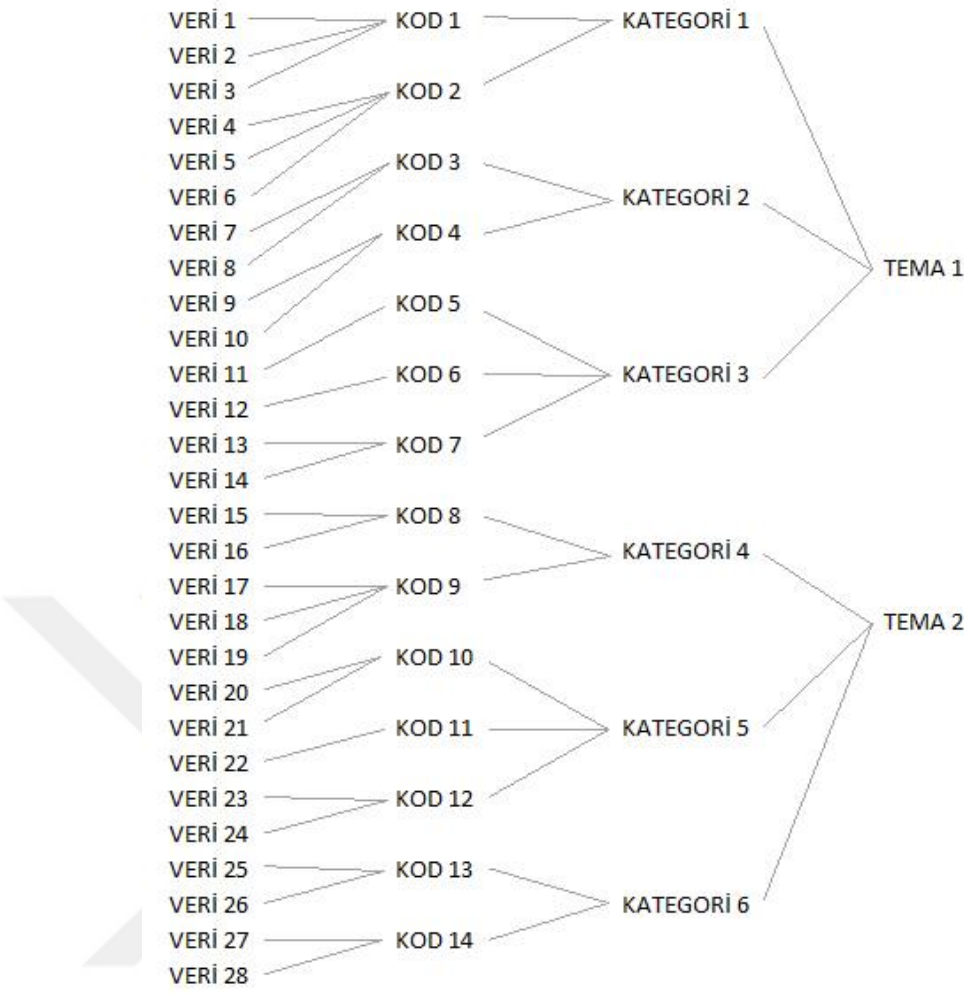
*İçerik analizi, her türlü sembolik davranışın betimlenmesinde ve içeriğinin analizinde sistematik, nicel ve nesnel bir yöntemdir [44].

İçerik analizi, iletişimlerin analiz tekniklerinin bütünüdür. Mesaj içeriklerinin betimlenmesinde objektif ve sistematik yöntemler kullanır. Kolay ve tesadüfi okumalara karşılık önerilen, uyaran/mesaj ile yorum arasında incelemeyi gerektiren, konulara göre uyarlanan, gittikçe daha gelişen ve verimli olduğunda kullanılması yararlı teknikler bütünüdür [45].

Nitel araştırmalarda veri toplamada gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliliğini arttırmak amacıyla araştırılan probleme ilişkin olarak yazılı ve görsel materyallerde araştırmaya dâhil edilir [46].

İçerik analizi klasik anlamda nicel gelenekte yer alır ve en genel anlamda herhangi bir metinde yer alan belli kavram/kelime sıklığının ölçülmesiyle gerçekleştirilir. Nicel gelenekte yer alan içerik analizinde bu durumun bir sonucu olarak objektiflik (değer yargılarından arınmışlık), sayılar, araştırmanın tekrarlanabilmesi önemlidir [47].

İçerik analizinde temel hedef, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Metinsel veri analizi sürecinin betimleme, sınıflama ve ilişkilendirme olarak üç aşamada incelenmesi gerekmektedir. Betimleme aşamasında araştırmacı, toplanan bilgileri kapsamlı bir şekilde tanımlar. İkinci aşamada veriler kodlanır ve buna göre sınıflandırılır. Sınıflandırılan verinin incelenmesi ve temaların ortaya çıkarılması daha kolay olacaktır. Daha önceden belirlenen temalara göre özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur. Araştırma problemine ilişkin olarak yazılı ve görsel dokümanların incelenmesi daha zengin ve kapsamlı bir çıkarım sağlanması açısından oldukça önemlidir. Zira olguya ya da olaya ilişkin çok çeşitli kaynaklardan bilgi toplanması farklı bakış açıları ve farklı yaklaşımların da incelenmesi ve sentezlenmesine imkân sağlayacak bu da araştırmanın geçerliliğini arttıracaktır. Tüm bunlara ek olarak dokümanlar araştırma konusunun geçmişine ya da tarihsel sürecine de ışık tutacaktır.

Şekil 3. 1 İçerik analizinde veri kodlama ile temalara ulaşımın temsili gösterim şeması

3.2.1 Verilerin Kodlanması

Verilerin kodlanması aşamasında araştırmacı elde ettiği verileri irdeleyerek, bu verileri anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğini bulmaya çalışır. Sözü geçen bu bölümler bazen yalnızca bir sözcük olabilirken bazen bir cümle, bazen bir paragraf, bazen de sayfanın tamamı olabilir. Kendi içerisinde anlamlı bir tutarlılık gösteren bu bölümler araştırmacı tarafından isimlendirilir; kısacası kodlanır. Araştırmacı tüm verileri bu şekilde kodlar ve böylelikle bir kod listesi oluşturur. Önemli olan nokta da bu listenin oluşturulması sürecidir ki bu liste verilerin incelenmesinde ve düzenlenmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu noktada sorulabilecek temel soru; *"araştırmacı verileri kodlama sürecinde, anlamlı bölümleri nasıl isimlendirir ve kodlama sürecinde veriler nasıl elde edilir"* sorusudur. Bu sorunun

cevabı kodlama eyleminin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Kodlama sürecinde kullanılan kavramlar, araştırmacının kendisinden, taradığı literatürden ya da sadece elde ettiği verinin kendisinden gelebilir. Yani araştırmacı elde ettiği veriler arasından anlamlı bölümü bir bölümü kodlarken o bölümdeki anlamı en iyi şekilde betimleyebilecek bir kavram bulmaya çalışır. Üç tür kodlama biçimi vardır [46]:

1. Daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama;

2. Verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama;

3. Genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama.

Bu araştırmada "**verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama**" türü kullanılacaktır.

3.2.2 Örneklem Tasarımı

İçerik analizinin zaman içinde gelişme sürecine bakıldığında, ortaya çıkan yeni tekniklere karşın değişmeyen iki olgusu bulunmaktadır. Bunlar, sistematik ve tarafsız oluşudur. Analiz sonucunda ortaya çıkan öngörünün ölçülebilir olması yahut anlamlı bir tartışma ortaya koyabilmesi için kıyaslanabilir olması gerekmektedir. Anlamlı bir sonuç ortaya çıkarabilmek için araştırma evrenindeki örneklemin seçimi ve seçilen bu örneklemin işleniş biçimi önem taşımaktadır.

Örneklem tasarımı yapılırken "amaçlı örneklem" yöntemi kullanılmıştır. Bu seçim "sürdürülebilir gelişme modeli" ni kurgulamaya çalışma için sürdürülebilir gelişme hakkında modele uygun ipuçları içeren verilerin elde edilmesi ile başlamaktadır. Koçak ve Arun'a göre örneklem evreninin "nerede, ne zaman, hangi araçla, hangi konuda" sorularına cevap teşkil edebilecek veriler, amaçlı olarak seçilmiş ve model oluşumu için evrenin bu dört temel yaklaşımla sınırlandırılması gerekecektir. Sürdürülebilir gelişme denilince toplanabilecek verilerin model oluşturma amacı etrafında, yazar tarafından bilinçli yapılan bu seçim sayesinde örneklem tasarımının ilk aşaması olan evren sınırları belirlenmiştir [48].

Çalışmada, 2022 yılında 50. yılına girmiş olacak ve küresel çapta uluslararası katılım ile yeniden ele alınacak konferanslarda "**geçtiğimiz 40 yıl boyunca sürdürülebilir gelişme bizlere ne önermektedir**" in cevabı aranmaktadır. Bu nedenle içerik analizi ile araştırma kapsamındaki dört konferansın çıktılarında hangi konulara, temalara ve başlıklara ağırlık verildiği, hangi kavramlar üzerinde daha çok yoğunlaşıldığı yahut değinildiği araştırılmış, bu 40 yıllık birikimin ortak paydalarından nasıl bir sürdürülebilir gelişme modeli elde edilebileceği incelenmiştir.

Örneklem evreninin sınırını belirleyen bu dört kavrama sırasıyla şu cevaplar verilebilir;

Nerede: Birleşmiş Milletler Majör Konferansları

Ne zaman: 1972-2012 yılları arası

Hangi araçla: Konferans deklarasyon, eylem planı ve çıktıları

Hangi konuda: Sürdürülebilir Gelişme

Bu sınırlar içerisine giren çok sayıda konferanstan ise amaçlı örnekleme giren 1972, 1982, 1992, 2002 ve 2012'de onar yıl arayla yapılan majör çevre konferansları araştırmaya alınmıştır.

Yukarıda belirtilen örneklem evreni tasarımı sonucu çalışmada yıllara göre dağılımı Çizelge 3. 1'de verilen 1962 adet anlamlı veri kaynağı kodlanmıştır.

Çizelge 3. 1 Örneklem evrenine konu olan veri sayısı ve kaynağı

BM Konferansları (YIL)	Üretilen Politika (ADET)
1972	109
1992	1400
2002	170
2012	283
TOPLAM	**1962**

Tüm veri kaynağı Çizelge 3.2'de gösterilen 107 kavramsal anlam altında gruplanmış yani kodlanmıştır. Analizde kodun önemi yahut değeri, anlamından ziyade metinlerde okunma sıklığıdır. Bu sıklığa frekans denir. Bir kod bir metinde ne kadar çok geçiyorsa yani o kavram üzerinde ne kadar çok durulmuş ise frekans değeri o kadar yüksek olur. Çizelge 3.3'te verilerin frekans değerleri gösterilmektedir. Bu noktada akla gelen bir

soru da araştırma evreninde bir kodun frekansı diğer kod frekansları ile nasıl karşılaştırılacağıdır. Bu noktada "kotalı kodlama" yani ağırlıklı kodlama yöntemine başvurulmuştur. Buradaki ana fikir her bir kodun, içerisinde geçtiği ana metindeki diğer kodlara karşın oranıdır. Bir metinde 1000 veri, diğer bir metinde ise 100 veri var ise daha az verinin olduğu metinde geçen bir kod değeri, 1000 verilik bir metinde geçen bir kod değerinden aslında 10 kat daha değerlidir. Yani birinin metindeki frekansı %0.1 iken diğerinin %1'dir. Metinlerin toplam veri adedi ve kodların metnin geneline göre frekansının hesaplanmasına kotalı kodlama yahut ağırlıklı kodlama denmektedir. Araştırmada bu yöntem ile her bir kod içerisindeki metnin ve toplamda bütün metinlerin ve verilerin arasındaki frekansı hesaplanarak bir ağırlık değeri/puanı ile ilişkilendirilmiştir. Bu çalışma, model oluşturulurken hangi temalara daha fazla önem verildiği yahut atıfta bulunduğu hakkında bilgi verecektir. Kodların normal ve ağırlıklı olarak dizilimi Çizelge 3.4 ve 3.5'de verilmektedir.

Çizelge 3. 2 Verilerden elde edilen kodlar ve frekans değerleri

no	KOD	AÇIKLAMA	1972	1992	2002	2012	Toplam
1	Genel Yönetim Politikaları	Devletler, hükümetler ve resmi otoriteler tarafından yapılması önerilen genel politikalar, işbirlikleri	7	208	15	10	**240**
2	BM Genel Politikaları	BM ve ona bağlı/yakın kuruluşların istek, beklenti, işbirliği ve öngörü gibi genel politikaları	7	160	31	41	**239**
3	Enformasyon Kapasitesi	Bilgi dağarcığını geliştirmek, proje, araştırma yapmak, bilimsel ve teknolojik bilgi üretmek, veritabanı oluşturmak vs.		195	9	1	**205**
4	Eğitim Politikaları	Toplumun eğitim seviyesini arttırmak ve her alanda gerekli eğitimleri vermek, kalifiye eleman yetiştirmek, insan kaynağı oluşturmak	3	87	10	7	**107**
5	Kurumsallığı Geliştirme	Kurum kurma, insan kapasitesini kurumsal yönlendirme, gerekli mercileri oluşturma ve yasal zeminini düzenleme		100		2	**102**
6	Teknolojik Gelişme Politikaları	Bilim ve teknik enformasyon gelişimin sürdürülebilir kalkınmaya katkısı hakkındaki politikalar	1	24	9	14	**48**
7	İnsan Sağlığı Politikaları	İnsan sağlığını bozan tüm etmenlerle mücadele ve toplumsal sağlığı koruma, güçlendirme politikaları	3	26	7	8	**44**
8	Finansman Sağlama	Fon bulma, finansal işbirlikleri ve kaynak yaratma politikaları	1	22	5	11	**39**
9	Demografik Yapı Politikaları	Nüfus kontrolü, demografik yapının rolü, aile planlaması	2	35		1	**38**

Çizelge 3. 2 Verilerden elde edilen kodlar ve frekans değerleri (devamı)

no	KOD	AÇIKLAMA	1972	1992	2002	2012	Toplam
10	Zehirli Kimyasallar	Kimyasal toksik içerikli çevreye zarar veren maddeler ile mücadele politikaları		36			**36**
11	Toplumsal Kuruluşlar	Sivil toplum kuruluşları, ulusal ve uluslar arası toplumsal örgütlenmeler ve faaliyetleri	1	24	3	4	**32**
12	Deniz ve Kıyı Yönetimi	Deniz, okyanus ve kıyı ekosistemlerin korunması ve yönetim politikaları		9	4	14	**27**
13	Üretim ve Tüketim Kalıpları	Her türlü üretim şeklinin çevreye duyarlı olması ve buna yönelik tüketim kalıplarını destekleme politikaları		18	4	4	**26**
14	Ticari Kuruluş Faaliyetleri	Ulusal ve uluslararası ticari kuruluşların işbirliği, çevre koruma adına ticaret önlemleri hakkında politikalar	3	8	12	2	**25**
15	Sanayi Politikaları	Sanayi ve etkilerinin çevre ve kalkınma üzerindeki yönetimsel politikalar	1	22		1	**24**
16	Sürdürülebilir Yerleşimler	Sürdürülebilir yerleşim alanları hakkında politikalar		22			**22**
17	Çölleşmeyle Mücadele	Verimli toprakların azalması ve çölleşen bölgeler ile ilgili yönetim ve koruma politikaları		15	2	5	**22**
18	Orman Yönetim Politikaları	Orman ve ormancılığın sürdürülebilir olması ve korunması adına politikalar	5	11	1	4	**21**
19	Kadın Politikaları	Kadın hakları, kadınların başı çektiği toplumsal gruplar ve kadın-genç-çocuk gibi grupların hakları, sağlık ve sosyal yaşam politikaları		13		8	**21**
20	Biyolojik Çeşitlilik	Biyolojik olarak türlerin korunması hakkında politikalar	7	4	1	8	**20**
21	Su Kaynakları Yönetimi	Doğal su kaynaklarının korunması ve yönetimi hakkında politikalar	7	3	6	3	**19**
22	Tehlikeli Atık Yönetimi	Çevreye zarar verebilecek tehlike ve risk ihtiva eden atıklar hakkında politikalar		19			**19**
23	Ekonomik İşbirlikleri	Ulusal ve uluslar arası sermaye, pazar ve ekonomilerde genel anlamda üst düzey işbirlikleri		8	1	9	**18**
24	Balıkçılık Politikaları	Balıkçılık, sürdürülebilir ve çevre dostu balıkçılık hakkında düzenlemeleri içeren politikalar	3	7	1	7	**18**
25	Deniz Canlıları ve Yaşamı	Denizdeki yaşam ve sürdürülebilirliliği adına politikalar		17			**17**
26	Tatlı Su Kaynakları	Tatlı su kaynaklarının yönetimi ve korunması hakkında politikalar		17			**17**

Çizelge 3. 2 Verilerden elde edilen kodlar ve frekans değerleri (devamı)

no	KOD	AÇIKLAMA	1972	1992	2002	2012	Toplam
27	Afet Yönetim Politikaları	Deprem, sel, fırtına vb. afetlerden korunma ve bu gibi durumlarda toplumsal yönetimi düzenleme hakkında politikalar	1	8	3	4	**16**
28	Yoksulluklar Mücadele	Ulusal, uluslararası ve yerel ölçekte yoksullukla, nedenleri ve sonuçlarıyla mücadele hakkında politikalar		3	4	9	**16**
29	Karar Alma Mekanizmaları	Birçok politika hakkında hüküm ve yürütme mekanizmaları oluşturmada karar almayı sağlayacak yasal düzenlemeler		16			**16**
30	Yeşil Ekonomi	Her türlü ekonomik faaliyette sürdürülebilirliliği sağlayacak politikalar				15	**15**
31	Bilim Politikaları	Bilim yapma ve bilimi geliştirme adına düzenlenen politikalar		15			**15**
32	Arazi Kullanımı	Kara, deniz ya da hava olarak alanların sürdürülebilir olarak kullanımını kapsayan politikalar		15			**15**
33	İklim değişikliği	İklim değişikliği, nedenleri ve sonuçlarına yönelik politikalar	2	7	1	4	**14**
34	Yerel Yönetimler	Yerel yönetim ve otoritelerin doğrudan düzenlemesi gereken politikalar		13			**13**
35	Ada Politikaları	Ada devletlerinden küçük adalara kadar hassas kalkınma parametreleri olan adaların sürdürülebilir politikaları		5	4	4	**13**
36	Katı Atık Yönetimi	Katı atıkların çevreye duyarlı şekilde yönetimi için politikalar		13			**13**
37	Tarım Politikaları	Tarım ve tarım ürünlerinin sürdürülebilir oluşuyla ilgili politikalar		8	2	3	**13**
38	Enerji Politikaları	Enerji kaynakları ve üretim-tüketim şekilleri üzerine politikalar	3	6	1	2	**12**
39	Katılım Politikaları	Toplumsal katılımın öngörülmesi ve teşvik edilemsi üzerine politikalar		8		4	**12**
40	Doğal Kaynakları Koruma	Doğal kaynakların korunması üzerine düzenlemeler	10		1		**11**
41	Kirletici Maddeler	Çevre kirliliğine yol açan maddeler hakkında politikalar	11				**11**
42	Sürdürülebilir Gıda için Su	Sürdürülebilir gıda üretimi için su teminine ilişkin politikalar		11			**11**
43	Deniz ve Kıyı Kirliliği	Denizlerin ve kıyıların kirletilmesini önleme adına politikalar	8		1	1	**10**

Çizelge 3. 2 Verilerden elde edilen kodlar ve frekans değerleri (devamı)

no	KOD	AÇIKLAMA	1972	1992	2002	2012	Toplam
44	İstihdam Politikaları	Sürdürülebilir istihdam yaratma üzerine politikalar				10	**10**
45	İçme Suyu Temizliği	İçme suyunan hijyeni ve temiz içme suyuna ulaşım için politikalar	2	3	2	3	**10**
46	Çiftçilik Politikaları	Sürdürülebilir kalkınma adına çiftlik üretimi ve çiftçilik üzerine politikalar		7		3	**10**
47	Çevreyle Bütünleşik Ekonomi	Çevre ve ekonominin entegrasyonu üzerine düzenlemeler yapan politikalar		10			**10**
48	Farkındalık Yaratma	Halkta sürdürülebilir kalkınma adına toplumsal bilinç ve farkındalık yaratmak üzerine politikalar	1	7	1	1	**10**
49	Kimyasal Atık Politikaları	Kimyasal atıkların ayrıştırılması ve yönetimine dair düzenlemeler			2	8	**10**
50	İşçi ve Sendika Hakları	İşçi hakları ve sendikaların sürdürülebilir kalkınma adına düzenlenmesine ilişkin politikalar		10			**10**
51	Dağ Ekosistemleri Politikaları	Dağ ekosistemleri ve dağdaki doğal yaşamın sürdürülebilir kalkınmaya etkileri ve korunması üzerine politikalar		6	1	3	**10**
52	Çocuk ve Genç Politikaları	Çocuk ve Genç haklarını gözeten politikalar		10			**10**
53	Küresel Ekonomi Politikaları	Küresel çapta ekonomi, makro ekonomi ve uluslararası düzeyde ekonomik işbirlikleri ve antlaşmaları tanımlayan düzenleyen politikalar		4	5		**9**
54	Borçlanma Politikaları	Ulusal ve uluslararası ekonomilerde sürdürülebilir kalkınma adına gelişmekte olan ülkelerin borçlanma politikaları		6	1	1	**8**
55	Sosyal Adalet Politikaları	Sosyal güvence, göçmenlik, cinsiyet eşitliği gibi konular hakkında politikalar		1		7	**8**
56	Hukuk Politikaları	Hukuk ve eşitlik üzerine ulusal ve uluslararası politikalar		3		5	**8**
57	Ulaşım Politikaları	Ulaşım, toplu ulaşım hakkında politikalar		5	1	2	**8**
58	Kentsel Planlama Politikaları	Kentsel tasarım ve planlamanın sürdürülebilir kalkınma üzerine düzenlenen politikaları		2	1	4	**7**
59	Biyoteknoloji Politikaları	Biyolojik teknoloji üzerine geliştirilen politikalar		7			**7**
60	Hava Kirliliği Politikaları	Hava kirliliği, sınır ötesi hava kirliliğini azaltmak ve kontrol altına almak hakkında politikalar		5	1		**6**

Çizelge 3. 2 Verilerden elde edilen kodlar ve frekans değerleri (devamı)

no	KOD	AÇIKLAMA	1972	1992	2002	2012	Toplam
61	Atmosfer Koruma Politikaları	Atmosferin her aşamada korunmasına yönelik politikalar		6			**6**
62	Atık Önleme Politikaları	Her türlü atığın çevreye zararlarını azaltma ve önleme hakkında politikalar	1	1	1	3	**6**
63	Vahşi ve Doğal Yaşam	Vahşi ve doğal yaşamı koruma üzerine politikalar	5				**5**
64	Ekonomik Kalkınma Politikaları	Sürdürülebilir ekonomik kalkınma hakkında politikalar		5			**5**
65	Ulusal Park ve Korunmuş Bölgeler	Tabiat parkları ve korunmuş doğal bölgeler hakkında düzenlemeleri içeren politikalar	5				**5**
66	Altyapı Politikaları	Sürdürülebilir ve çevreye duyarlı altyapı politikaları		5			**5**
67	Radyoaktif Atık Politikaları	Radyoaktif atıkların yönetimi hakkında politikalar		4	1		**5**
68	Toprak ve Arazi Kullanımı	Toprağın verimli kullanımı ve kaybından korunumu hakkında politikalar	2	1	1		**4**
69	Ucuz Enerji Politikaları	Ucuz ve temiz enerjiye erişim hakkında politikalar			1	3	**4**
70	Yerli Halk Politikaları	Yerli halkın toplumsal ve kültürel sürdürülebilirliğini sağlayan politikalar		4			**4**
71	Finansal Kurum Politikaları	Finansal kurumlar hakkında politikalar		2		2	**4**
72	Madencilik Politikaları	Madenlerin işletilmesi ve madencilikte sürdürülebilir kalkınma üzerinden yapılacak düzenlemeler	1		1	2	**4**
73	Turizm Politikaları	Ekoturizmin yaygınlaştırılması hakkındaki politikalar			2	2	**4**
74	Geçiş Ekonomileri	Gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilir kalkınma adına atacağı adımlarda ekonomilerinin geçişini düzenleyen politikalar		4			**4**
75	Bitki Genetiği Koruma	Tarımsal ürünlerin genetiklerinin korunması üzerine politikalar		4			**4**
76	Ozon Tabakası Politikaları	Atmosfere salınan ozon gazları ve ozon tabakasının korunumu hakkındaki politikalar		3			**3**
77	İhracat Politikaları	İhracatın sürdürülebilir kalkınmaya katkısı hakkındaki politikalar			3		**3**

Çizelge 3. 2 Verilerden elde edilen kodlar ve frekans değerleri (devamı)

no	KOD	AÇIKLAMA	1972	1992	2002	2012	Toplam
78	Güvenlik Politikaları	Sınır ve toplumsal güvenlik politikaları		3			**3**
79	Çevre Koruma Politikaları	Çevre koruma hakkındaki politikalar		3			**3**
80	Liberal Ekonomi Politikaları	Ulusal ve uluslar arası liberal ekonominin güçlendirilmesi ile sürdürülebilir kalkınma düzenlemelerini içeren politikalar		3			**3**
81	Pestisit Politikaları	Tarım ilaçları ve zararlıları hakkındaki düzenlemeleri içeren politikalar	1	2			**3**
82	Gıda Güvenliği	Sürdürülebilir tarım ürünleri, eşitlikçi fiyatlandırma ve genetiği korunmuş gıda üretimi hakkında politikalar				3	**3**
83	Sürdürülebilir Geçim Kaynakları	Toplumsal sürdürülebilirlik için sürdürülebilir geçim kaynakları oluşturma politikaları		3			**3**
84	Geridönüşüm Politikaları	Atıkların geridönüşümü hakkındaki düzenlemeleri içeren politikalar		3			**3**
85	Kırsal Alan Politikaları	Kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına yönelik politikalar	1	1		1	**3**
86	Bitki Besin Politikaları	Toprak verimi ve gübreleme üzerine sürdürülebilir politikalar		3			**3**
87	Kıyı Bölge Politikaları	Kıyı bölgelerinin sürdürülebilirliği hakkındaki politikalar		3			**3**
88	Sömürgecilik Politikaları	Ülkelerin toprak bütünlüğünü korumak, sınır ihlallerini önlemek adına politikalar			1	2	**3**
89	Su ve Şehir Politikaları	Su ile teması olan şehirlerin sürdürülebilir kalkınması adına politikalar		3			**3**
90	Terörizm Politikaları	Terörüzim ve iç savaşlar hakkında politikalar			1	2	**3**
91	Çocuk İşçi Politikaları	Çocuk işçi çalıştırma hakkındaki düzenlemeler			2		**2**
92	Yatırım Politikaları	Sürdürülebilir kalkınma adına yatırım politikaları		2			**2**
93	Kırsalda Enerji Politikaları	Kırsal alanda enerji üretim politikaları		2			**2**
94	Kara Devletleri Politikaları	Denizlerle teması olmayan ülkelerin sürdürülebilir kalkınma politikaları				2	**2**

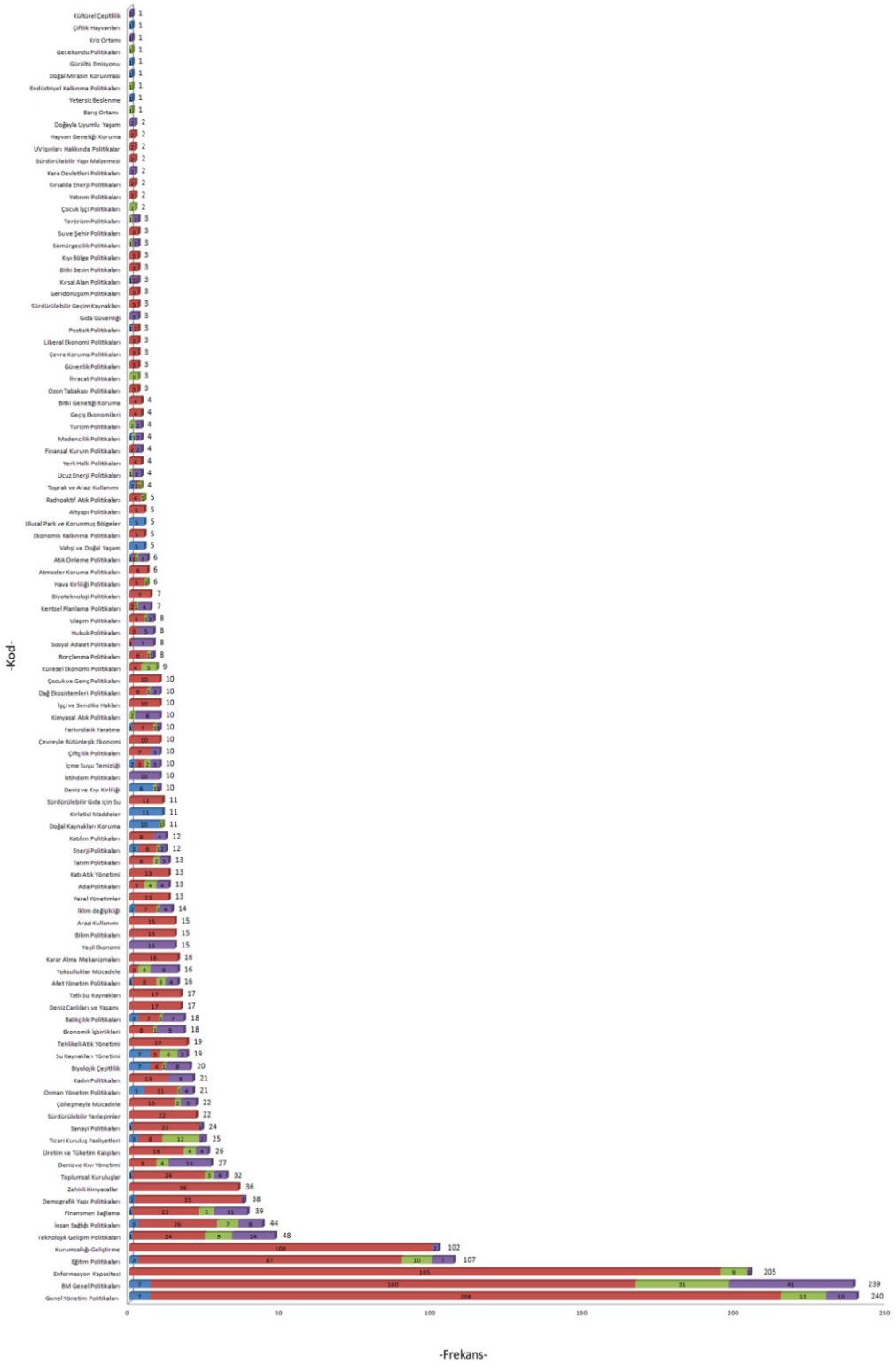
Çizelge 3. 2 Verilerden elde edilen kodlar ve frekans değerleri (devamı)

no	KOD	AÇIKLAMA	1972	1992	2002	2012	Toplam
95	Sürdürülebilir Yapı Malzemesi	Yapı malzemelerinin üretim ve tüketimde sürdürülebilirliği hakkında düzenlemeler		2			**2**
96	UV Işınları Hakkında Politikalar	UV ve yaydığı radyasyondan korunum hakkında yönetmelikler		2			**2**
97	Hayvan Genetiği Koruma	Hayvancılıkta kullanılan ürünlerin genetik kodalarının korunmasına yönelik politikalar		2			**2**
98	Doğayla Uyumlu Yaşam	Doğa ile uyumlu yaşamı destekleyen politikalar				2	**2**
99	Barış Ortamı	Sürdürülebilri kalkınma için barış ortamının hazırlanması ve korunmasına yönelik politikalar			1		**1**
100	Yetersiz Beslenme	Yetersiz ve düzensiz beslenmenin önlenmesi hakkındaki politikalar	1				**1**
101	Endüstriyel Kalkınma Politikaları	Endüstriyel kalkınma hakkındaki politikalar			1		**1**
102	Doğal Mirasın Korunması	Doğal mirasın korunması hakkında bilinç oluşturmaya yönelik politikalar	1				**1**
103	Gürültü Emisyonu	Çevre koruma adına gürültü emisyonu hakkındaki politikalar	1				**1**
104	Gecekondu Politikaları	Gecekonduların inşası ve toplumsal zemini hakkında politikalar			1		**1**
105	Kriz Ortamı	Sosyal , toplumsal ve ekonomik kriz ortamlarını yönetme hakkındaki politikalar				1	**1**
106	Çiftlik Hayvanları	Çiftlik hayvanlarının sürdürülebilirliliği hakkındaki politikalar	1				**1**
107	Kültürel Çeşitlilik	Kültürel çeşitlilik ve zenginliğin korunması hakkındaki politikalar				1	**1**

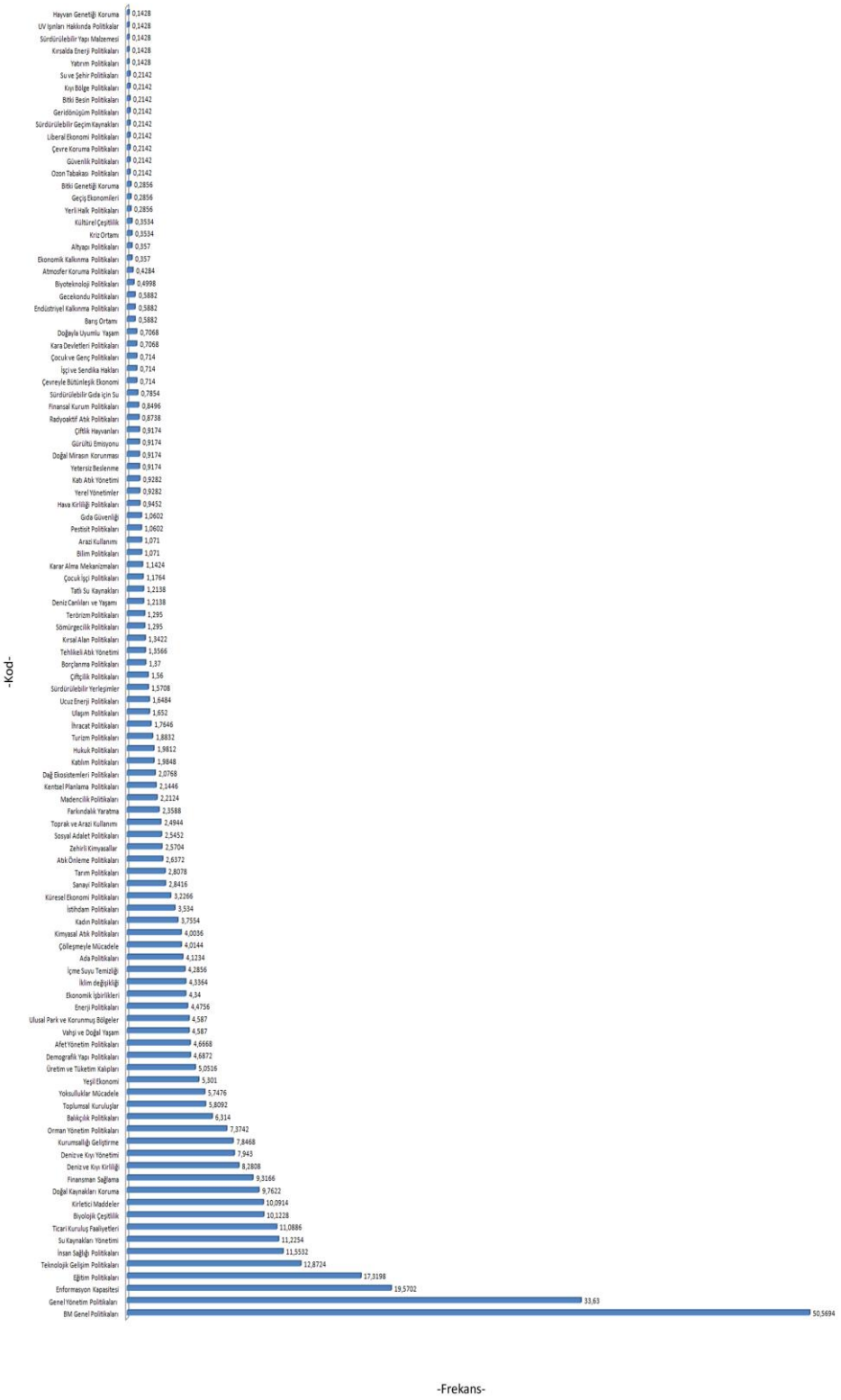
Çizelge 3. 3 Çözümlenen verilerin frekans değerleri

BM Konferansları (YIL)	1972	1992	2002	2012
Üretilen Politika Adedi	109	1400	170	283
Politikanın % Değer Ağırlığı	0,9174	0,0714	0,5882	0,3533
TOPLAM (%)	100	100	100	100

Çizelge 3. 4 Kod-Frekans grafiği

Çizelge 3. 5 Ağırlıklı Kod-Frekans grafiği

3.2.3 Kodlama Kuralları

Analizin kantitatif bir düzleme oturması, ölçülmesi açısından önemlidir. Bu nedenle araştırma evreninden seçilen örneklemler sistematik bir çerçeveye oturtulmak zorundadır. Seçili konferans çıktılarının okunabilmesi için verilerin anlamlı bir bütünlük sergileyecek en küçük birimleri tanımlanmalıdır. Birleşmiş Milletler konferanslarının sonucunda ortaya çıkan raporlar bazen tavsiye bazen ise eylem planı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çıktılar kendi içinde anlamlı ve mantıklı bir biraradalık ile sunulmaktadır. Bu sunuşlar bazı ana başlık ve alt başlıklara ayrılabilir. Eğer çalışmada Birleşmiş Milletler'in önerdiği başlıklar en küçük veri birimleri olarak ele alınır ise, konferansın içinde bulunduğu bağlama sadık kalmak zorunda olma durumu ortaya çıkmaktadır. Oysa farklı tarihlerde, farklı konular üzerinde düşüncelerin ortaya atıldığı tek bir konferans bağlamında değil, tüm konferansları kapsayıcı bir analiz yapmak için sonuç raporlarını, içinde bulunduğu bağlamdan bağımsız olarak değerlendirmek gerekmektedir. Bu nedenle her raporun sunduğu önermeler/tavsiyeler tek tek bağımsız şekilde analize tabi tutulmuştur. Bir ana veya alt başlığın altında bulunan veriler o başlık ile ilişkilendirilmemiştir. Örneğin, biyolojik çeşitliliğin korunması gerekliliğini vurgulayan bir alt başlık altında bulunan önermelerin hepsi "biyolojik çeşitliliğin korunması" şeklinde kodlanmamış, bu verilerin içerisinde toplumsal örgütleri ilgilen bir anlatı geçiyorsa "Toplumsal Kuruluşlar" yahut insan sağlığını etkileyen bir veri ise "İnsan Sağlığı Politikaları" koduyla eşleştirilmiştir.

Aynı şekilde hükümet ve yönetimlerce yapılması tavsiye olunan çeşitli politikalar aynı madde içerisinde verilmiş ve çok farklı kodlamaları kapsayacak şekildeyse, "Genel Yönetim Politikaları" gibi kapsayıcı bir kod ile eşleştirilmiş, yine hükümet ve yönetimlerin yapması gereken ama tek bir kavram üzerinde ağırlıklı durulmuş bir bilgi içeriyorsa o bilginin karşılığı olan kodla eşleştirilmiştir.

Örneğin; 2002 konferansı 11. madde;

11."Gecekondusuz kentler" girişimi çerçevesinde de önerildiği gibi, 2020 yılına kadar en az 100 milyon gecekondulunun yaşamlarında önemli iyileşmeler sağlanması. Bunun için her düzeyde yapılması gerekenler şunlardır:

a.Hanenin kadın reisine özel önem verilerek, kırsal ve kentsel yerleşimlerdeki yoksulların toprağa ve mülke, yeterli barınma imkanlarına ve temel hizmetlere erişimlerinin iyileştirilmesi;

b.Gelişmekte olan ülkelere finansal ve teknolojik yardımlarla, yoksullara yönelik yeterli ve güvenli konutların inşasını sağlayacak düşük maliyetli ve sürdürülebilir malzemelerle uygun teknolojilerin temini; bu sırada söz konusu nüfus kesimlerinin kültürel özelliklerinin, yaşanılan yerin ikliminin, özel toplumsal koşulların ve doğal felaket gibi tehditlerin göz önüne alınması;

c.Uygun ulusal politikalar, kadınlara ve erkeklere tanınacak eşit fırsatlar aracılığıyla kentsel yoksulların yararlanabildikleri istihdam, kredi ve gelir imkanlarının artırılması;

d.Mikro girişimler ve enformel sektöre ilişkin gereksiz formalitelerin ve diğer engellerin ortadan kaldırılması;

e.Gecekondu-varoş ıslah programlarını kentsel imar planları çerçevesinde geliştirmeleri ve başta yoksullar olmak üzere geniş kesimlerin konut mevzuatı konusundaki bilgilere ulaşmalarını sağlayabilmeleri için yerel yönetimlerin desteklenmesi;

genel olarak hükümetlerin yürütmesi gereken ama net bir şekilde tek bir kavrama yönelen bu madde "Gecekondu Politikaları" nı içerdiği için bu anlama karşılık gelen kod ile eşleştirilmiştir.

Yine 2002 konferansı 19. madde;

19.Her düzeydeki yetkililerin, ulusal ve yerel ölçekli gelişme planları, ticari faaliyetlerin teşviki ve kamu ihaleleri dahil olmak üzere her konudaki karar süreçlerinde sürdürülebilir gelişme ile ilgili unsurlara da yer vermelerinin sağlanması. Bu çerçevede yapılması gerekenler:

a.Altyapı ve diğer yatırımlar dahil çeşitli konularda karar verilirken sürdürülebilir nitelikteki gelişme stratejilerinin ve programlarının desteklenmesi;

b.Çevreyle ilgili maliyetlerin içselleştirilmesi ve bu konuda ekonomik araçların kullanılması yönündeki uygulamaların yaygınlaştırılması; bu bağlamda kirleticinin ilkesel olarak kirlenmenin maliyetini de üstlenmesi gerektiğini öne süren yaklaşımın gözetilmesi; ancak bu arada kamu çıkarının da gerektiği biçimde gözetilmesi ve uluslararası ticaret ve yatırım faaliyetlerine engel oluşturmaktan kaçınılması;

c.Çevre-duyarlı mal ve hizmetlerin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını özendiren kamu ihale usullerinin yerleştirilmesi;
d.Bu paragrafta yer alan girişimlerin yaşama geçirilmesi konusunda ilgili yetkililere kapasite geliştirme ve eğitim yardımlarının sağlanması;
e.Çevresel etki değerlendirme uygulamalarının yerleştirilmesi.

her düzeydeki yetkililerin sürdürülebilir gelişme gibi genel bir kavram üzerinden yapmaları tavsiye olunan beş ayrı maddeyi içerdiği için "Genel Yönetim Politikası" olarak kodlandırılmıştır.

Bir başka örnek ise yine aynı konferans raporunun 157. maddesindeki;

157.Sürdürülebilir gelişmeye ilişkin uluslararası kurumsal çerçevenin güçlendirilmesi bir süreç işidir. Gündem 21'in uygulanması açısından yapılması gerekenler, ilgili düzenlemelerin sürekli yeniden değerlendirilmesi; boşlukların belirlenmesi; işlev tekrarlarının önüne geçilmesi ve sürdürülebilir gelişmenin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları arasında daha sıkı bir bütünlük ve eşgüdüm sağlanmasıdır

İfade, genel (ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları kapsayan) bir temenni ve direkt Birleşmiş Milletler temalı bir başka programa referans oluşturduğundan, bu ve benzeri veriler "Birleşmiş Milletler Genel Politikaları" olarak kodlandırılmıştır. Birleşmiş Milletler'in sunduğu, görüş, öneri, temenni, beklenti ile yine örgütün başka kuruluşlar ile iş birliği içerisinde yürüttüğü organizasyonlara ait veriler de bu kodlamaya tabi tutulmuştur.

Bir verinin bakıldığında anlam olarak net bir şekilde verdiği en basit ve yalın anlamdan doğan kavram o ve benzeri verileri isimlendirmede/kodlamada kullanılmıştır. (Eğitim Politikaları, Sanayi Politikaları vb.)

Benzer veri gruplarından, tümevarımcı bir yaklaşım ile ortak bir kavram etrafında toplanan ve yine bu kavramın tümdengelimci bir yaklaşım ile onu oluşturan tüm veri gruplarını kapsayan anlamsal bağlantıya kategori denmektedir. Örnek olarak, "Tehlikeli Atık Yönetimi", "Katı Atık Yönetimi", "Kimyasal Atıklar", "Atık Önleme Politikaları", "Radyoaktif Atıklar" gibi kodların işaret ettiği kapsayıcı kategori olarak "Atık Politikaları"

düşünülebilir. Bu politikalarda daha sonra "Çevre" ile ilgili daha kapsayıcı bir tema altında toplanabilir. Böylelikle birçok veri ve veri grubunun oluşturduğu ortak kavramlar üzerinden yapılan okuma sayesinde örneklem evreninin direkt olarak işaret etmediği ama belli sıklıkla/frekansla bahsettiği yeni kavramlar ortaya çıkmaktadır. Bu kavramların bu araştırma evreninin seçili örnekleminde ne sıklıkla bahsedildiğinden yola çıkarak türetilen yeni bir model oluşturulmaya çalışılmıştır. Kodların okunma sıklığını gösterir frekans değerleri Çizelge 3.6'da verilmiştir.

Çizelge 3. 6 İçerik analizi ile çözümlenen verilerin kod ve frekans değerleri

KOD	KOD	Frekans Değeri	% Değeri
1	BM Genel Politikaları	50,5694	12,64235
2	Genel Yönetim Politikaları	33,63	8,4075
3	Enformasyon Kapasitesi	19,5702	4,89255
4	Eğitim Politikaları	17,3198	4,32995
5	Teknolojik Gelişim Politikaları	12,8724	3,2181
6	İnsan Sağlığı Politikaları	11,5532	2,8883
7	Su Kaynakları Yönetimi	11,2254	2,80635
8	Ticari Kuruluş Faaliyetleri	11,0886	2,77215
9	Biyolojik Çeşitlilik	10,1228	2,5307
10	Kirletici Maddeler	10,0914	2,52285
11	Doğal Kaynakları Koruma	9,7622	2,44055
12	Finansman Sağlama	9,3166	2,32915
13	Deniz ve Kıyı Kirliliği	8,2808	2,0702
14	Deniz ve Kıyı Yönetimi	7,943	1,98575
15	Kurumsallığı Geliştirme	7,8468	1,9617
16	Orman Yönetim Politikaları	7,3742	1,84355
17	Balıkçılık Politikaları	6,314	1,5785
18	Toplumsal Kuruluşlar	5,8092	1,4523
19	Yoksulluklar Mücadele	5,7476	1,4369
20	Yeşil Ekonomi	5,301	1,32525
21	Üretim ve Tüketim Kalıpları	5,0516	1,2629
22	Demografik Yapı Politikaları	4,6872	1,1718
23	Afet Yönetim Politikaları	4,6668	1,1667
24	Vahşi ve Doğal Yaşam	4,587	1,14675
25	Ulusal Park ve Korunmuş Bölgeler	4,587	1,14675
26	Enerji Politikaları	4,4756	1,1189
27	Ekonomik İşbirlikleri	4,34	1,085
28	İklim değişikliği	4,3364	1,0841
29	İçme Suyu Temizliği	4,2856	1,0714
30	Ada Politikaları	4,1234	1,03085
31	Çölleşmeyle Mücadele	4,0144	1,0036
32	Kimyasal Atık Politikaları	4,0036	1,0009
33	Kadın Politikaları	3,7554	0,93885
34	İstihdam Politikaları	3,534	0,8835
35	Küresel Ekonomi Politikaları	3,2266	0,80665
36	Sanayi Politikaları	2,8416	0,7104
37	Tarım Politikaları	2,8078	0,70195
38	Atık Önleme Politikaları	2,6372	0,6593
39	Zehirli Kimyasallar	2,5704	0,6426
40	Sosyal Adalet Politikaları	2,5452	0,6363
41	Toprak ve Arazi Kullanımı	2,4944	0,6236
42	Farkındalık Yaratma	2,3588	0,5897
43	Madencilik Politikaları	2,2124	0,5531
44	Kentsel Planlama Politikaları	2,1446	0,53615
45	Dağ Ekosistemleri Politikaları	2,0768	0,5192
46	Katılım Politikaları	1,9848	0,4962
47	Hukuk Politikaları	1,9812	0,4953
48	Turizm Politikaları	1,8832	0,4708
49	İhracat Politikaları	1,7646	0,44115
50	Ulaşım Politikaları	1,652	0,413
51	Ucuz Enerji Politikaları	1,6484	0,4121
52	Sürdürülebilir Yerleşimler	1,5708	0,3927
53	Çiftçilik Politikaları	1,56	0,39
54	Borçlanma Politikaları	1,37	0,3425
55	Tehlikeli Atık Yönetimi	1,3566	0,33915
56	Kırsal Alan Politikaları	1,3422	0,33555
57	Sömürgecilik Politikaları	1,295	0,32375
58	Terörizm Politikaları	1,295	0,32375
59	Deniz Canlıları ve Yaşamı	1,2138	0,30345
60	Tatlı Su Kaynakları	1,2138	0,30345
61	Çocuk İşçi Politikaları	1,1764	0,2941
62	Karar Alma Mekanizmaları	1,1424	0,2856
63	Bilim Politikaları	1,071	0,26775
64	Arazi Kullanımı	1,071	0,26775
65	Pestisit Politikaları	1,0602	0,26505
66	Gıda Güvenliği	1,0602	0,26505
67	Hava Kirliliği Politikaları	0,9452	0,2363
68	Yerel Yönetimler	0,9282	0,23205
69	Katı Atık Yönetimi	0,9282	0,23205
70	Yetersiz Beslenme	0,9174	0,22935
71	Doğal Mirasın Korunması	0,9174	0,22935
72	Gürültü Emisyonu	0,9174	0,22935
73	Çiftlik Hayvanları	0,9174	0,22935
74	Radyoaktif Atık Politikaları	0,8738	0,21845
75	Finansal Kurum Politikaları	0,8496	0,2124
76	Sürdürülebilir Gıda için Su	0,7854	0,19635
77	Çevreyle Bütünleşik Ekonomi	0,714	0,1785
78	İşçi ve Sendika Hakları	0,714	0,1785
79	Çocuk ve Genç Politikaları	0,714	0,1785
80	Kara Devletleri Politikaları	0,7068	0,1767
81	Doğayla Uyumlu Yaşam	0,7068	0,1767
82	Barış Ortamı	0,5882	0,14705
83	Endüstriyel Kalkınma Politikaları	0,5882	0,14705
84	Gecekondu Politikaları	0,5882	0,14705
85	Biyoteknoloji Politikaları	0,4998	0,12495
86	Atmosfer Koruma Politikaları	0,4284	0,1071
87	Ekonomik Kalkınma Politikaları	0,357	0,08925
88	Altyapı Politikaları	0,357	0,08925
89	Kriz Ortamı	0,3534	0,08835
90	Kültürel Çeşitlilik	0,3534	0,08835
91	Yerli Halk Politikaları	0,2856	0,0714
92	Geçiş Ekonomileri	0,2856	0,0714
93	Bitki Genetiği Koruma	0,2856	0,0714
94	Ozon Tabakası Politikaları	0,2142	0,05355
95	Güvenlik Politikaları	0,2142	0,05355
96	Çevre Koruma Politikaları	0,2142	0,05355
97	Liberal Ekonomi Politikaları	0,2142	0,05355
98	Sürdürülebilir Geçim Kaynakları	0,2142	0,05355
99	Geridönüşüm Politikaları	0,2142	0,05355
100	Bitki Besin Politikaları	0,2142	0,05355
101	Kıyı Bölge Politikaları	0,2142	0,05355
102	Su ve Şehir Politikaları	0,2142	0,05355
103	Yatırım Politikaları	0,1428	0,0357
104	Kırsalda Enerji Politikaları	0,1428	0,0357
105	Sürdürülebilir Yapı Malzemesi	0,1428	0,0357
106	UV Işınları Hakkında Politikalar	0,1428	0,0357
107	Hayvan Genetiği Koruma	0,1428	0,0357
	TOPLAM	400	100%

3.2.4 Kategorilerin ve Temaların Bulunması

Kodların bir araya getirilip ortak noktalarının bulunması ve bu ortak noktalara göre sınıflandırma yapılması işlemidir. Bu aşamada verilerin herkes tarafından net olarak anlaşılabilecek biçimde tanımlanması ve açıklaması yapılır.

İçerik analizinde elde edilen verilerin kodlanması ve bu kodlara göre yapılacak olan sınıflandırma yeterli olarak kabul edilmez [46]. Bu noktada ortaya koyulan kodlardan yola çıkarak verileri genel çerçevede açıklayabilen ve kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temaların bulunması gereklidir. Temaların bulunması sürecinde kodlar benzer yönleri dikkate alınarak bir araya getirilir ve bir anlamda **tematik kodlama** işlemi gerçekleştirilmiş olunur. Tematik kodlama işleminde en önemli nokta iç tutarlılık ve dış tutarlılık olgusudur. İç tutarlılık, oluşturulan temanın altında yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturması konusudur. Dış tutarlılık ise; oluşturulan temalarının tamamının araştırma sonucu elde edilen verileri anlamlı bir biçimde açıklayabilmesi durumudur.

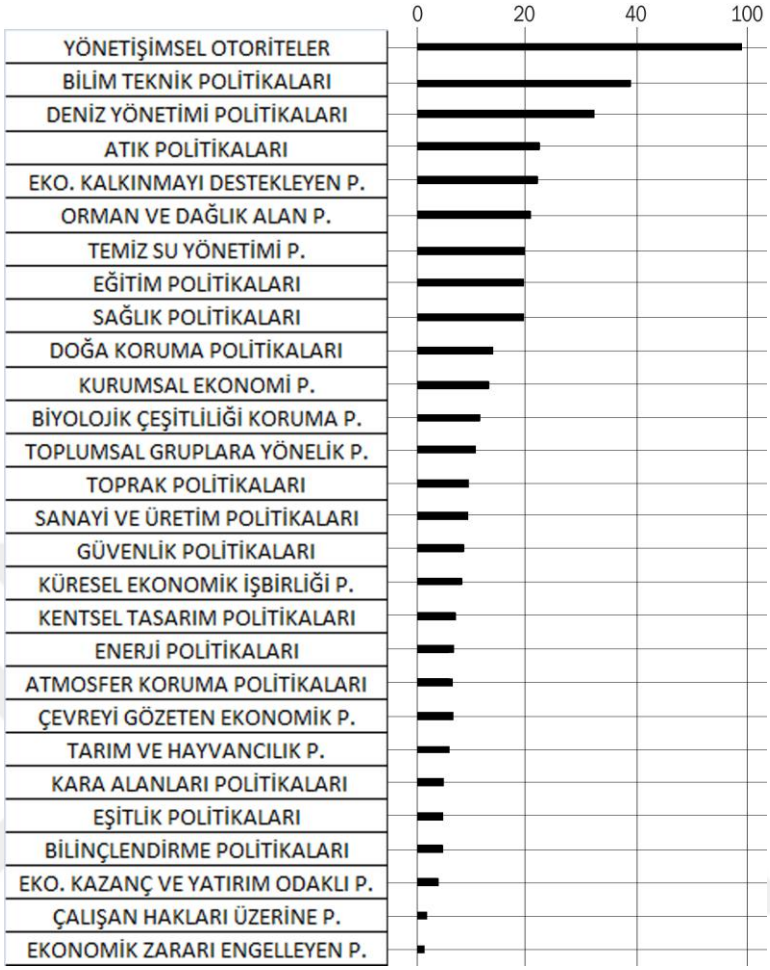
Araştırmadaki 1962 maddelik veri seti 107 kod altında gruplanmış ve ağırlıklı frekans değerleri saptanmıştır. Bu 107 kodun benzer kavram ve anlatılara sahip olanları Çizelge 3.7'de verilen 28 kategori altında toplanmıştır. Bu kategorileştirme işlevi anlam ve kavram olarak çok benzeşen kodların hem iç hem de dış tutarlılık ilkesine dayalı bir biçimde düzenlenmesiyle oluşur. Bu bölüm araştırmanın varmak istediği model önerisine uygunluk gösteren bir çalışmadır. Kategorileştirme artık birbirlerinden tamamen farklılaşan temalar yaratılana kadar devam edebilir yahut kodların çeşitliliği ile doğru orantılı olarak daha az sayıda kategorileştirme yapılabilir. Ta ki kategoriler daha fazla anlamlı bir bütünlük oluşturamayana kadar bu işlem devam edebilir.

Çizelge 3. 7 Kavramsal benzerlik gösteren kodların biraraya gelerek oluşturdukları kategoriler

	KATEGORİLER	İÇERDİĞİ KOD (no)
A	YÖNETİŞİMSEL OTORİTELER	1,2,15,62,68,18
B	BİLİM TEKNİK POLİTİKALARI	3,5,63,85
C	DENİZ YÖNETİMİ POLİTİKALARI	13,14,17,30,59,101,102
Ç	ATIK POLİTİKALARI	32,38,55,69,74,99,10
D	EKO. KALKINMAYI DESTEKLEYEN P.	87,12,92,19,34,98
E	ORMAN VE DAĞLIK ALAN P.	45,24,16,25
F	TEMİZ SU YÖNETİMİ P.	7,29,60,76
G	EĞİTİM POLİTİKALARI	4
Ğ	SAĞLIK POLİTİKALARI	6,65,66,70,39
H	DOĞA KORUMA POLİTİKALARI	71,96,11,72,81
I	KURUMSAL EKONOMİ P.	8,75
J	BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİ KORUMA P.	9,107,93
K	TOPLUMSAL GRUPLARA YÖNELİK P.	22,33,79,90,91
L	TOPRAK POLİTİKALARI	41,31,43
M	SANAYİ VE ÜRETİM POLİTİKALARI	83,36,21
N	GÜVENLİK POLİTİKALARI	58,82,95,57,23
O	KÜRESEL EKONOMİK İŞBİRLİĞİ P.	35,27,97
P	KENTSEL TASARIM POLİTİKALARI	44,52,84,50,88,105
R	ENERJİ POLİTİKALARI	26,51,104
S	ATMOSFER KORUMA POLİTİKALARI	28,67,86,94,106
Ş	ÇEVREYİ GÖZETEN EKONOMİK P.	20,77
T	TARIM VE HAYVANCILIK P.	37,100,73,53
U	KARA ALANLARI POLİTİKALARI	80,56,41
X	EŞİTLİK POLİTİKALARI	40,47
V	BİLİNÇLENDİRME POLİTİKALARI	42,46
W	EKO. KAZANÇ VE YATIRIM ODAKLI P.	49,103,48
Y	ÇALIŞAN HAKLARI ÜZERİNE P.	78,61
Z	EKONOMİK ZARARI ENGELLEYEN P.	89,54

107 kodun çözümlenmesi ile oluşan 28 kategori tanımlanmıştır. Bir sonraki aşama olan temaların oluşturulması safhasında 7 farklı temaya ulaşılmıştır. Bu aşamada temaların, ağırlıklı kod frekans değer toplamlarının da yakın değerlerde oluşu çalışmanın tek bir tema etrafında şekillenmediğine aksine literatürde de geçen benzer bir çok tema ile benzerlik gösterdiğine işaret etmektedir. Bu durum farklı olsa da temaların kendi başlarına bir kavramsal grup olabilecek kadar çok kodu yani veriyi içerdiğinin kanıtı olmuş olur.

Çizelge 3. 8 Kategori-Frekans grafiği

Çizelge 3.8'e baktığımızda ise "Yönetişimsel Otoriteler" kategorisi dışındaki kategorilerin birbirine yakınlık gösteren frekans değerleri olduğunu görüyoruz. Bu da sınıflamanın öznelliğinin makul bir değerde olduğunu göstermektedir. Lakin kodlama kuralları içerisinde geçen ve hem "Genel Yönetim Politikaları" hem de "Birleşmiş Milletler Politikaları"nı içeren bu kategori yönetim kavramı ile direkt alakadar oluşu ve frekans değer puanının diğer kategorilerden çok yüksek oluşu nedeniyle tek başına ayrı bir temayı oluşturduğu söylenebilir.

Çizelge 3. 9 Kavramsal benzerlik gösteren kategorilerin biraraya gelerek oluşturdukları temalar

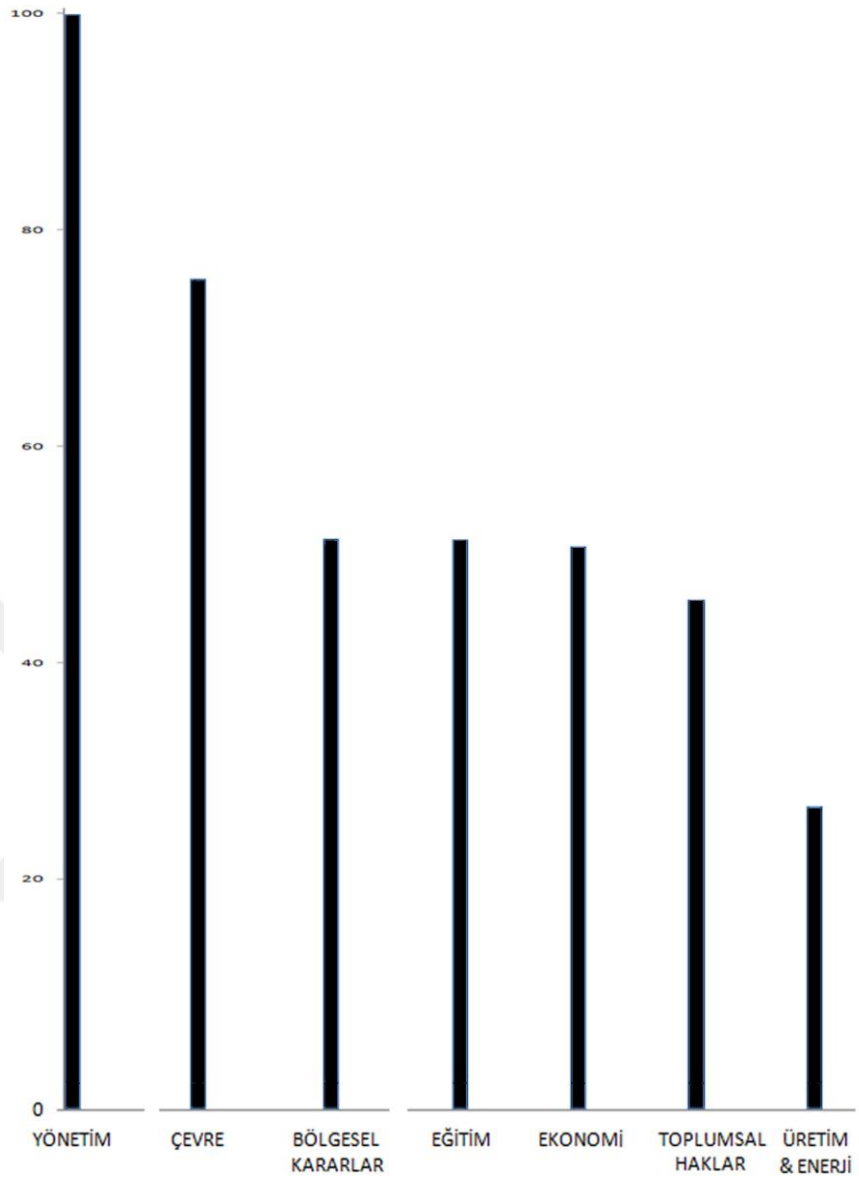
TEMA NO	TEMALAR	İÇERDİĞİ KATEGORİ
1	YÖNETİM	A
2	EKONOMİ	D,I,O,Ş,W,Z
3	TOPLUMSAL HAKLAR	Ğ,K,N,X,V,Y
4	EĞİTİM	B,G
5	ÇEVRE	Ç,H,J,L,S,F
6	BÖLGESEL KARARLAR	C,E,U
7	ÜRETİM&ENERJİ	M,R,T,P

Çizelge 3.9'da görüldüğü üzere 28 farklı kategorinin çözümlemesi ile 7 farklı tema oluşturulmuştur. Bu temalardan "Yönetişimsel Otoriteler" tamamen kodlardan oluşan ve en yüksek frekans değerine sahip temadır. Aslında model oluşurken bu frekans değer yüksekliği ve bağlamsal olarak temalardan ayrışan kavramsal anlatısı ile modelde farklı bir konumda olacağı düşünülmüştür. Bu değerin yüksek çıkmasındaki ana neden, veri kaynağı olan BM'in sunduğu gelişme politikaları üst ölçek uygulamaları gerektirmektedir. Bu yüzden üretilen politikaların uygulayıcı aktörleri açık bir şekilde bildirgelerde belirtilmektedir. Yönetimsel otoriteleri göreve çağıran bu yapısı ile bildirgeler hem BM'in kendi organlarına hem de temsilciler aracılığıyla hükümet ve bakanlıklara hitap etmektedir. Bu nedenden ötürü model ancak uygulayıcı otoritelerin elinde şekillenecek olan politik yönetim sistemlerine altlık görevi görecektir.

Üretim ve enerji temasının ise en düşük değeri vermesi, çevresel ve toplumsal politikaların daha ön planda olması ve bu alanlarda daha fazla gelişme stratejilerine gerek duyulması ile açıklanabilir.

Kategorilerde olduğu gibi Çizelge 3.10'da görülebileceği gibi temalarda da frekans değerlerinin birbirine yakın oluşu kavramsal olarak dış tutarlılığın sağlandığının göstergesi olarak kabul edilebilir. Ayrıca modeli oluşturacak ayakların frekans değeri olarak birbirine yakın olması da her bir farklı model ayağının eşit veya çok yakın değerde olacağı anlamına gelebilir. Bu da modelin daha rasyonel bir temel üzerinde yükselmesi anlamı taşır.

Çizelge 3. 10 Tema-Frekans grafiği

3.3 BM Çevre Konferanslarının Çözümlenmesi ile Geliştirilen Sürdürülebilir Gelişme Modeli ve Mevcut Sürdürülebilirlik Modelleri ile Karşılaştırması

Araştırma kapsamında, Birleşmiş Milletler'in sürdürülebilir gelişme üzerine politikaları değerlendirilmiştir. Bu politikalar, 1972 yılından itibaren başlayan, geniş katılımcılı ve uluslararası düzeyde ses getirmiş, sürdürülebilir gelişme hakkındaki ana altı konferansın, üzerinde analiz yapılabilecek veri üretilmiş olan dördünden çıkartılmıştır. Bu altı ana konferans sırasıyla;

-1972 Stokholm İnsan Çevresi Konferansı

-1982 Nairobi İnsan Çevresi Konferansı

-1987 Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu Toplantısı

-1992 Rio Çevre ve Gelişme Konferansı

-2002 Johannesburg Sürdürülebilir Gelişme Dünya Zirvesi

-2012 Rio Sürdürülebilir Gelişme Konferansı' dır.

Araştırma, bu konferanslardan veri edinme anlamında başarılı olamamış olan Nairobi İnsan Çevresi Konferansı ile, ortaya çıkan verinin 1992 yılındaki Rio konferansında işlenmesinden dolayı 1987 yılındaki komisyon toplantısını örneklem evreni içine almamıştır.

Kalan dört majör konferans ile, BM'nin SG adına, bu kavramın BM için UNEP'nin ortaya çıkışından günümüze kadar olan süreçteki politika ve anlayışından doğan, geniş kapsamlı ve kavrayıcı bir model oluşturulmuştur.

3.3.1 Öneri Sürdürülebilir Gelişme Modeli, Kapsamı ve İşlerliği

Bu model, hem çevre hem insan odaklı 1962 politik söylemin, içerik analizi yöntemi ile incelenmesi ve kategorileştirilmesine dayanmaktadır. 28 farklı kategoride toplanan politiklar, kavramsal benzerlikleri göz önüne alınarak 7 farklı tema altında gruplanmış ve bir sürdürülebilir gelişme modeli türetilmiştir.

Bu model çevresel, toplumsal ve ekonomik gelişme politikalarını içermekte ve yakın ağırlıkla 3 ana omurga etrafında oluşturulmaktadır. Bu 3 ana gelişme stratejisi, stratejiyi uygulayacak olan yönetim, otorite veya kamu tarafından tatbik edilmesine ilişkin hususlar öngörülmüştür.

Modelin içeriğine bakılacak olursa,

-Yönetişim mercilerinin modeli uygulama konusunda tüm stratejilerle irtibatlandırıldığı ve uygulayıcı aktör konumda olduğu,

-Çevresel gelişme politikalarının, doğrudan çevre politikaları ve bölgesel karar politikalarından oluştuğu,

-Toplumsal gelişme politikalarının, toplumsal haklar ve eğitim politikalarından meydana gelen stratejiler olduğu,

-Ekonomik gelişme politikalarının da, ekonomi, üretim ve enerji politikalarını barındıran stratejilerden meydana geldiği görülmektedir.

Çizelge 3.11'de içeriği tablolaştırılmış olan modelin hangi temalara ayrıştığı, bu temaların altında hangi kategori ve kodların olduğu ve frekans değer toplamları gösterilmektedir.

Çizelge 3. 11 Sürdürülebilir gelişme modeli

YÖNETİŞİM	YÖNETİŞİM	A	YÖNETİŞİMSEL OTORİTELER	BM Genel Politikaları	50,5694	99,926	99,926	99,926
				Genel Yönetim Politikaları	33,63			
				Kurumsallığı Geliştirme	7,8468			
				Karar Alma Mekanizmaları	1,1424			
				Yerel Yönetimler	0,9282			
				Toplumsal Kuruluşlar	5,8092			
EKONOMİK GELİŞİM	EKONOMİ	D	EKONOMİK KALKINMAYI DESTEKLEYEN P.	Ekonomik Kalkınma Politikaları	0,357	19,455	50,703	77,406
				Finansman Sağlama	9,3166			
				Geçiş Ekonomileri	0,2856			
				Yoksulluklar Mücadele	5,7476			
				İstihdam Politikaları	3,534			
				Sürdürülebilir Geçim Kaynakları	0,2142			
		I	KURUMSAL EKONOMİ P.	Ticari Kuruluş Faaliyetleri	11,0886	11,9382		
				Finansal Kurum Politikaları	0,8496			
		O	KÜRESEL EKONOMİK İŞBİRLİĞİ P.	Küresel Ekonomi Politikaları	3,2266	7,7808		
				Ekonomik İşbirlikleri	4,34			
				Liberal Ekonomi Politikaları	0,2142			
		Ş	ÇEVREYİ GÖZETEN EKONOMİK P.	Yeşil Ekonomi	5,301	6,015		
				Çevreyle Bütünleşik Ekonomi	0,714			
		W	EKONOMİK KAZANÇ VE YATIRIM ODAKLI P.	İhracat Politikaları	1,7646	3,7906		
				Yatırım Politikaları	0,1428			
				Turizm Politikaları	1,8832			
		Z	EKONOMİK ZARARI ENGELLEYEN P.	Kriz Ortamı	0,3534	1,7234		
				Borçlanma Politikaları	1,37			
	ÜRETİM & ENERJİ	M	SANAYİ VE ÜRETİM POLİTİKALARI	Endüstriyel Kalkınma Politikaları	0,5882	8,4814	26,703	
				Sanayi Politikaları	2,8416			
				Üretim ve Tüketim Kalıpları	5,0516			
		R	ENERJİ POLİTİKALARI	Enerji Politikaları	4,4756	6,2668		
				Ucuz Enerji Politikaları	1,6484			
				Kırsalda Enerji Politikaları	0,1428			
		T	TARIM VE HAYVANCILIK POLİTİKALARI	Tarım Politikaları	2,8078	5,4994		
				Bitki Besin Politikaları	0,2142			
				Çiftlik Hayvanları	0,9174			
				Çiftçilik Politikaları	1,56			
		P	KENTSEL TASARIM POLİTİKALARI	Kentsel Planlama Politikaları	2,1446	6,4554		
				Sürdürülebilir Yerleşimler	1,5708			
				Gecekondu Politikaları	0,5882			
				Ulaşım Politikaları	1,652			
				Altyapı Politikaları	0,357			
				Sürdürülebilir Yapı Malzemesi	0,1428			
ÇEVRESEL GELİŞİM	ÇEVRE	Ç	ATIK POLİTİKALARI	Kimyasal Atık Politikaları	4,0036	20,105	75,4726	126,9444
				Atık Önleme Politikaları	2,6372			
				Tehlikeli Atık Yönetimi	1,3566			
				Katı Atık Yönetimi	0,9282			
				Radyoaktif Atık Politikaları	0,8738			
				Geridönüşüm Politikaları	0,2142			
				Kirletici Maddeler	10,0914			
		H	DOĞA KORUMA POLİTİKALARI	Doğal Mirasın Korunması	0,9174	12,518		
				Çevre Koruma Politikaları	0,2142			
				Doğal Kaynakları Koruma	9,7622			
				Gürültü Emisyonu	0,9174			
				Doğayla Uyumlu Yaşam	0,7068			
		J	BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİ KORUMA POLİTİKALARI	Biyolojik Çeşitlilik	10,1228	10,5512		
				Hayvan Genetiği Koruma	0,1428			
				Bitki Genetiği Koruma	0,2856			
		L	TOPRAK POLİTİKALARI	Toprak ve Arazi Kullanımı	2,4944	8,7212		
				Çölleşmeyle Mücadele	4,0144			
				Madencilik Politikaları	2,2124			
		S	ATMOSFER KORUMA POLİTİKALARI	İklim değişikliği	4,3364	6,067		
				Hava Kirliliği Politikaları	0,9452			
				Atmosfer Koruma Politikaları	0,4284			
				Ozon Tabakası Politikaları	0,2142			
				UV Işınları Hakkında Politikalar	0,1428			
		F	TEMİZ SU YÖNETİMİ POLİTİKALARI	Su Kaynakları Yönetimi	11,2254	17,5102		
				İçme Suyu Temizliği	4,2856			
				Tatlı Su Kaynakları	1,2138			
				Sürdürülebilir Gıda için Su	0,7854			
	BÖLGESEL KARARLAR	C	DENİZ YÖNETİMİ POLİTİKALARI	Deniz ve Kıyı Kirliliği	8,2808	28,3034	51,4718	
				Deniz ve Kıyı Yönetimi	7,943			
				Balıkçılık Politikaları	6,314			
				Ada Politikaları	4,1234			
				Deniz Canlıları ve Yaşamı	1,2138			
				Kıyı Bölge Politikaları	0,2142			
				Su ve Şehir Politikaları	0,2142			
		E	ORMAN VE DAĞLIK ALAN POLİTİKALARI	Dağ Ekosistemleri Politikaları	2,0768	18,625		
				Vahşi ve Doğal Yaşam	4,587			
				Orman Yönetim Politikaları	7,3742			
				Ulusal Park ve Korunmuş Bölgeler	4,587			
		U	KARA ALANLARI POLİTİKALARI	Kara Devletleri Politikaları	0,7068	4,5434		
				Kırsal Alan Politikaları	1,3422			
				Arazi Kullanımı	2,4944			
TOPLUMSAL GELİŞİM	TOPLUMSAL HAKLAR	Ğ	SAĞLIK POLİTİKALARI	İnsan Sağlığı Politikaları	11,5532	17,1614	45,7766	97,1098
				Pestisit Politikaları	1,0602			
				Gıda Güvenliği	1,0602			
				Yetersiz Beslenme	0,9174			
				Zehirli Kimyasallar	2,5704			
		K	TOPLUMSAL GRUPLARA YÖNELİK P.	Demografik Yapı Politikaları	4,6872	9,7956		
				Kadın Politikaları	3,7554			
				Çocuk ve Genç Politikaları	0,714			
				Kültürel Çeşitlilik	0,3534			
				Yerli Halk Politikaları	0,2856			
		N	GÜVENLİK POLİTİKALARI	Terörizm Politikaları	1,295	8,0592		
				Barış Ortamı	0,5882			
				Güvenlik Politikaları	0,2142			
				Sömürgecilik Politikaları	1,295			
				Afet Yönetim Politikaları	4,6668			
		X	EŞİTLİK POLİTİKALARI	Sosyal Adalet Politikaları	2,5452	4,5264		
				Hukuk Politikaları	1,9812			
		V	BİLİNÇLENDİRME POLİTİKALARI	Farkındalık Yaratma	2,3588	4,3436		
				Katılım Politikaları	1,9848			
		Y	ÇALIŞAN HAKLARI ÜZERİNE P.	İşçi ve Sendika Hakları	0,714	1,8904		
				Çocuk İşçi Politikaları	1,1764			
	EĞİTİM	B	BİLİM TEKNİK POLİTİKALARI	Enformasyon Kapasitesi	19,5702	34,0134	51,3332	
				Teknolojik Gelişim Politikaları	12,8724			
				Bilim Politikaları	1,071			
				Biyoteknoloji Politikaları	0,4998			
		G	EĞİTİM POLİTİKALARI	Eğitim Politikaları	17,3198	17,3198		

Modeldeki ana 3 omurganın frekans değerine bakılır ise Çizelge 3.12'deki gibi bir model ağırlık grafiği meydana gelmiştir.

Çizelge 3. 12 Modelin ağırlık oranları

TOPLUMSAL GELİŞİM	24%
ÇEVRESEL GELİŞİM	32%
EKONOMİK GELİŞİM	19%
YÖNETİŞİM POLİTİKALARI	25%
TOPLAM	100%

Model ağırlık grafiğinden de anlaşılacağı gibi sürdürülebilir gelişmenin 3 farklı ayağından da birbirine yakın ağırlıkta bahsedilmiştir. Az bir farkla çevresel gelişme diğer gelişme politikalarından öne çıkmaktadır. Bu politikalar içerisinde en az ağırlığa yani frekans değerine sahip olanı ise ekonomik gelişme politikaları olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma evreninin referans kaynağı olan BM ve onun yönetimsel politikaları, doğal olarak modelde yüksek bir frekans değerine sahip olmakta ve diğer yönetim organlarını ilgilendiren politikalarla beraber modelin "aktör" kısmını oluşturmaktadır. "Yönetişim" olarak adlandırılan modelin uygulayıcılarına atfedilmiş bu bölüm; kurumsallığa, yerel yönetimlere, toplumsal kuruluşlara ve karar alma mekanizmalarına yönelik politikaları içermektedir.

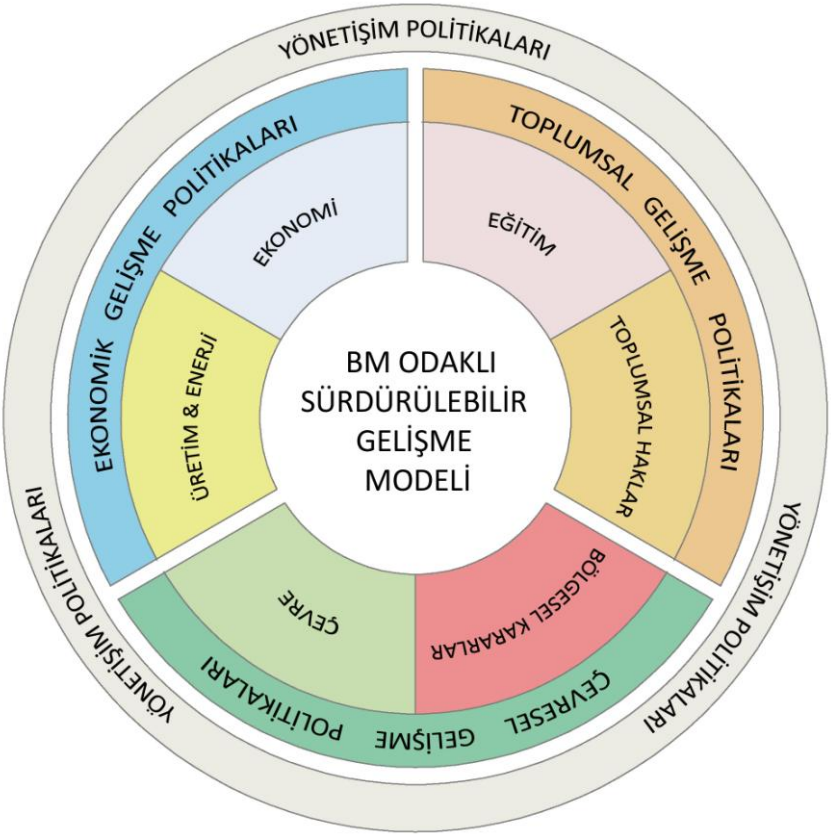
Modelin ekonomik gelişme ayağı ise, üretim, enerji ve ekonomi temalarını içermektedir. Adından da anlaşılacağı gibi bu strateji grubu daha çok ekonomik gelişme ile alakalı politikaları içerir. Bunlar kurumsal ekonomiden küresel ekonomiye, yatırım odaklı politikalardan ekonomik zararı engelleyen politikalara kadar olan geniş bir yelpazedeki ekonomi stratejilerini içerir. Bu bölümün üretim ve enerji temasında ise sanayi, enerji, tarım ve hayvancılık gibi üretim kökenli ekonomik gelişme politikaları yer almaktadır.

Modelin en çok frekans değerine sahip, yani en çok verinin çözümlendiği çevresel gelişme ayağında ise bölgesel kararlar ve çevre temaları yer almaktadır. Bölgesel kararlar temasında deniz yönetimi, orman ve dağlık alan politikaları ile kara alanları hakkındaki politikalar bulunmaktadır. Çevre teması altında ise atık, doğa koruma,

biyolojik çeşitliliği koruma, toprak, atmosfer ve temiz su yönetimi hakkındaki stratejiler bulunmaktadır.

Modelin son ayağını oluşturan toplumsal gelişme ise eğitim ve toplumsal haklar ile ilgili politikaları içerir. Bunlar, eğitim, bilim teknik, çalışan hakları, bilinçlendirme, eşitlik, güvenlik, toplumsal gruplar ve sağlık politikalarını içermektedir.

Bu araştırmadan çıkartılabilecek sonuçlardan biri, literatürde bir çok SG modelinde ortaya atılan sürdürülebilir gelişmenin 3 ana omurgası araştırma tarafından alt temaları, kategorileri ve kodları ile detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Burada unutmamak gereken ise bu sürdürülebilir gelişme modelinin, BM nezdinde yapılan konu hakkındaki konferanslarda alınan kararlar doğrultusunda oluşturulduğudur. Örneklem evreni değiştirildiği takdirde başka modellere ve sonuçlara ulaşılabilir. Seçili örneklem evreni içerisinde kapsayıcı ve alt metinlerden analiz edilerek oluşturulan model, günümüz sürdürülebilirlik anlayışı içerisinde karar alıcı merciler ve yönetimsel otoriteler tarafından kullanılabilir, kentsel ölçekte tasarım ve planlama gibi alanlarda destek rehber niteliğinde yararlanılabilir.

Şekil 3. 2 Birleşmiş Milletler odaklı sürdürülebilir gelişme modeli

Çizelge 3.11'de gösterilen ve içerdiği bütün politikaların tema ve kategori hiyerarşisi içerisinde çözümlendiği model, Şekil 3.2'de model grafik olarak görselleştirilmiştir. Bu görselleştirme modelin üç temel sürdürülebilirlik kavramı üzerine kurulduğunu ve bu kavramların ikişer alt temasının bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca 7. tema olan Yönetişim Politikaları, bu üç ana temanın dışında, modelin uygulayıcı ayağının önemini vurgulamaktadır.

Bu bölümün sonunda ise geliştirilen model, kamusal ya da özel kuruluşlar tarafından uygulanan mevcut sürdürülebilirlik modelleri ile karşılaştırılarak değerlendirilmektedir. Hem örneklem evreninin ana kaynağı olan BM'in sunduğu sürdürülebilir gelişme hedefleri ile hem de yerel ve küresel diğer modeller ile karşılaştırılarak modelin uyarlanabilirliliği, uygunluğu ve geçerliliği değerlendirilmiştir.

3.3.2 Sürdürülebilir Gelişme Modelinin Uygulanmakta Olan Sürdürülebilirlik Modelleri ile Karşılaştırması

BM politikalarının içerik analizi ile çözümlendiği sürdürülebilir gelişme modeli, literatürde geçen ve halihazırda fiilen uygulamada olan bazı diğer modeller ile karşılaştırılıp, modelin kendi bağlamında nasıl değerlendirilebileceği sorusuna yanıt aranmıştır.

Bu bölümde yapılan karşılaştırmalar ile benzer modellerin farklı ölçek ve uygulama alanlarını da kapsayacak biçimde seçilmesiyle modelin uygunluğu hakkında fikir sahibi olunması hedeflenmiştir.

Model ilk önce kendini üreten Birleşmiş Milletler'in yine SG için ortaya koyduğu 2015 yılı hedefleri ile karşılaştırılmıştır. Sonraki aşamalarda model, kendi gibi küresel ölçekte uygulanan, kentlerin sürdürülebilirlik endekslerini, hesaplama ve araştırmalar sonucunda ortaya çıkaran özel bir firma tarafından üretilmiş olan "Sürdürülebilir Kentler Endeksi" ile karşılaştırılmıştır. Son olarak da bu kadar küresel ve kapsayıcı bir modelin, yerel gelişme ve sürdürülebilirlik üzerine politikalarını denetleyen, sürdürülebilir belediyeler ağı "Sakin Şehir" modeli ile karşılaştırılmıştır.

Hem Sürdürülebilir Kentler Endeksi hem Sakin Şehirler Ağı adlarından da anlaşılabileceği gibi ölçekleri farklı olsa da kentlerin sürdürülebilirlilikleri ile ilgilenirler. Araştırmanın en başında kavramsal yaklaşımlardan bahsedilirken, dünya nüfusunun büyük bölümünün kentlerde yaşadığı ve aslında kentlere enerji ve tüketim ihtiyaçlarının karşılanması amaçlı üretimler yapıldığından söz edilmişti. Çevre ve kent ilişkisi bu noktada önem kazanmış ve zaten sürdürülebilir olan doğal çevre ile onun varlığına tezatlık teşkil eden yapılı çevrenin sürdürülebilir bir hale gelmesi için ortaya çıkan fikirler sorgulanmıştı. Bu nedenledir ki araştırmada ortaya çıkan modelin kent tabanlı modellerle karşılaştırılması ve değerlendirilmesi, hem modele uygulama alanındaki var olabilme şansına reel bir görüş sunmakta hem de iddiasında bulunduğu her ölçekteki kentsel yönetimlere destek verebilecek bir model olma çabasını sınamaktadır.

3.3.3 BM Odaklı Geliştrilen Modelin BM 2015 Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri ile Karşılaştırılması

İlk karşılaştırmada model, kendi öz kaynağı olan BM'in 2015 yılında oluşturduğu "Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri" ile karşılaştırılmış ve aktörün fiilen ortaya attığı stratejiler ile sürdürülebilir gelişme adına 1972 yılından beri dile getirdiği politik zemin arasındaki benzerlik ve farklılıklar aranmıştır. Ayrıca bu karşılaştırma, aradan geçen 40 yılı aşkın zaman diliminde sürdürülebilir gelişme adına ne gibi değişiklikler olduğu hakkında da ipuçları içerebilir [49].

Karşılaştırma sonucunda, Birleşmiş Milletler'in sürdürülebilir gelişme hedeflerinin hepsinin model tarafından kapsandığı görülmektedir. Bu tam kapsayıcı olma durumu zaten modelin üretildiği aktörün SG için söylediği direkt söylem ile aynı özden geldiğinin sağlamasıdır. Ayrıca üretilen modelde 1972 yılından beri gelen tüm sürdürülebilir gelişme politikaları değerlendirildiği için, 2015 yılı hedeflerinden çok daha detaylı ve kapsayıcı bir yapısı olduğu görülmektedir. 2015 hedeflerinin daha çok toplumsal ve sosyal eşitliği sağlama ile ekonomik politikalar üzerine kurgulandığı izlenmiştir. Bu durumda çevre adına atılacak adımlardan önce insan ve onun sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçları üzerinde durulması, bugünkü gelinen noktada dünyanın gitgide artan açlık, yoksulluk ve nüfus gibi sorunlarının daha öncelikli olarak işaret edildiğini düşündürebilir.

Karşılaştırma ayrıca BM'nin yeni SG politikalarında küresel ekonomik işbirlikleri, yatırım, ihracat, finans vb. konulardan bahsetmediğini, yerel ve temel sorunlar üzerinde daha çok durulduğunu göstermektedir. İnsani hakların, barış ve adaletin, sağlık ve beslenme sorunlarının ön planda olması günümüz problemlerinden olan terör, kontrolsüz nüfus artışı ve kapitalizmin olumsuz etkilerinin daha ağır hissedildiğini işaret edebilir.

2015 Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri, tema bazında bakıldığında modelin Sağlık, Eğitim, Eşitlik, Temiz Su, Ekonomik Kalkınmayı Destekleyen Politikalar ve Kara Alanları Politikaları temalarıyla direkt eşleştiğini, modeldeki diğer temalar hakkında spesifik bir karşılaştırma yapılamadığı görülmektedir. Bu da modelin 1972 yılında beri üretilen SG verilerinin analizine dayanarak oluşturulan ana başlıkların (temaların), bugün aktörün

kendisi için daha arka planlarda kaldığını, günümüz problemleri ile daha özdeşleşmiş politikaların üzerinde durduğu anlamı taşıyabilir.

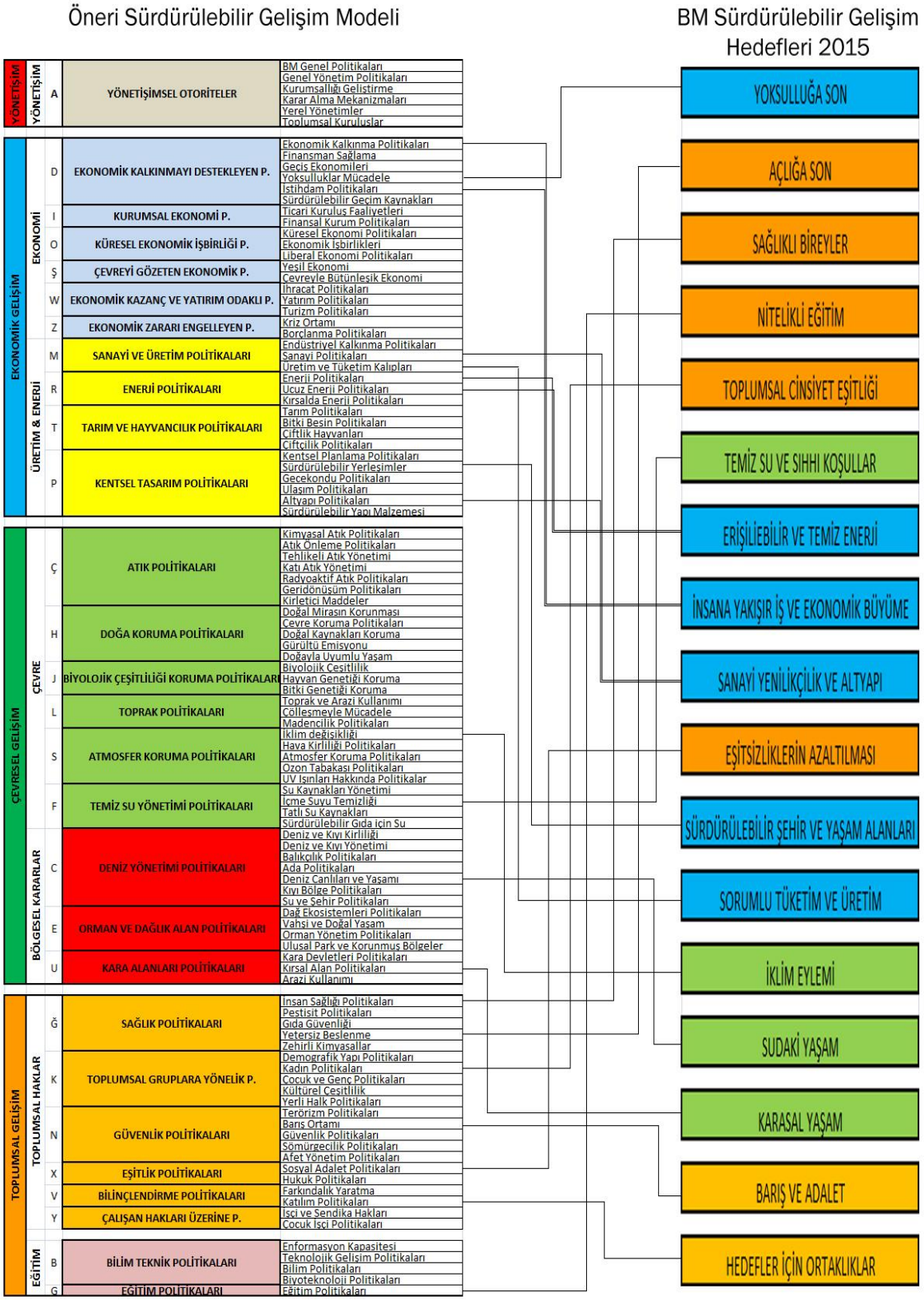
Modelin, kendi bağlamı içerisinde, bugünkü konjüktüre göre şekillenen model ile örtüştüğü izlenmiş, karşılaştırıldığı model ve modelin temsil ettiği kurumlar nezdinde kapsayıcı bir model oluşu Çizelge 3.13'ten de okunabilmektedir.

Şekil 3. 3 Birleşimiş Milletler Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri 2015 logoları

Çizelge 3. 13 BM Odaklı geliştirilen modelin sürdürülebilir gelişme hedefleri ile karşılaştırması

KOD (no)	SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİM HEDEFLERİ 2015 (KOD)
19	YOKSULLUĞA SON
26,51	ERİŞİLİEBİLİR VE TEMİZ ENERJİ
34,87	İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME
36,88	SANAYİ YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI
52	SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİR VE YAŞAM ALANLARI
21	SORUMLU TÜKETİM VE ÜRETİM
29	TEMİZ SU VE SIHHI KOŞULLAR
28	İKLİM EYLEMİ
59	SUDAKİ YAŞAM
56	KARASAL YAŞAM
70	AÇLIĞA SON
6	SAĞLIKLI BİREYLER
4	NİTELİKLİ EĞİTİM
33	TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ
40	EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI
82	BARIŞ VE ADALET
46	HEDEFLER İÇİN ORTAKLIKLAR
20 KOD	TOPLAM
18,8564	TOPLAM FREKANS YÜZDESİ

Şekil 3. 4 BM Odaklı geliştirilen modelin BM 2015 Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri ile karşılaştırılması

3.3.4 BM Odaklı Geliştirilen Modelinin Sürdürülebilir Kentler Endeksi ile Karşılaştırılması

İkinci karşılaştırma, BM gibi küresel ölçekte uygulanan ama özel bir danışmanlık firması tarafından çalışılan "Sürdürülebilir Kentler Endeksi"dir. Bu çalışma kentlerin sahip oldukları politikalar, olanaklar ve değerler üzerinden her sene o kentlerin ne kadar sürdürülebilir oldukları hakkında fikir vermek, yeni stratejiler oluşturmak amacıyla yapılmaktadır. Avrupa kentleri ağırlıklı olarak çalışılıyor olsa da Amerika, Asya ve Afrika'da da önemli kentlerin sürdürülebilirlik endeksleri çıkarılmaktadır.

Bu çalışma, BM'in hitap ettiği geniş kitle ile benzer bir kitlenin sürdürülebilirlik adına ortaya atılan modelini karşılaştırma imkanı vermektedir. Ayrıca her ölçekten kentin bu endekse tabi tutulması tezde ortaya atılan modelin küresel oluşu ile uyuşmaktadır.

Direkt olarak kent kavramı ve onun sorunsalları üzerinden yapılan bu çalışma, tezin ortaya koyduğu modelin kentler ve onların sürdürülebilirlilikleri adına ne kadar kapsayıcı olup olmadığını gösterebilir.

Arcadis'in üretimiş olduğu model, tezde üretilen model ile benzerlikler göstermektedir. İki modelinde 3 ana eş omurgaya oturduğu görülmektedir. Sürdürülebilir Kentler Endeks modelinde People/Planet/Profit (İnsan/Gezegen/Kazanç) başlıkları altındaki temalar, tezdeki modelin Toplum/Çevre/Ekonomi temalarıyla birebir uyuşmaktadır [50].

Endeks modelinin 32 kodunun 29'ü araştırma modeli ile uyuşmaktadır. Uyuşmayan 3 kod ise, Hayattan Beklenti, Tüfe Oranları ve Gayrimenkul Alım Gücü'dür. Aslında benzer kod ve kategoriler modelde de var olmasına rağmen tam karşılığının olmayışı nedeniyle bu 3 kod eşleştirilmemiştir. Endeks modelindeki "Alım Gücü" kategorisi "Ekonomik Kalkınmayı Destekleyen Politikalar" içerisinde düşünülebileceği gibi "Hayattan Beklenti" gibi toplumsal psikolojiyi ilgilendiren bir kod "Toplumsal Gruplara Yönelik Politikalar" altında değerlendirilebilir.

Kentsel yönetim stratejileri hakkında bize fikir veren bu model, öneri modelin en çok ekonomik gelişme ayağı ile eşleşmiştir. 15 maddenin tam karşılığı bu bölüme tekabul eden modelde yine en fazla eşleşmenin olduğu kategori Kentsel Tasarım Politikaları olmuştur.

Toplumsal Gelişme ayağında 8, Çevresel Gelişme ayağında ise model ancak 6 adet eşleşmeye tabi olmuştur. Bu durum bize geniş ölçekte kentsel bazda sürdürülebilirliliği arayan bir modelin en çok iktisadi ve ekonomik gelişme ile sürdürülebilirliliği sağlamaya çalıştığını, kentsel politikalardan en çok altyapı ve ulaşım gibi kentin ana ihtiyaçlarının ne kadar sürdürülebilir olduğunun değerlendirilmesi gerektiğini söyleyebilir. Ayrıca kentki çevre ile alakalı politikaların daha çok su kaynaklarının yönetimi ile ilgili olduğu anlaşılmış, ikincil olarak da atık yönetiminin ehemmiyetine vurgu yapılmıştır.

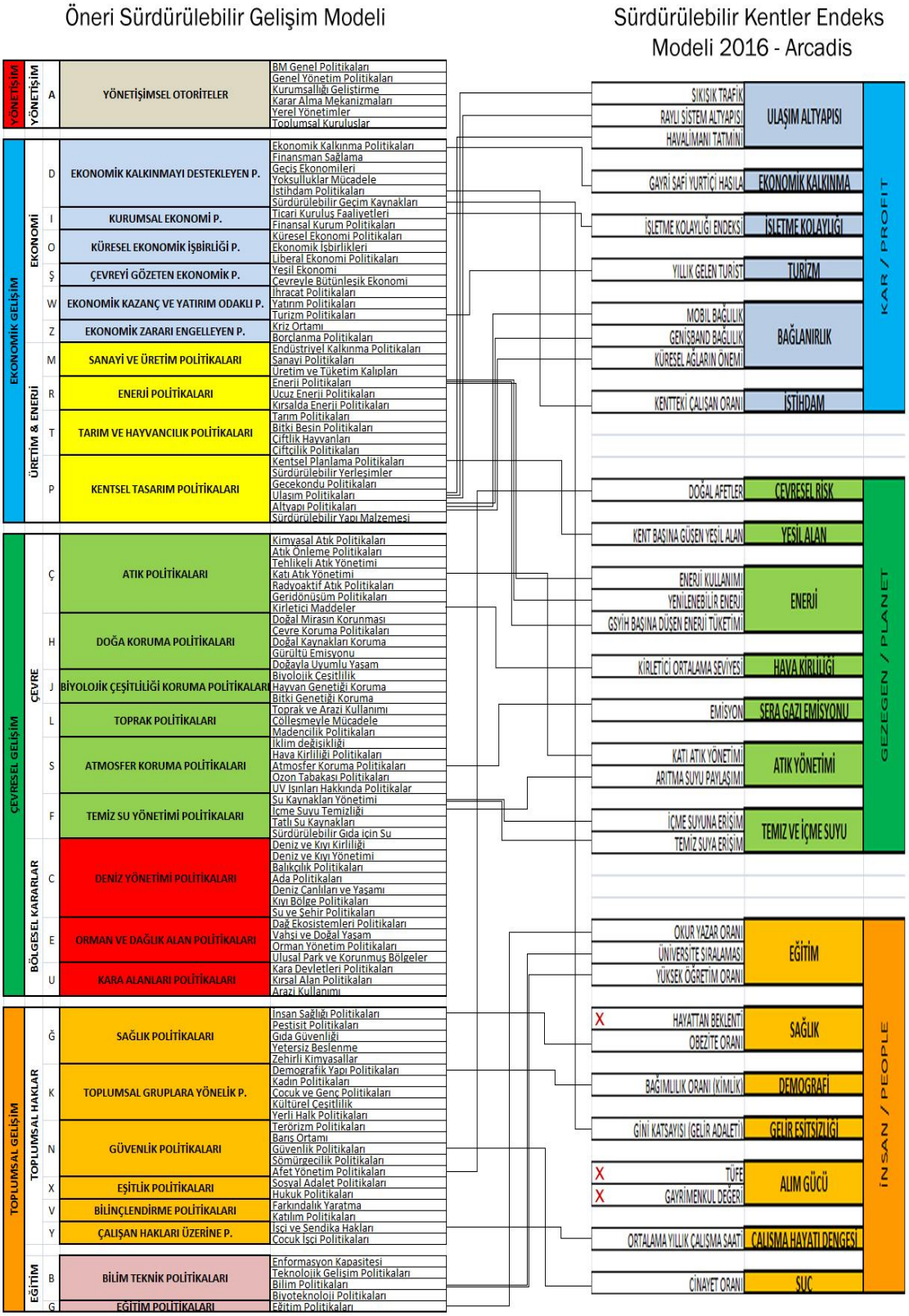
Toplumsal politikalardan Eğitim teması ile Güvenlik Politikaları'nın ön planda olduğu görülmektedir.

Endeks modelinde eşleşemeyen politikalar kadar öneri modeldeki eşleşemeyen politikalarda kentsel sürdürülebilirlik adına bir anlam teşkil edebilir. Tarım ve Hayvancılık Politikaları ve Sanayi Politikaları, kentsel mekan kavramının dışında bırakılmış ve sürdürülebilirlik adına kentsel bir olgu olarak görülmemiştir. Buna ek olarak, Doğa Koruma Politikaları, Biyolojik Çeşitlilik, Toprak Politikaları, Deniz Yönetimi, Orman ve Dağlık Alan Politikaları, Kara Alanları Politikaları yine kentsel mekan anlayışının dışında değerlendirilebilir. Oysa Çevre ve Bölgesel Kararlar temalarını oluşturan bu kategoriler BM'in SG adına ürettiği söylemin yüksek frekanslı bir karşılığı saptanmıştı. Karşılaştırılmaya alınan endeks modelinde çevreye ilişkin politikalar dışarda bırakılmakta, daha çok ekonomik ve toplumsal gelişmenin kentsel sürdürülebilirlilikte söz sahibi olabileceği işaret edilmektedir. Bu hali ile öneri model her ne kadar kapsayıcı özelliği ile sürdürülebilir kentler endeksi gibi geniş ölçekli bir modeli kapsayabiliyor olsa da, endeks modelinin çevre ayağında söylemsel eksiklik görülmekte ve araştırmanın tam da iddia ettiği literatürdeki bu ve benzeri boşlukları doldurma gayesi ile örtüştüğü söylenebilmektedir.

Sonuç olarak karşılaştırılan modelin kurgusal yapısının öneri model ile birebir benzerlik içerisinde oluşu, öneri modelin uygulanabilirliliği açısından olumlu görünmekte olup, kentsel sürdürülebilirlik için çok kapsayıcı olduğu söylenebilir. Bu noktada öneri modelin daha yalın ve kısıtlı bir versyonu bu karşılaştırmanın bağlamsal düzlemi için yeterli olarak görülebilir.

Çizelge 3. 14 BM Odaklı geliştirilen modelin Sürdürülebilir Kentler Endeksi İle karşılaştırılması

KOD (no)	SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLER ENDEKSİ 2016 (KOD)
50	TRAFİK SIKIŞIKLIĞI
50	RAYLI SİSTEM ALTYAPISI
50	HAVALİMANI YETERLİLİĞİ
87	GSYİH
8	İŞLETME KOLAYLIĞI
48	YILLIK GELEN TURİST
88	MOBİL BAĞLILIK
88	BAND GENİŞLİĞİ
88	KÜRESEL AĞLARIN ÖNEMİ
34	KENTTEKİ ÇALIŞAN ORANI
23	DOĞAL AFETLER
44	KENT BAŞINA DÜŞEN YEŞİL ALAN
26	ENERJİ KULLANIMI
26	YENİLENEBİLİR ENERJİ
26	GSYİH BAŞINA DÜŞEN ENERJİ TÜKETİMİ
10	ORTALAMA KİRLETİCİ SEVİYESİ
86	EMİSYON
69	KATI ATIK YÖNETİMİ
29	ARITMA SUYU PAYLAŞIMI
7	İÇME SUYUNA ERİŞİM
7	TEMİZ SUYA ERİŞİM
4	OKUR YAZAR ORANI
63	ÜNİVERSİTE SIRALAMASI
63	YÜKSEK ÖĞRETİM ORANI
X	HAYATTAN BEKLENTİ
6	OBEZİTE ORANI
22	KİMLİK-BAĞLILIK ORANI
98	GİNİ KATSAYISI(GELİR ADALETİ)
X	TÜFE
X	GAYRİMENKUL DEĞERİ
78	YILLIK ORTALAMA ÇALIŞMA SAATİ
95	CİNAYET ORANI
29 KOD	TOPLAM
29,53925	TOPLAM FREKANS YÜZDESİ

Şekil 3. 5 BM Odaklı geliştirilen modelin Sürdürülebilir Kentler Endeksi ile karşılaştırılması

3.3.5 Sakin Şehirler ile Karşılaştırma

Son olarak ise öneri model yerel bir model olan, kendi kültürel ve toplumsal değerleri üzerinden markaşma çabasındaki yerel belediyeler ağı "Sakin Şehir" hareketi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma modelin yerellik ölçeğinde ne denli kapsayıcı yahut detaylı olduğunun sorgulanmasını sağlamaktadır.

Öneri model, Sakin Şehir hareketinin kriterlerini kapsayan modeli ile karşılaştırıldığında yine yüksek oranda kapsayıcılıktan bahsedebiliriz. Diğer iki karşılaştırmaya göre daha fazla veri eşleştirilememiş olsa da öneri model, sürdürülebilir yerel yönetim modellerinden birine çok yaklaşmaktadır. 71 adet kriterin 63'ünün kod olarak karşılığı bulunan modelde spesifik ve yere özgü bazı politikalar eşleştirilememiştir. Ayrıca karşılaştırılan modelinin içinde yer alan, kendi markası ile ilişkili eylemler yine doğal olarak öneri modelinde karşılık bulamamıştır. Yöre halkına "Sakin Şehir" ile ilgili eğitim verilmesi, yavaş güzergahlar oluşturulması ve iyi karşılama gibi yerel politikaların içinde bulunan konular, eğer genelleme yapılması gerekir ise eğitim ve turizm politikaları içinde düşünülebilir.

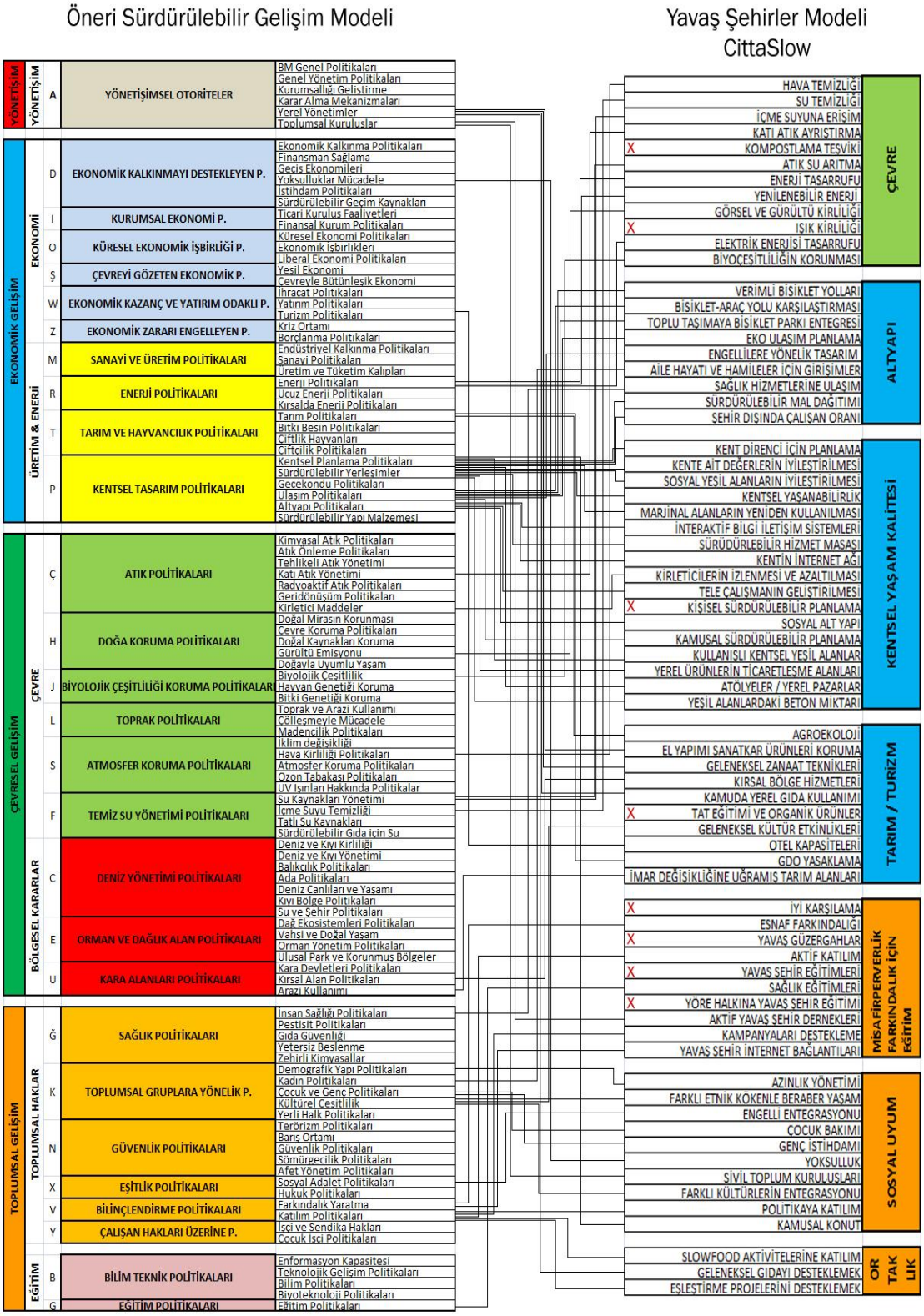
Benzer bir şekilde atık yönetimi ve doğa koruma politikaları içerisinde düşünülebilecek ama kod olarak tam bir karşılığı bulunamayan iki farklı kriter ise kompostlama teşviki ve ışık kirliliği olarak saptanmıştır.

Sakin şehir modelinin önerilen modelde en sık karşılığı, bir önceki karşılaştırmada olduğu gibi kentsel tasarım politikalarında bulunmaktadır. Diğer kentsel karşılaştırmaya nazaran tarim politikaları, kara alanları politikaları ve çevre kategorilerinde eşleşen bir çok veri bulunmaktadır. Bunun dışında ekonomi ve toplumsal politikalar ile de bir çok veri eşleşebilmiş, sürdürülebilirliliğin 3 omurgası bu karşılaştırma modelinde karşılıklar bulabilmiştir.

Bu karşılaştırmadan çıkarabilecek sonuç, Sakin Şehir modelinin tematik bölümler altında hiyerarşik bir kodlama düzeninin olmayışı ama buna karşılık barındırdığı yedi farklı kategori ve onların alt kodları sürdürülebilirlik adına öneri modelde belirtilen bir çok kategori ve kodla eşleşmektedir. Kendi mikro ekonomilerini sürdürülebilir politikalar üzerine kurmak zorunda olan bu küçük ve yerel yerleşimlerin SG tabanlı modeli, BM'in SG söylemi ile örtüşmektedir.

Çizelge 3. 15 BM Odaklı geliştirilen modelin Sakin Şehirler Modeli ile karşılaştırılması

KOD (no)	YAVAŞ ŞEHİRLER (KOD)
67	HAVA TEMİZLİĞİ
29	SU TEMİZLİĞİ
7	İÇME SUYUNA ERİŞİM
69	KATI ATIK AYRIŞTIRMA
X	KOMPOSTLAMA TEŞVİKİ
7	ATIK SU ARITMA
26	ENERJİ TASARRUFU
26	YENİLENEBİLİR ENERJİ
72	GÖRSEL VE GÜRÜLTÜ KİRLİLİĞİ
X	IŞIK KİRLİLİĞİ
26	ELEKTRİK ENERJİSİ TASARRUFU
9	BİYOÇEŞİTLİLİĞİN KORUNMASI
50	VERİMLİ BİSİKLET YOLLARI
50	BİSİKLET-ARAÇ YOLU KARŞILAŞTIRMASI
50	TOPLU TAŞIMAYA BİSİKLET PARKI ENTEGRESİ
50	EKO ULAŞIM PLANLAMA
50	ENGELLİLERE YÖNELİK TASARIM
33	AİLE HAYATI VE HAMİLELER İÇİN GİRİŞİMLER
6	SAĞLIK HİZMETLERİNE ULAŞIM
44	SÜRDÜRÜLEBİLİR MAL DAĞITIMI
44	ŞEHİR DIŞINDA ÇALIŞAN ORANI
44	KENT DİRENCİ İÇİN PLANLAMA
52	KENTE AİT DEĞERLERİN İYİLEŞTİRİLMESİ
52	SOSYAL YEŞİL ALANLARIN İYİLEŞTİRİLMESİ
52	KENTSEL YAŞANABİLİRLİK
44	MARJİNAL ALANLARIN YENİDEN KULLANILMASI
88	İNTERAKTİF BİLGİ İLETİŞİM SİSTEMLERİ
52	SÜRÜDÜRLEBİLİR HİZMET MASASI
88	KENTİN İNTERNET AĞI
10	KİRLETİCİLERİN İZLENMESİ VE AZALTILMASI
88	TELE ÇALIŞMANIN GELİŞTİRİLMESİ
X	KİŞİSEL SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA
88	SOSYAL ALT YAPI
50	KAMUSAL SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA
44	KULLANIŞLI KENTSEL YEŞİL ALANLAR
52	YEREL ÜRÜNLERİN TİCARETLEŞME ALANLARI
52	ATÖLYELER / YEREL PAZARLAR
52	YEŞİL ALANLARDAKİ BETON MİKTARI
37	AGROEKOLOJİ
68	EL YAPIMI SANATKAR ÜRÜNLERİ KORUMA
68	GELENEKSEL ZANAAT TEKNİKLERİ
104	KIRSAL BÖLGE HİZMETLERİ
68	KAMUDA YEREL GIDA KULLANIMI
X	TAT EĞİTİMİ VE ORGANİK ÜRÜNLER
90	GELENEKSEL KÜLTÜR ETKİNLİKLERİ
48	OTEL KAPASİTELERİ
37	GDO YASAKLAMA
64	İMAR DEĞİŞİKLİĞİNE UĞRAMIŞ TARIM ALANLARI
X	İYİ KARŞILAMA
42	ESNAF FARKINDALIĞI
X	YAVAŞ GÜZERGAHLAR
46	AKTİF KATILIM
X	YAVAŞ ŞEHİR EĞİTİMLERİ
6	SAĞLIK EĞİTİMLERİ
X	YÖRE HALKINA YAVAŞ ŞEHİR EĞİTİMİ
18	AKTİF YAVAŞ ŞEHİR DERNEKLERİ
46	KAMPANYALARI DESTEKLEME
42	YAVAŞ ŞEHİR İNTERNET BAĞLANTILARI
22	AZINLIK YÖNETİMİ
90	FARKLI ETNİK KÖKENLE BERABER YAŞAM
40	ENGELLİ ENTEGRASYONU
79	ÇOCUK BAKIMI
79	GENÇ İSTİHDAMI
19	YOKSULLUK
18	SİVİL TOPLUM KURUŞUŞLARI
90	FARKLI KÜLTÜRLERİN ENTEGRASYONU
46	POLİTİKAYA KATILIM
44	KAMUSAL KONUT
46	SLOWFOOD AKTİVİTELERİNE KATILIM
68	GELENEKSEL GIDAYI DESTEKLEMEK
46	EŞLEŞTİRME PROJELERİNİ DESTEKLEMEK
63 KOD	TOPLAM
81,6159	TOPLAM FREKANS YÜZDESİ

Şekil 3. 6 BM Odaklı geliştirilen modelin Sakin Şehirler Modeli ile karşılaştırılması

3.4 Bölüm Sonucu

Dört ana konferans vasıtasıyla ortaya çıkan SG hakkındaki bir çok fikir, içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiş ve anlamlı kod birimlerine ayrıştırılmıştır. İlgili bölümde bahsi geçen bu analiz yönteminin hangi örneklem evreninde, hangi kurallar gözetilerek uygulandığı belirtilmiştir. Örneklem tasarımı yapılırken "amaçlı örneklem" metodu kullanılmıştır. Bu seçim "sürdürülebilir gelişme modeli" ni kurgulamaya çalışmak için SG hakkında modele uygun ipuçları içeren verilerin elde edilmesi ile başlamaktadır. Sürdürülebilir gelişme denilince toplanabilecek verilerin model oluşturma amacı etrafında, yazar tarafından bilinçli yapılan bu seçim sayesinde örneklem tasarımının ilk aşaması olan evren sınırları belirlenmiştir. Örneklem evreni tasarımı sonucu 1962 adet anlamlı veri kaynağı kodlanmıştır.

Tüm bu anlamlı veri kaynağı, 107 kavramsal anlam altında gruplanmış yani kodlanmıştır. Analizde kodun önemi yahut değeri, anlamından ziyade metinlerde okunma sıklığıdır.

Kodlamada analizin nesnel ve sistematik bir yapıda olması, herhangi bir araştırmacı veri analizini tekrarlandığında aynı sonucu vererek doğrulamasını sağlamalıdır. Bu nedenle önceden fikir ayrılıklarına ya da kuşkuya sebebiyet verecek yönelmelerin önüne geçmek için araştırmacı tarafından bazı kodlama kuralları konulması doğru olacaktır. Bu araştırmada da kavramsal olarak hangi kod yahut kategoriye ait olduğu konusunda şüphe yaratacak veriler baştan belirlenen kurallar ile bir düzen altına alınmış ve çalışmanın sistematik yapısı içerisindeki nesnelliğinin bozulmasının önüne geçilmiştir.

Bu bölümde elde edilen bulgular SG modelinin veri altlığını oluşturmaktadır. Çözümleme ile ulaşılan temalar modelin omurgasının kurulmasını sağlamış, bu omurgayı oluşturan kategoriler yine kodların sınıflandırılması ile ortaya çıkmıştır. Yine tema ve kategorilerin frekans değerlerine bakıldığında modelin hangi bölümlerinin daha ağır bastığı, hangi politikaların metinlerde daha çok okunarak önem arz ettiği görülebilmektedir.

İçerik analizi ile kodlanan veriler, kategorilere ve temalara ayrıştırılarak BM'nin SG üzerine ürettiği politik söylem bir model ile ifadelenmiştir. Sürdürülebilir Gelişim Modeli, modeli uygulayacak aktörlerin önemini ve stratejilerini içeren Yönetişim teması çerçevesinde 3 ana bölümden oluşmaktadır. Ekonomi, çevre ve toplumsal gelişme bölümleri ikişer alt temayı içerir. Bu temalar bölümlerin sırasına göre; ekonomi, üretim ve enerji, çevre, bölgesel kararlar, toplumsal haklar ve eğitim olarak ayrışır. Her bir tema da altında çeşitli sayıda kategori barındırır. Bu kategoriler de dört ana konferansta üretilen fikirlerinin bir araya geldiği 107 koddan oluşur. Bu kodlar, 1962 farklı politik söylemin anlam olarak benzerlik gösterenlerinin metinlerde okunma sıklığına göre ayrıştırılmıştır.

BM Odaklı Sürdürülebilir Gelişme Modeli Önerisi, BM'nin 1972'den beri çevre ve gelişme temalı geniş katılımcılı ana konferanslarından üretilen fikirler ve stratejiler çevresinde şekillendiği için çok katılımcılı, geniş ölçekli ve kapsayıcı bir yapıya sahiptir. Bu özelliği modelin SG hakkında genel bir hat çizer lakin bu genellemenin özel durumlara göre uyarlanabilme özelliği vardır. Nitekim incelenen fikir ve stratejiler tarihselliği barındırdığından güncel konjüktürde tam yerini her zaman bulamayabilir. Günün koşullarına göre ortaya atılan bazı fikirler önemini yitirmiş ya da azaltmış olabileceği gibi, daha ön planda olan sürdürülebilirlik politikalarının modeldeki ağırlığı artabilir. Araştırmanın önerdiği kapsayıcı bir model olma yetisi her ne kadar başarıya ulaşmış gibi görünse de pratikte daha özellikli konular üzerinde durmuş örneklerinin de yeterliliğini tartışmaya açabilir.

Yapılan bu 3 farklı karşılaştırmada en kapsamlı ve homojen dağılımın sakin şehir modelinde olduğu, yine öneri modelin en az ama yine de yüksek bir eşleşme oranıyla bu modelle karşılaştırıldığı görülmektedir.

Önerilen modele benzer bir model olan sürdürülebilir kentler endeksi modeli ise hem omurga yapısı hem de içerdiği politikalara bakıldığında öneri model ile birçok benzerlik göstermektedir.

Ayrıca hem yerel hem de küresel ölçekte çalışan bu iki model ile en çok kentsel tasarım politikalarında eşleşmeler gözlemlenmiştir.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri ise önerilen model ile tamamen uyuşmakta, bu da BM'nin geçen 40'ı aşkın sene boyunca benzer gelişme hedeflerini sunduğunu göstermektedir. Hedeflerin çoğunun toplumsal ve ekonomik politikalar üzerine kurulu oluşu dünya üzerindeki nüfus ve kalitesiz yaşam standartlarında iyileşme ihtiyacı gerekliliğinin zaruri ifadesi olarak kabul edilebilir.

Çizelge 3. 16 Modellerin eşleşen frekans değerleri

KARŞILAŞTIRILAN MODELLER	EŞLEŞEN KOD	FREKANS DEĞERİ (%)
SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİM HEDEFLERİ 2015	20 KOD	18,8564
SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLER ENDEKSİ 2016	29 KOD	29,53925
YAVAŞ ŞEHİRLER	63 KOD	81,6159

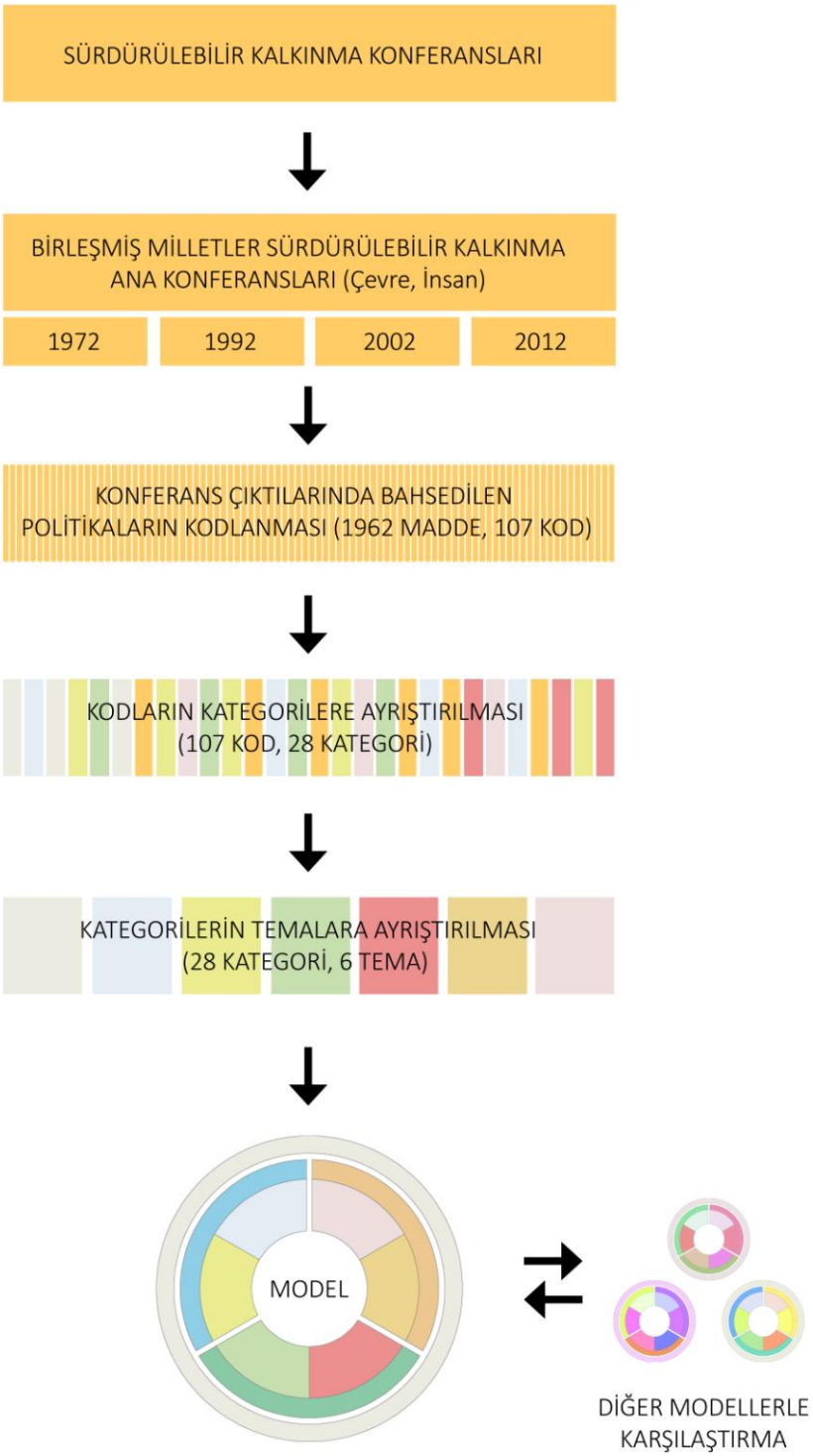
Eşleşmelere tema seviyesinde bakıldığında, 3 modelin de en az bir politikası bir temada karşılık bulmuştur. Eşleşmelere kategori seviyesinde bakıldığında ise, toplumsal gelişme dışındaki iki ana bölümün altındaki kategorilerden bazıları hakkında hiç bir karşılaştırma yapılamamıştır. Bu kategoriler, Küresel Ekonomik İşbirliği Politikaları, Çevreyi Gözeten Ekonomik Politikalar, Ekonomik Zararı Engelleyen Politikalar, Toprak Politikaları, Orman ve Dağlık Alan Politikaları olarak görülmektedir. Eşleşmede karşılık bulamayan bu kategorilerin BM için tarihte önem atfetse de, günümüzde uygulanan diğer modeller içerisinde yer bulamayışı, SG adına kentsel yönetimlerde bu konular hakkında politika üretilmediğini gösterebilir. Özellikle toprak ve ormanlık alanlar ile ilgili çevreyi ve yeşili içine alan politikaların doğrudan olarak ana temalara yansımayışıı sürdürülebilirlik için olumsuz bir yaklaşım olarak kabul edilebilir.

Bir başka eşleşme durumu ise Çizelge 3.17'den de okunabileceği gibi kodlar ile yapılan doğrudan karşılaştırmada gözlemlenebilir. Her üç karşılaştırmada da eşleşme yapabilen politikalar, Enerji Politikaları, Alt Yapı Politikaları, İçme Suyu Temizliği, İnsan Sağlığı Politikaları ve Eğitim Politikaları olmuştur. En çok eşleşme karşılığı bulan kodlar ise

Altyapı Politikaları, Sürdürülebilir Yerleşim Politikaları ve Enerji Politikaları olmuştur. Her üç karşılaştırmada da bulunan ve ne çok eşleşme yaşanan politikalar ise Altyapı ve Enerji Politikaları olmuştur. Geçtiğimiz 46 yıl boyunca üretilen ve halen geçerliliğini ve önemini en çok koruyan SG politik yaklaşımları bu iki kod üzerinden değerlendirilebilir.

Çizelge 3. 17 Kod eşleşme tablosu

KOD EŞLEŞME TABLOSU											
K	A	B	C	K	A	B	C	K	A	B	C
1				37			2	73			
2				38				74			
3				39				75			
4	1	1		40	1		1	76			
5				41				77			
6	1	1	2	42			2	78		1	
7		2	2	43				79			2
8		1		44		1	6	80			
9			1	45				81			
10		1	1	46	1		5	82	1		
11				47				83			
12				48		1	1	84			
13				49				85			
14				50		3	6	86		1	
15				51	1			87	1	1	
16				52	1		7	88	1	3	4
17				53				89			
18			2	54				90			3
19	1		1	55				91			
20				56	1			92			
21	1	1		57				93			
22			1	58				94			
23		1		59	1			95		1	
24				60				96			
25				61				97			
26	1	3	3	62				98		1	
27				63		2		99			
28	1			64			1	100			
29	1	1	1	65				101			
30				66				102			
31				67			1	103			
32				68			4	104			1
33	1		1	69		1	1	105			
34	1	1		70	1			106			
35				71				107			
36	1			72			1				
TOPLAM									20	29	63
K	BM ODAKLI SG MODELİ										
A	2015 BM SG HEDEFLERİ										
B	2016 SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLER ENDEKSİ										
C	YAVAŞ ŞEHİRLER										

Şekil 3. 7 Sürdürülebilir gelişme modelinin içerik analizi ile çözümleme süreci

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küresel çapta, uluslararası katılım ile sürdürülebilir gelişme hakkında ortaya konan politika ve uygulamaların değerlendirildiği BM Çevre ve Dünya Zirveleri, geçmişine bakıldığında 1972'den beri sürdürülebilir gelişme hakkında bize ne önermektedir? İçerik analizi ile araştırma kapsamında incelenen ana çevre ve gelişme konferansları sonucunda ortaya çıkan politika, söylem ve eylem planlarının incelenmesi ile küresel ölçekte Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın nasıl bir sürdürülebilir gelişme modeli önerdiği sorgulanmıştır. Araştırma ile üretilen, bahsi geçen 40 yılı aşkın bilgi birikiminin ortak paydasından doğan gelişme modeli, günümüz şehirlerinde ve sürdürülebilirlik çerçevesindeki yerel yönetimlerde bulduğu karşılık irdelenmiştir. Tam bir tanımı ve kapsamı bulunmayan kentlerin sürdürülebilirlik politikaları için araştırma ile geliştirilen kriterler ve değerlendirmeler literatürde yer alan bu boşluğa katkı sağlamayı hedeflemiştir.

Seçili örneklem evreninden elde edilen 1962 politik söylem, kavramsal olarak benzerlik sergileyenlerin gruplandırılması ile önce kodlara sonra da bu kodların kavramsal olarak benzerlik gösterenlerinin gruplandırılması ile kategorilere ve bu işlemin yeniden tekrar etmesi ile temalara ayrıştırılmıştır. Kodlama kuralları, araştırmanın tarafsız ve sistematik olması için önceden belirlenmiştir. Böylelikle bilimsel veri üretimi için daha nesnel ve sistemli bir analiz platformu oluşturulmuştur. Bu çözümlemeden türetilen modelin içeriği ve kurgusu önceki bölümlerde anlatılmıştır. Modelin, sürdürülebilir kentsel yönetim politikalarına destek verme iddiası, benzer iddiada olan modeller ile karşılaştırılarak sınanmıştır.

Modelin en önemli yanının kapsayıcılık olduğu görülmekle birlikte, bu ve benzeri politik söylemlerin güncelliğini ne denli koruyabildiğini veyahut sürdürülebilir gelişmenin örneklem evrenine konu olan bilginin var olduğu tarih boyunca nasıl bir ihtiyaç ve ehemmiyet ile başkalaştığı tartışılmıştır.

Bu bölümde araştırmanın sonuçları, sonuçların tartışılması ve model önerisinin karşılaştırmaları yorumlanmıştır.

4.1 Araştırma Sonuçları

Araştırmada, BM'nin sürdürülebilir gelişme hakkında düzenlediği dört ana konferans irdelenmiştir. Bu konferansların neticesinde yayınlanan ve içinde bulunduğu zaman dilimindeki sorunların masaya yatırıldığı tavsiye, eylem planı ve rapor metinlerinden derlenen SG hakkındaki politik stratejiler ele alınmıştır. Bu verilerin içerik analizi ile çözümlenmesi yapılmış ve kentlerin sürdürülebilirliliği için bir gelişme modeli oluşturulmuştur.

Veri kaynaklarının içerik analizi yöntemi ile çözümlenmesi, BM'in kırk yıl boyunca sürdürülebilir gelişme hakkında önerdiği ve ürettiği hangi politik söylemlerin alt metinlerde hangi sıklıkla üzerinde durduğunu veya durmadığını ortaya çıkartmıştır. Bu çözümleme ile kentlerin sürdürülebilir olarak gelişebilmeleri için hangi yönetimsel stratejilere önem vermeleri gerektiği hakkında sistematik bir model sunulmuştur.

Araştırmanın sonucunda ortaya konan model üç adet ana temayı ve bir adet modelin uygulayıcılarına yönelik temayı içermektedir.

Modelin ana temaları 3 gruba ayrılır. Bunlar; Ekonomik Gelişme, Çevresel Gelişme ve Toplumsal Gelişme'dir. Kavramsal benzerlik gösteren politikaları bir araya toplayan bu 3 ana grup, araştırma verilerinde okunma sıklığına (frekansına) göre dizildiğinde;

- Çevresel Gelişme %32

- Toplumsal Gelişme %24

- Ekonomik Gelişme %19

olacak şekilde sıralanmaktadır. Bu sıralama, araştırma kaynağından alınan verilere göre en çok çevresel gelişme hakkında politikanın süreç içerisinde üretildiğini

göstermektedir. En az politika ise ekonomik gelişme üzerine üretilmiştir. Bu durumda örneklem evreninin kapsadığı tarihsel süreç bakımından en fazla SG politikasının üretilmesine ihtiyaç duyulan alanın çevre ile ilgili olduğu, ekonomik gelişme politikalarının daha arka planda kaldığı söylenebilir. Yine bu frekans değerlendiremesine bakarak çevre ile ilgili sorunların daha önemli olduğu ve daha çok çözüme ihtiyaç duyduğu çıkarımı yapılabilir.

Modelin uygulayıcı/aktör bölümünü oluşturan Yönetişim Politikaları; BM, Genel Yönetim, Kurumsallığın Geliştirilmesi, Karar Alma Mekanizmaları, Yerel Yönetimler ve Toplumsal Kuruluşlar hakkında politikaları içermektedir. Araştırma sonucuna göre bu kuruluş ve paydaşlar SG ile ilgili eylemlerin uygulamasından ve denetlemesinden sorumlu aktör rolündedirler.

Ana temalar üzerinde bazı sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar SG'in üç ayağını oluşturan kavramları besleyen alt temalardır. Kavramsal benzerlik gösteren politikaların gruplaştığı temalar, Ekonomik Gelişme altında Ekonomi, Üretim ve Enerji temaları olmuştur. Çevresel Gelişme altında Çevre ve Bölgesel Kararlar, Toplumsal Gelişme ayağının altında ise Toplumsal Haklar ve Eğitim temaları yer almaktadır.

Temaları oluşturan ve kavramsal benzerlikte olan kodların bir araya gelmesinden ise 28 adet kategori oluşmuştur. Kategorilerden biri Yönetişimsel Otoriteleri kapsamakta olup geri kalan 27 kategori, temaların alt grupları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik Gelişme ayağında 10 kategori, Çevresel Gelişme altında 9 kategori ve Toplumsal Gelişme altında 8 kategori bulunmuştur. Bir kategori en az 1, en fazla 7 adet politikayı (kodu) içermektedir. SG modelinin 3 ayağını temsil eden ana temaların altındaki kategorilerden frekans değeri en yüksek olanları yani hakkında en çok politik söylem üretilmiş, üzerine en çok tavsiye edilen gelişme stratejisi sırası ile;

- Bilim Teknik Politikaları

- Deniz Yönetimi Politikaları

- Atık Politikaları

olmuştur. Hakkında en az politika üretilmiş ve çözüm üretilmesi istenilmiş olan fikirler ise sırasıyla,

- Ekonomik Zararı Engelleyen Politikalar

- Çalışan Hakları Üzerine Politikalar

- Ekonomik Kazanç ve Yatırım Odaklı Politikalar

olmuştur. Kategorilerin frekans değerleri arasındaki bu dizilişler doğrudan olarak söylemin ne kadar önemli olup olmadığı hakkında fikir veremez. Sadece BM politikalarının üretildiği bu platformlarda bir alt metin okuması neticesinde bazı kategorilerin (alanların) daha fazla üzerinde durulduğu anlaşılabilir. Buradan çıkarılacak sonuç ise üzerinde daha fazla durulan ve daha çok politika üretilmesi/uygulanması istenen alanların SG hakkında daha sorunlu olduğu varsayımı yapılabilir. Kategorilere göre daha çok politika üretilen alanların çevre ve daha az politika üretilen alanların ise ekonomi olduğu görülmektedir. Bu durum aynı temalarda olduğu gibi kategorilerde de benzer bir şekilde çevresel gelişmenin BM'in SG yaklaşımlarında daha ön planda olduğunu, ekonomik gelişmenin ise bu bağlamda son sırada geldiği okuması yapılabilir.

Veri okumalarının ilk gruplaştığı katman olan kodlar bölümünde ise hangi politikaların münferit olarak daha sık metinlerde geçtiği ve böylelikle hangi alanlarda SG adına daha yoğun bir kapsamın olduğu anlaşılabilir. Yönetişimsel Otoriteler kategorisini dışarıda bırakarak kodlamaya baktığımızda (SG'in 3 ana teması içerisinde) en çok politik söylemin üretildiği kodlar;

- Enformasyon Kapasitesi

- Eğitim Politikaları

- Teknolojik Gelişme Politikaları

olarak sıralanmaktadır. Bu sıralama, araştırma kapsamındaki örneğin altmetinlerinde enformasyon, bilişim, teknoloji ve eğitim gibi Bilim Teknik Politikaları'nın ve Eğitim temasının SG için ne denli önemli olduğu fikrini verebilir.

Yine kodlamada frekans değerlerine bakarak en az sayıda politikanın geçtiği kodların sadece haklarında bir politik söylemin üretildiği;

- Hayvan Genetiği Koruma

- UV Işınları

- Sürdürülebilir Yapı Malzemesi

- Kırsalda Enerji

- Yatırım

politikaları olduğu görülmektedir. Burada ağırlıklı frekans değeri çok düşük olan politikalar sadece yukarıda sıralananlar olmamakla beraber 107 kodun 41'i, 1 ağırlıklı frekans değerini geçememiş, sadece 10 kod, 10 ağırlık frekans değerinin üzerinde seyretmiştir. Yine Yönetişim Otoriteleri kategorisini kapsayan kodlar dışarıda bırakılacak olusa en düşük ağırlıklı frekans değeri 0,1428, en yüksek değer ise 19,5702 olmaktadır. Araştırmanın ana kaynağı olan ve Yönetişim ayağının en yüksek frekans değerli kodu olan BM Genel Politikaları 50,5694 değerine sahiptir.

4.2 Mevcut Sürdürülebilirlik Modelleri ile Karşılaştırma ve Sonuçların Tartışılması

Araştırmada sunulan model, günümüzün sürdürülebilirliği üzerine BM odaklı bazı negatif ve pozitif okumalar ortaya koymuştur. Bunlar;

- Basmakalıp Çevreci Gelişme Anlayışı

- Ticari ve Rant Yatırımları

- Çevreyi Koruyormuş Gibi Gözüken Anlayış

- Ekonomi Tabanlı Gelişme

gibi negatif söylemlerden uzaklaşıldığını, aksine;

- Eğitim Tabanlı Gelişme

- Teknoloji ve Enformasyon Yatırımları

gibi pozitif söylemler geliştirilmesi için politikalar önerildiği, çalışmada yapılan çözümlemelerden okunabilir.

İlk karşılaştırmada model, kendi öz kaynağı olan BM'in 2015 yılında oluşturduğu "Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri" ile karşılaştırılmış ve aktörün fiilen ortaya attığı stratejiler ile sürdürülebilir gelişme adına 1972 yılından beri dile getirdiği politik zemin arasındaki benzerlik ve farklılıklar aranmıştır. Ayrıca bu karşılaştırma, aradan geçen

yarım asıra yakın zaman diliminde sürdürülebilir gelişme adına ne gibi değişiklikler olduğu hakkında da ipuçları içerebilmektedir.

SG Hedefleri'ne bakıldığında birbiri ile tamamen eş kategorilerden oluşan 17 maddelik bir liste olduğu görünmektedir. Bu 17 kategorinin hepsi öneri modelde kod olarak karşılık bulmaktadır. Bu kategorilerin 7 tanesi Toplumsal Gelişme, 6 tanesi Ekonomik Gelişme ve 4 tanesi Çevresel Gelişme temaları hakkındadır. Öneri modelin Çevresel Gelişme hakkındaki politik söyleminin, tarihsel süreç içerisinde yerini Toplumsal Gelişme'ye bıraktığı ve Ekonomik Gelişme politikalarının daha ön plana çıktığı karşılaştırmadan okunabilir.

Bu durumda çevre adına atılacak adımlardan önce insan ve onun sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçları üzerinde durulması, bugünkü gelinen noktada dünyanın gitgide artan açlık, yoksulluk ve nüfus gibi sorunlarının daha öncelikli olarak işaret edildiğini düşündürebilir.

Karşılaştırma ayrıca BM'nin yeni SG politikalarında küresel ekonomik işbirlikleri, yatırım, ihracat, finans vb. konulardan bahsetmediğini, yerel ve temel sorunlar üzerinde daha çok durulduğunu göstermektedir. İnsani hakların, barış ve adaletin, sağlık ve beslenme sorunlarının ön planda olması günümüz problemlerinden olan terör, kontrolsüz nüfus artışı ve kapitalizmin olumsuz etkilerinin daha ağır hissedildiğini işaret edebilmektedir.

Modelin, kendi bağlamı içerisinde, bugünkü konjüktüre göre şekillenen model ile örtüştüğü izlenmiş, geneli itibariyle karşılaştırıldığı model ve modelin temsil ettiği kurumlar nezdinde kapsayıcı bir model oluşu gözlemlenmiştir.

İkinci karşılaştırma, BM gibi küresel ölçekte uygulanan ama özel bir firması tarafından tasarlanmış olan "Sürdürülebilir Kentler Endeksi"dir. Bu çalışma kentlerin sahip oldukları politikalar, olanaklar ve değerler üzerinden o kentin ne kadar sürdürülebilir olduğu hakkında fikir vermek, yeni stratejiler oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır.

Doğrudan kent kavramı ve onun sorunsalları üzerinden yapılan bu çalışma, tezin ortaya koyduğu modelin kentler ve onların sürdürülebilirlilikleri adına ne kadar kapsayıcı olup olmadığını gösterebilir.

Arcadis'in üretmiş olduğu model, araştırmada üretilen **BM Odaklı Sürdürülebilir Gelişme Modeli Önerisi** ile benzerlikler göstermektedir. İki modelin de aynı 3 ana omurgaya oturduğu görülmektedir. Endeks modelinin 32 kodunun 29'ü araştırma modeli ile uyuşmaktadır. Kentsel yönetim stratejileri hakkında bize fikir veren bu model, öneri modelin en çok ekonomik gelişme ayağı ile eşleşmiştir. 15 maddenin tam karşılığı bu bölüme tekabul eden modelde yine en fazla eşleşmenin olduğu kategori Kentsel Tasarım Politikaları olmuştur. Bu durum bize geniş ölçekte kentsel bazda sürdürülebilirliliği arayan bir modelin en çok iktisadi ve ekonomik gelişme ile sürdürülebilirliliği sağlamaya çalıştığını, kentsel politikalardan en çok altyapı ve ulaşım gibi kentin ana ihtiyaçlarının ne kadar sürdürülebilir olduğunun değerlendirilmesi gerektiğini söyleyebilir.

Sonuç olarak karşılaştırılan modelin kurgusal yapısının öneri model ile birebir benzerlik içerisinde oluşu, öneri modelin uygulanabilirliliği açısından olumlu görünmekte olup, kentsel sürdürülebilirlik için bu bağlamda kapsayıcı olduğu söylenebilir. Bu noktada öneri modelin daha yalın ve kısıtlı bir versyonu bu karşılaştırmanın bağlamsal düzlemi için yeterli olarak görülebilir.

Son olarak ise öneri model yerel bir model olan, kendi kültürel ve toplumsal değerleri üzerinden markaşma çabasındaki yerel belediyeler ağı "Sakin Şehir" hareketi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma modelin yerellik ölçeğinde ne denli kapsayıcı yahut detaylı olduğunun sorgulanmasını sağlamaktadır.

Öneri model, Sakin Şehir hareketinin kriterlerini kapsayan modeli ile karşılaştırıldığında yine yüksek oranda kapsayıcılıktan bahsedilebilir. Diğer iki karşılaştırmaya göre daha fazla veri eşleştirilememiş olsa da öneri model, sürdürülebilir yerel yönetim modellerinden birine çok yaklaşmış olmaktadır. 71 adet kriterin 63'ünün kod olarak karşılığı bulunan modelde spesifik ve yere özgü bazı politikalar eşleştirilememiştir. Sakin şehir modelinin önerilen modelde en sık karşılığı, bir önceki karşılaştırmada olduğu gibi kentsel tasarım politikalarında bulunmaktadır.

Bu karşılaştırmada, Sakin Şehir modelinin tematik bölümler altında hiyerarşik bir kodlama düzeninin olmayışı ama buna karşılık barındırdığı yedi farklı kategori ve onların alt kodları sürdürülebilirlik adına öneri modelde belirtilen bir çok kategori ve

kodla eşleşmektedir. Kendi mikro ekonomilerini sürdürülebilir politikalar üzerine kurma eğiliminde olan bu küçük ve yerel yerleşimlerin SG tabanlı modeli, BM'in SG söylemi ile örtüşmektedir.

Karşılaştırma sonuçlarında ise en çok gelişme stratejisi ile eşleşen kodların,

- Ulaşım Politikaları

- Altyapı Politikaları

- Sürdürülebilir Yerleşim Politikaları

olduğu görülmüştür. Her karşılaşmada eşleşen kodların ise,

- İnsan Sağlığı

- Enerji Politikaları

- İçme Suyu Temizliği

- Altyapı Politikaları olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç hem model ile hem de mevcut modellerin birbiriyle eşleştiği tek politik söylemin **Altyapı Politikaları** olduğunu göstermiştir.

4.3 Öneriler

Çalışmada sunulan sürdürülebilir gelişme modeli yapısı ve türetildiği kaynaklar gereği insanoğlunun küresel çapta ortaya koyduğu sürdürülebilir gelişme fikirlerinin tarihselliğini de içinde barındırdığı bir alt metin okuması olarak kabul edilebilir. 1972 yılı ve onun öncesindeki bazı çevreci düşüncelerin BM kanalı ile aktarılmasıyla ortaya çıkan bu yekün bilgi birikimi, üzerinden geçen yarım asıra yakın zaman diliminde yine de var olabilmiş sürdürülebilirlik politikalarını da içermektedir. Lakin içeriğindeki sürece dayalı bilgi birikimi günceli kapsadığı ölçüde sürdürülebilirliliğin tarihsel arkaplanını da yansıtmaktadır. Oysa yapılan karşılaştırmalarda bazı fikirlerin ve politikaların güncel konjüktürde yer bulamadığı yahut arka plana atıldığı görülmüştür. Aslında odaklanılması gereken çevre sorunlarında herhangi bir iyileşme yahut ilerleme gözle görünür ölçüde kat edilmemiş olmasına karşın, karşılaştığımız sorunlar başkalaşmaktadır. Öncelikli sorunların çözümleri karşılaştırmalarda daha çok eşleşmeye tabi olunan Toplumsal ve Ekonomik Gelişme politikaları olarak ön plana çıkmaktayken,

Çevresel Gelişme arka planda kalmış, bunun en açık nedeninin de insanoğlunun kendiyle olan iç çatışması, güvenlik ve barış problemleri ve toplumsal eşitsizlikler olduğu okunabilir. Bu sorunların öncelikle çözümü ve arkasından çevre ile ilgili problemlerin ele alınması günümüzde sürdürülebilirlik adına oluşturulacak stratejiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada sunulan model, geniş ve sürdürülebilirliliğe sadece toplumsal ya da ekonomik değil çevresel yönüyle de kapsayıcı bir perspektiften baktığı için gerek yerel gerekse küresel otoritelerin sürdürülebilir gelişme adına başvurabilecekleri, bir sistem altlığı yahut kontrol listesi olarak görülebilir. Özellikle ilginin azaldığı, unutulan yahut başka problemlerin daha ağır basması ile arka plana atılan çevresel gelişme için üretilen politikaların yoğun olduğu bu model sayesinde yönetim otoriteleri tekrardan çevresel gelişme adına atılacak adımları gündemlerine alabilirler.

Literatürde kısa ve öz bir çok sürdürülebilir gelişme modeli ve politikası yer alırken, araştırmanın sunduğu model ile daha detaylı, kapsayıcı ve sürdürülebilirlik ilkelerine tarihsel bir açıdan bakan öneri model sayesinde yerel ve genel yönetimlerin sürdürülebilir gelişme adına uygulayacakları politikaları ve stratejileri modelden kontrol edebilmeleri ve atlanan noktaları tekrardan gündemlerine almaları sağlanabilir.

Bu çalışmaya ek olarak gelecekte yapılabilecek araştırmalar için şu konular ele alınabilir;

- BM'in 1972 yılından beri ürettiği sürdürülebilir gelişme hakkındaki bilgi birikiminin tarihsel süreç içerisindeki değişimi

- Dünya Bankası ve benzeri BM'e bağlı kurumların sürdürülebilir gelişme için yaptıkları harcamaların, modelle örtüşmesi/örtüşmemesi durumunda BM'in yaptığı SG hakkındaki politik söylemlerin tuturlılığı

- Modeli, benzer SG modelleri ile karşılaştırarak farklı bağlamsal veri üretme.

KAYNAKLAR

[1] Kurgun, E., Tarkay, N. ve Aydın N., (2004). Çevre El Kitabı. Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara.

[2] Leopold, A., (1949). A Sand County Almanac, Oxford University Press, United States.

[3] Meadows, D., Meadows, D., Randers, J. ve Behrens, W.W., (1972). The Limits To Growth, Potomac Associates Book, Washington.

[4] Sezal, İ., (1992). Şehirleşme. Ağaç Yayıncılık, İstanbul.

[5] Özmehmet, E., (2005). Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Akdeniz İklim Tipi İçin Bir Bina Modeli Önerisi, Doktora Tezi, DEÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İzmir.

[6] Arat, G. ve Türkeş, M., (2002). Uluslararası Sözleşmeler Ön Rapor, Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Teknoloji Öngörü Projesi, Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli, Ankara.

[7] Keating, M., (1993). Değişimin Gündemi, Çev: TÇV Çeviri Grubu, İstanbul.

[8] Özkan, H.C., (2013). Bir Sürdürülebilir Kent Modeli: Yavaş Şehir Hareketi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

[9] Knox, P. ve Mayer, H., (2009). Small Town Sustainablility – Economic, Social, and Environmental Innovation, Birkhaeuser Verlag AG, Berlin.

[10] Ritzer, G., (1996). The McDonaldization of Society – An Investigation into the Changing Character of Contemporary Social Life, Revised Edition, Pine Forge Press. Çeviren: Kaya, Ş. S., (1998). Toplumun McDonaldlaştırılması – Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

[11] Sınmaz, S., (2014). Akıllı Yerleşme Kurgusu ve Küçük Ölçekli Yerleşimlerin enerji Verimli Gelişimi, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

[12] UN, (2014). World Urbanization Prospects, United Nations, New York.

[13] Cantzen, R., (1994). Daha Az Devlet Daha Çok Toplum, Özgürlük, Ekoloji, Anarşi. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

[14] Şat Güngör, B., (2009). Kazdağı Milli Parkı Örneğinde Ekolojik Planlamaya Yönelik Peyzaj Analizi. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[15] Başol, K., (1992). Doğal Kaynaklar Ekonomisi. Aklıselim Ofset Tesisleri, İzmir

[16] Kurgun, E., Tarkay, N. ve Aydın N., (2004). Çevre El Kitabı. Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara.

[17] Keleş, R., (2000). Kentleşme Politikası. İmge Kitapevi, Ankara

[18] Açma, B., (2004). Kamu Yönetimi, Kentleşme ve Çevre Sorunları. Murat Açık Öğretim Yayınları, Ankara.

[19] Orhan, M., (2015). Kentsel Kalitenin Geliştirilmesi Bağlamında Stratejik Bir Yaklaşım; Kentsel Tasarım Rehberleri, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

[20] Kaplan, H., Bayraktar, N., Tekel, A., Çalgüner, T. ve Yalçıner, Ö. (2003). "Kentsel Tasarım Süreci ve Yönetimine İlişkin Bir Alan Çalışması; Çeşme-Dalyan Yerleşiminde Yeni Bir Yöntem Denemesi." Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 18 (2): 1-15.

[21] Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, (2012). Gaziantep-Kilis Yolu Yapılaşmaya Yönelik Ekolojik Kentsel Tasarım Rehberi, Gaziantep.

[22] Quay, H., (2000). Urban Design in Planning System: Towards Better Practice. Thomas Telford Ltd., London.

[23] Konuk, G., (1992). Zamanın ve Mekânın Bir Sentezi Olarak Kentsel Tasarım, 1. Kentsel Tasarım ve Uygulama Sempozyumu, İstanbul.

[24] O'Riordan, T., (1998). The Politics of Sustainability: Sustainable Environmental Management Principles and Practice, Belhaven Press, London.

[25] Bozlağan, R., (2004). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı, Sosyal Siyaset Konferansları, İstanbul.

[26] Mengi, A. ve Algan, N., (2003). Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme, Siyasal Kitapevi, Ankara.

[27] Birleşmiş Milletler, Our Common Future - Bruntland Report 1987 http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm, 20 Ocak 2018.

[28] Ertan, B., (2005). Çevre Hukukunda Sorumluluk, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 38, Sayı 3, Ankara.

[29] Satterthwaite, D., (1997). Sustainable Cities or Cities That Contribute to sustainable Development?, Urban Studies, 34 (10).

[30] Özden, P.P., (2008). Kentsel Yenileme, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.

[31] Ercoşkun, Y.Ö., (2005). Sürdürülebilir Gelişme ve Sürdürülebilir Kentsel Planlama, Gazi Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

[32] Eruzun, C., (1992). Korumada Kentsel Tasarım Boyutu, Ege Mimarlık, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayın Komitesi, Sayı 2, İzmir.

[33] Ataman, O., (1996). Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, TMMOB Yayını, Ankara.

[34] Eraydın, A., (1996). Sürdürülebilir Gelişmenin Planlanması Konusunda Yeni Yaklaşımlar, Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, TMMOB Yayını, Ankara.

[35] Sonat, A., (1997). Sürdürülebilir Büyümenin Ekonomik ve Politik Sınırları, TMMOB Yayını, Ankara.

[36] Steiner, F., (2002). Human Ecology Following Nature's Lead. Island Press, Washington.

[37] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı, http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-cevre-programi.tr.mfa, 15 Kasım 2017.

[38] Keleş, R., Yılmaz, M., (2004). Sürdürülebilir Konut Tasarımı ve Doğal Çevre.

[39] Torunoğlu, E., (2003). Tübitak Vizyon 2023: Panel İçin Notlar: Sürdürülebilir Kalkınma Paradigması Üzerine Ön Notlar, Tübitak Yayınları, Ankara.

[40] Minibaş, T., (2003). Sürdürülebilir Kalkınma ve Etkileri, Tübitak Yayınları, Ankara.

[41] Şardağ, A., (2016). Türkiye'de Coğrafya Alanında Turizm İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İçerik Analizi, Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

[42] Bilgin, N., (2014). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikleri ve Örnek Çalışmalar, Siyasal Kitapevi, Ankara.

[43] Berelson, B., (1952). Content Analysis in Communication Research, Free Press, Glencoc.

[44] Cartwright, D. P., (1953). Analysis of Qualitative Materials, Reasearch Methods in the Behavioral Sciences, Holt, Rinehart and Winston, New York.

[45] Bardin, L., (1977). L'Analyse de Contenu, Edition PUF, Paris.

[46] Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

[47] Öztürk, M., (2014). Coğrafya Eğitiminde Araştırma, Pegem Akademi, Ankara.

[48] Koçak, A. ve Arun, Ö., (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, Selçuk İletişim, Konya. 24-25.

[49] Birleşmiş Milletler Çevre Programı Türkiye, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Gelişim Hedefleri, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html,19 Ocak 2018.

[50] Arcadis, Sürdürülebilir Kentler Endeksi https://www.arcadis.com/en/global/our-perspectives/sustainable-cities-index-2016, 19 Ocak 2018.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Hakkı Can ÖZKAN

Doğum Tarihi ve Yeri :29.05.1985 İstanbul

Yabancı Dili :İngilizce

E-posta :hakkicanozkan@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	**Alan**	**Okul/Üniversite**	**Mezuniyet Yılı**
Y. Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2011
Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2008
Lise	Fen Bilimleri	Üsküdar Anadolu Lisesi	2003

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	**Firma/Kurum**	**Görevi**
2008-2018	DB Mimarlık ve Danışmanlık Ltd. Şti.	Mimar
2018 -	CoFact Architect	Yönetici\Mimar